

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "בשלח"

" בשבט תשע"ד, (11/01/2014)

מוקדש לע.ג. בתנו היקרה
אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
 נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
 שמעון תורג'מן

תשפנאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים
16:35	16:33	16:21	16:33	16:18
17:34	17:35	17:32	17:34	17:33

כניסת שבת

יציאת השבת

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת בשלח – על הפרשה והפטרחה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	14
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	24
4 .	בין אדם לחברו	70
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	72
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	93
7 .	החיים הבריאים	100
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים	110
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי	112 . בכריכה האחורית
	לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה , נא לפנות לדוא"ל: h-tourjy@smile.net.il	

על הפרשה . 1

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת בשלח היא הפרשה הרביעית בספר שמות .
 הפרשה מתחילה בפרק י"ג פסוק י"ז ומסתיימת בפרק י"ז פסוק ט"ז.
 שם הפרשה היא המילה השניה בה פותחת הפרשה :
 "ויהי בשלח פרעה"
 בפרשה זו יש 116 פסוקים

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת בשלח											
מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פרק	פסוק		פרק
1	0	1	6,423	1,681	116	4	215	פרק	פסוק	פרק	פסוק
								ט"ז	י"ז	י"ז	י"ג
6	8	7	4	4	6	4	4	דירוג פרשת בשלח בפרשות חומש שמות			
27	46	36	18	19	23	17	18	דירוג פרשת בשלח בפרשות חמישה חומשי תורה			

1.2. תוכן הפרשה

יוצאים ממצרים (יג, יז-כב)

עם ישראל יוצא את מצרים במסעו לקבלת התורה בהר סיני ומשם לארץ ישראל. למרות שהדרך הקצרה לארץ ישראל עוברת דרך פלשתים, מעדיף הקב"ה להאריך את המסע דרך המדבר, כדי שהעם היוצא מצרים לא יקלע בראשית דרכו למלחמה בפלשתים, יירתע וישוב למצרים.

משה זוכר את השבועה שהשביע יוסף את בני ישראל בדורו להעלות את עצמותיו לארץ ישראל, ולוקח עמו את עצמות יוסף לקבורה בארץ.

בני ישראל עושים את דרכם בעקבות עמוד הענן האלוקי שמנחה אותם.
בלילה תופס עמוד האש את מקומו של עמוד הענן ומאיר את הדרך.

מלכודת (יד, א-ח)

הקב"ה רוצה להטעות את פרעה ומצרים ולהכניסם למלכודת. ביום השלישי הוא מצווה על משה לשנות את כיוון המסע חזרה למצרים ולחנות על שפת ים סוף. ה' גם מכביד את לב פרעה המתחרט על מתן האישור לצאת ממצרים. כאשר פרעה שומע שישראל עושים את דרכם בכיוון מצרים, הוא מניח שמשהו השתבש והם כנראה טועים בדרך ונמצאים במבוכה. פרעה מחליט לרדוף בראש חייליו עבדיו ובני עמו, אחר בני ישראל. הוא אינו יודע כי הוא מוביל את עמו למלכודת מוות.

בני ישראל בהיסטריה (יד, ט-יד)

כאשר בני ישראל מגלים כי פרעה ובני עמו השיגו אותם וחונים בטווח ראייה מולם, נתפסו לחרדה. חלק מהם אף רצו לשוב מצרימה. הם באים אל משה בטענה קשה המנוסחת בציניות: "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר...?!". משה מחזק את רוחם ומבטיח כי בקרוב מאוד יראו את ישועת ה'.

קריעת ים-סוף (יד, טו-לא)

לאחר לילה מתוח, כאשר מחנה מצרים חונה בסמוך כל-כך לבני ישראל, ורק עמוד הענן עומד חוצץ בין שני המחנות ומחשיך את לילם של המצרים, משה פונה בתפילה אל ה'. אך הקב"ה אומר לו שאין זה הזמן לתפילות. עתה יש להוביל את בני ישראל לקראת הניצחון הגדול. משה נוטה את ידו על ים סוף, ובאורח נס מנהל ה' רוח מזרחית חזקה המבתרת את ים סוף ומותירה מעבר יבש לבני ישראל העוברים "בחרבה בתוך הים", "והמים להן חומה מימינם ומשמאלם".

המצרים רואים את המתרחש, ויוצאים למרדף אל תוך לשון היבשה הניסית. אך אז, באשמורת הבוקר, כאשר כל מחנה מצרים נמצא בין חומות המים ובני ישראל עושים את דרכם אל חוף המבטחים, מטיל ה' מהומה בתוך המחנה המצרי. אופני העגלות נשמטים והתנהלות מרכבות המלחמה נעשית כבדה. המצרים חשים כי יד אלוקית נלחמת בהם והם מבוהלים רוצים לנוס

חזרה למצרים. אך זה מאוחר מידי. ה' מצווה על משה לנטות שוב את ידו על הים, וחומות המים חוזרות למצבם הטבעי קוברות תחתיהם את כל מחנה מצרים. בני ישראל שצופים בתדהמה במחזה הנורא, מתמלאים ברגש של יראת ה' ואמונה עזה בה' ובמשה עבדו.

שירת הים (טו, א-כא)

נס ההצלה המדהים ונקמת ה' מהמצרים משעבדי ישראל במשך שנים כה רבות, מביא את משה ובני ישראל לאמירת שירה, שעניינה שבח והודיה לה'. השירה שנכתבת גם בספר התורה בצורה אופיינית, מהללת ומקלסת את כוחו הגדול של הקב"ה ומתארת את נס קריעת ים סוף ואת האסון שהביא על המצרים לעומת הרווח וההצלה שהביא לבני ישראל. בדברי השירה מתוארים גם הפחד

והאימה שנפלו על כל העמים ששמעו הנס הגיע אליהם.

גם מרים הנביאה אחות משה ואהרון נוטלת תוף בידה, וכשהיא סוחפת אחריה את כל נשי ובנות ישראל, היא שרה ומחוללת שיר שבח והודיה לה'.

ניסיון מי מרה (טו, כב-כז)

בני ישראל יוצאים להמשך מסעם במדבר. שלושה ימים הם הולכים ואינם מוצאים מקור מים להרוות את צימאונם. במקום הנקרא מרה, הם מוצאים אומנם מעיין מים, אך המים מרים ואינם ראויים לשתיה.

העם ממחר להטיח את כעסו ותלונותיו במשה רבנו. משה קורא אל ה' ומבקש מים להשקות את העם. הקב"ה מכוון את משה אל עץ אותו הוא זורק למים, והמים נמתקים.

באותו מקום מצווה ה' לבני ישראל על ידי משה כמה מן המצוות שהם עתידים לקבל בסיני, דיני שבת, פרה אדומה ודיני המשפט שבין אדם לחברו, כדי שיוכלו לעסוק בדברי תורה אלו. משה גם מבטיח לישראל שבזכות דברי התורה וקיומם, הם יזכו לברכת רפואה שלמה מהקב"ה.

בהמשך מסעם הם מגיעים לנווה-מדבר בשם אילים. במקום שניים עשר מעיינות מים ושבעים עצי תמר, ושם הם חונים.

לחם ובשר מן השמים (טז, א-לו)

בט"ו באייר מגיעים בני ישראל אל מדבר סין. באותה עת כלתה הצידה שהוציאו איתם ממצרים, וכך שוב הם מלינים על משה ועל אהרון, על כך שאין להם מזון להשביע את רעבונם.

ה' אומר למשה כי ימטיר בבוקר לחם מן השמים בדרך נס, ובערב יקבל העם את מנת הבשר שלו כאשר עוף השלו יפשוט על המחנה.

בני ישראל, מופתעים מגשם המזון שיורד כשהוא מונח על מצע של טל ועל גבו שכבת טל נוספת, פנים איש אל אחיו בתמיהה "מן הוא?!" כלומר מהו הדבר הזה. וכך מקבל המזון השמימי את השם 'מן'.

משה מנחה את בני ישראל ללקוט מן המן בשיעור קבוע – עומר לכל נפש. עוד הוא מצווה אליהם לבל יותירו ממנו לבוקר המחרת. המן הוא 'מזון אמונה' ולכן אין לאגור אותו, אלא להמתין ולהאמין בכל בוקר להופעתו המחודשת. אולם לכעסו של משה, נמצאו כמה שלא עמד בניסיון והותירו מנות מן לבוקר המחרת. המן הנותר התעפש ורחש תולעים.

ביום שישי, על פי ציווי משה, ליקט כל אחד 'לחם משנה' – מנת מן כפולה שתספיק גם לשבת, שכן ביום הקדוש, יום המנוחה, אין לצאת וללקט מן.

גם הפעם נמצאו חוטאים מכעיסים שיצאו לתור אחר מן בשבת למרות ההזהרות. כמובן שכהבטחת משה, לא מצאו ביום זה את המן בסביבות המחנה. החוטאים מכעיסים את ה' והוא שב ומזהיר על ידי משה עבדו לשמור את השבת.

ה' מצווה את משה להניח מנת מן בצנצנת למזכרת אשר תנציח את המזון השמימי-נסי אותו אכלו בני ישראל משך ארבעים שנות שהותם במדבר, עד הגיעם לפאתי ארץ ישראל.

ריב המים (יז, א-ז)

בני ישראל מגיעים לרפידיים, ושוב מוצאים עצמם מלינים על ה' מחוסר מים. משה פונה אל ה' והא מצווה עליו להכות במטהו על הסלע כדי להוציא ממנו מים. באורח נס אכן מוציא הסלע מים בשפע להשקות את העם, אך ה' כועס

על חוסר האמונה שמגלים בניו. על שם כך נקרא המקום מסה (מלשון ניסיון) ומריבה.

מלחמת עמלק (יז, טז)

חטאי ישראל, בהעדר האמונה בה', מביאים עליהם צרה חדשה. העם העמלקי עושה דרך ארוכה ומגיע לרפידים מקום חניית העם כדי להלחם בהם ולעצור את מסעם לעבר ארץ ישראל. משה שולח את יהושע בראש צבא נבחר להלחם בעמלק, והא עצמו עולה אל ראש גבעה יחד עם אהרון וחור (בנם של מרים וכלב בן יפונה). כשמרים משה את ידיו למרום, כאות וכסימן לאמונת בני ישראל בקב"ה, גוברים לוחמי ישראל, ואם מוריד את ידיו גוברים העמלקים. ואכן, כשכבדו ידי משה, הושיבוהו אהרון וחור על אבן גדולה, ותמכו בו, זה מצד זה וזה מהצד האחר עד שקיעת החמה, עת הכרעת הקרב על ידי יהושע ולוחמי ישראל.

בשוך הקרב מצווה ה' לכתוב כזיכרון בספר על דבר הצורך להכרית את זכר עמלק, העם שהעז להלחם בבני ישראל בזמן שכל עמי העולם יראו מה' ומגבורתו בעקבות מכות מצרים ונס ים סוף.

משה גם בונה מזבח תודה וזיכרון, אות למלחמת ה' בעמלק מדור דור.

1.3 . ההפטרה

האשכנזים מפטירים "ודבורה אישה נביאה", בספר שופטים פרק ד' פסוק ד' עד "ותשקוט הארץ ארבעים שנה" פרק ה' פסוק ל"א
הספרדים מפטירים "ותשר דבורה" בספר שופטים פרק ה' פסוק א'
עד "ותשקוט הארץ ארבעים שנה" פרק ה' פסוק ל"א
התימנים מפטירים "ויכנע אלוקים" בספר שופטים פרק ד' פסוק כ"ג עד "ותשקוט הארץ ארבעים שנה" פרק ה' פסוק ל"א

1.4 . הקשר בין הפרשה להפטרתה

הפרשה

פרשת השבוע מתארת את היציאה ממצרים, תיאור המראה כי השגחת ה' על עמו הייתה השגחה גלויה, הקב"ה בכבודו ובעצמו, הוא ולא מלאך, הוא ולא שרף, ירד להצילנו מיד מצרים. בים סוף הושלמה היציאה ממצרים: "וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי בפרעה". שיאה של הפרשה הוא: שירת הים, שירת משה ובני ישראל ושירת מרים והנשים.

רק אחרי שנחתם סופית פרק השעבוד ומהלך השחרור ממצרים, כאשר רואה העם את מצרים מת על שפת הים, התפנו לומר שירה, שירה מרוממת הטבועה בחותם: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". עיקרה של השירה תהילה לה' על נסי ים סוף, לאחר מכן מתוארים תוצאותיו של המאורע, כשהשיא הוא כיבוש הארץ, הקמת בית המקדש, והמלכת ה'. העובדה שאנו מכנים את השבת "שבת שירה", מלמדת על המקום החשוב שתופשת השירה בתודעת העם. יש הנוהגים לעמוד במשך כל זמן קריאת השירה. הגאולה לא הייתה מעשה שמים בלבד. על בני ישראל היה לפעול: בלא הבעת נכונות, בלא עשייה אין גאולה. לא די בתפילה וצעקה: "ויאמר ה' אל משה: מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו". בני ישראל עומדים לכודים בין המצרים לבין הים. התפילה אינה מספיקה. עליהם לנסוע אל הים עוד לפני התרחשות הנס. יחד עם זה: למרות שכלי נשק בידם: "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" ולמרות עדיפותם המספרית, לא נלחמו בני ישראל במצרים, והם צועקים ביאושם: "המבלי אין קברים במצרים לקחנו למות במדבר? מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים?"... עם עבדים שאינו יכול להלחם באדונו לשעבר צריך להבטחה: ה' ילחם לכם ואתם תחרישוון. הישועה באה רק בדרך נס.

ההפטרה

בהפטרה אנו קוראים, לפי מנהג האשכנזים את סיפור דבורה הנביאה, על המלחמה עם יבין מלך כנען ואת שירת דבורה. לפי מנהג הספרדים קוראים רק את שירת דבורה. כמו בפרשה נשקפה לעם סכנת כליה בידי אויב ששאף להשמידו, ורק עזרתו של הקב"ה היא שהביאה לתשועה. התיאורים דומים. על פרעה נאמר:

“ויאסר את רכבו... וירדפו מצרים אחריהם וישיגו אותם חונים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו... ” ובהפטרה מסופר: “ויזעק סיסרא את כל רכבו תשע מאות רכב ברזל ואת כל העם אשר אתו מחרושת הגויים אל נחל קישון”. אך בעוד שביציאת מצרים ה' נלחם במצרים והעם מחרושים, נמצאו בדור דבורה וברק מתנדבים בעם, שיצאו להלחם באויב. על זבולון אומרת דבורה: “עם חרף נפשו למות.” ההפטרה מספרת על שילוב בין המאמץ האנושי לבין תשועה ניסית. גם במלחמה שמנהלים בני האדם, הקב"ה הוא המושיע: “ותאמר דבורה אל ברק קום כי זה היום אשר נתן ה' את סיסרא בידך, הלא ה' יצא לפניך”. בפרשה נאמר: “ויהם את מחנה מצרים ויסר את אופן מרכבותיו וינהגו בכבודות” ובהפטרה מסופר: “ויהם ה' את סיסרא ואת כל הרכב ואת כל המחנה לפי חרב לפני ברק”. על מצרים נאמר: “לא נשאר בהם עד אחד” ועל סיסרא נאמר: “ויפול כל מחנה סיסרא לפי חרב לא נשאר עד אחד”. הים כיסה את מצרים, נחל קישון גרף את סיסרא וחילו. גם בשירות צדדים דומים. שירת הים מתארת את המלחמה במצרים, ואת תשועת ה'. בהמשכה מדובר על העתיד: על כיבוש הארץ, על ישיבה בה, ועל בניין בית המקדש. דבורה מזכירה בשירתה את העבר, את מעמד הר סיני. “ה' בצעודך משעיר בצעודך משדה אדום, ארץ רעשה גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים. הרים נזלו מפני ה', זה סיני, מפני ה' אלוהי ישראל.” ובהמשך היא מתארת את צרת ישראל ואת הנצחון במלחמה עם סיסרא. בשירת הים נאמר: “ה' איש מלחמה, ה' שמו” ימינך ה' נאדרי בכח, ימינך ה' תרעץ אויבי”, ובשירת דבורה: “מן השמים נלחמו, הכוכבים ממסילותם נלחמו עם סיסרא”.

הנשים תופשות מקום נכבד, הן בפרשה והן בהפטרה. מיד בתום שירת משה ובני ישראל נאמר: “ותקח מרים הנביאה אחות אהרון את התוף בידה, ותצאנה כל הנשים אחריה בתופים ובמחולות. אף גיבורות ההפטרה הן נשים. יעל שהרגה את סיסרא ודבורה הנביאה. דבורה היא השרה: “ותשר דבורה וברק בן אבינועם... עורי עורי דבורה, עורי עורי דברי שיר...” כפי שמרים שרה עם כל הנשים: “ותען להם מרים: שירו לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים”.

1.5 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת בשלח

א. בפרשה הקודמת פרעה מגרש את בני ישראל מארצו ובני ישראל יוצאים ממצרים בדרכם לארץ ישראל. הדרך הקצרה ביותר ממצרים לישראל עוברת בחופי סיני ודרך רצועת עזה היכן שבזמנו ישבו הפלשתים (לא לבלבל עם פלשתינאים). היות ובני ישראל עדיין לא היו מגובשים והיו עם מנטליות של עבדים לא רצה הקב"ה להעבירם בדרך הקצרה, מה שהיה מוביל למלחמה עם הפלשתים והיה גורם לפחד ורצון אצל בני ישראל לחזור למצרים, אלא סובב אותם דרך ים סוף. "וַיְהִי, בְּשַׁלַּח פְּרַעֲהָ אֶת הָעָם, וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, כִּי קָרוֹב הוּא: כִּי אָמַר אֱלֹהִים, פֶּן יִנָּחַם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה". הצורה בה הוביל הקב"ה את בני ישראל היתה באמצעות עמוד האש בלילה ועמוד הענן ביום אשר שימשו כמורי הדרך שלהם" וה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן, לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ, וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ, לְהַאִיר לָהֶם לְלַכֹּת, יוֹמָם וְלַיְלָה"

ב. מאתיים ועשר שנים לפני יציאת בני ישראל ממצרים כשיוסף היה משנה למלך ציווה יוסף את בני ישראל לפני מותו שכאשר יעלו לארץ יקחו גופתו ויקברו אותו בארץ ישראל. לפי המסורת נמצא כיום קבר יוסף בעיר שכם בחלקת אדמה אותה קנה יעקב אבינו בכסף מלא. "וַיָּבֵא יַעֲקֹב שָׁלֹם עִיר שָׁכֶם, וַיִּקֶּן אֶת חֲלֻקַת הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר נָטָה שֵׁם אֶהְלוֹ, מִיַּד בְּנֵי חַמּוֹר, אָבִי שָׁכֶם בְּמֵאָה, קְשִׁיטָה". בקבר יוסף היה אחד האירועים המצערים ביותר שארע לצה"ל בזמן האינתיפאדה ואשר באירוע זה כותרו לוחמים של צה"ל בקבר וחייל דרוזי בשם יוסוף מדחאת נפצע ודימם למוות במשך מספר שעות עקב הימנעות הצבא לחלץ אותו ולקוות שהרשות הפלשתינאית תחלץ אותו.

ג. לאחר שלושה ימים נודע לפרעה שאין בכוונת בני ישראל לחזור למצרים וכנראה איבדו את דרכם במדבר, ובנוסף, המצרים התחרטו על כך ששיחררו את בני ישראל מעבדותם. לכן פרעה מכין את מרכבתו בכוחות עצמו ומארגן את אנשיו למרדף אחרי בני ישראל. "וַיִּגְדַּל לְמַלְךְ מִצְרַיִם, כִּי בָרַח הָעָם; וַיִּהְיֶה לְבַב פְּרַעֲהָ וַעֲבָדָיו, אֶל הָעָם, וַיֹּאמְרוּ מַה זֹּאת עֲשִׂינוּ, כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָדֵינוּ. וַיֹּאסֶר, אֶת רַכְבּוֹ; וְאֶת עַמּוֹ, לָקַח עִמּוֹ". המצרים ופרעה בראשם השיגו את בני ישראל כאשר בני ישראל עמדו על שפת ים סוף שלפי המסורת באזור האגם המר בקצה הדרומי של תעלת סואץ. בחלק זה של התעלה היה ממוקם "מעוז המזח" מעוז זה היה חלק מקו הביצורים של ישראל לאחר מלחמת ששת הימים, מה שמכונה קו בר-לב. בזמן מלחמת יום כיפור

נפלו כל המעוזים למעט מעוז החוף הצפוני, מעוז "בודפשט". מעוז המזרח החזיק מעמד מול פלישת המצרים 8 ימים עד שלבסוף קיבלו אישור להיכנע וידועה התמונה בה יצאו לוחמי המעוז כשספר התורה מוחזק בידיהם.

ד. בני ישראל רואים את פרעה וחייליו מתקרבים, נכנסים ללחץ ובאים בטענות למשה ואומרים שהיו מעדיפים להישאר כעבדים במצרים "ויאמרו, אל משה...מה זאת עשית לנו, להוציאנו ממצרים. הלא זה הדבר, אשר דברנו אליך במצרים לאמר, חדל ממנו, ונעבדה את מצרים: כי טוב לנו עבד את מצרים, ממתנו במדבר" משה מרגיע אותם ומבטיח להם שהכל יהיה בסדר ושיותר הם לא יראו את המצרים. "ה', ילחם לכם; ואתם, תחרשו"ן

ה. במהלך הלילה נעמד עמוד הענן בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל על מנת להגן עליהם מפני החיצים וכשהגיע הבוקר ה' גוער במשה ואומר לו שכרגע זה לא זמן תפילה אלא עת עשייה ולכן שיפסיק להתפלל אליו אלא יקח יוזמה ויוביל את בני ישראל ישירות לתוך הים: "ויאמר ה' אל משה, מה תצעק אלי; דבר אל בני ישראל ויסעו". בני ישראל החלו להתקדם לתוך הים ומשה היכה במטהו על הים והים נבקע לשנים ובני ישראל הלכו בתוך הים כשהמים משמשים כחומה מימינם ומשמאלם. "ויבאו בני ישראל בתוך הים, ביבשה; והמים להם חומה, מימינם ומשמאלם". ישנם חוקרים אטאיסטים הטוענים שלא היה נס בכלל אלא משה שהיה לטענתם חזאי ומטאורולוג מדופלם שידע מתי זמני הגאות והשפל של ים סוף ובהתאם לכך פעל.

ו. לפי המדרש בני ישראל חששו להכנס לים ואז קפץ לים נחשון בן עמינדב משבט יהודה ואחריו נכנסו כל העם. המושג "נחשון", המדבר על ראשוניות ואומץ נבנה משמו של נחשון בו עמינדב. זהו גם שמו של המבצע הראשון הגדול במלחמת השחרור לפריצת הדרך לירושלים להעלאת מזון ותחמושת לירושלים הנצורה.

ז. המצרים מחליטים להמשיך במרדף אחרי בני ישראל וגם הם נכנסים לתוך הים. כאשר הם נמצאים בתוך הים הקב"ה מקים מהומה בתוך מחנה מצרים, מפרק את הגלגלים של מרכבותיהם על מנת שיתנהלו בכבדות "ויקהם, את מחנה מצרים. ויסר, את אפן מרפבתיו, וינהגהו, בכבדת" ובמקביל מורה למשה לחזור ולהכות במטהו בים. מיד לאחר שמשה מכה בים חוזר הים לקדמותו ומטביע את צבא מצרים. "ויט משה את ידו על הים, וישב הים לפנות בקר לאיתנו, ומצרים, נסים לקראתו; וינער ה' את מצרים, בתוך הים. וישבו המים, ויכסו את הרכב ואת הפרשים, לכל חיל פרעה, הבאים אחריהם בים: לא נשאר בהם, עד אחד

ח. צבא מצרים היה מורכב כולו מרשעים אבל גם אצלם היו רשעים שרשעותם היתה גדולה, חלקם בינונית וחלקם ברשעות קטנה. לכן כל אחד קיבל את עונשו בהתאם

לעוצמת רשעותו. ה"צדיקים" שבהם טבעו מיד "צִלְלוּ, פְּעוּפְּרֹת, בְּמַיִם, אֲדִירִים.", שהרי העופרת שוקעת במהירות במים, הבינוניים מתו ביסורים קטנים "יִרְדּוּ בְּמַצּוֹלֹת, כְּמוֹ אֶבֶן" שהאבן שוקעת לאט "וְאֵילוּ הַרְשָׁעִים הַגְּמוּרִים הִיטְלִטְלוּ בַיָּם פֶּרֶק זְמַן אַרְוֹךְ עַד שֶׁטִּבְעוּ לַגְּמֵרִי "תִּשְׁלַח, חֲרֹנֶף יֶאֱכֹלְמוּ, כְּקֶשׂ" שהקש צף הרבה זמן על המים.

ט. בני ישראל כשרואים את המחזה מתחזקת אצלם האמונה, ומשה ובני ישראל פותחים בשירה לשבח והודיה על הנס שאירע להם. גם מרים הנביאה אחות משה שכנראה היתה מראשונות הפמיניסטיות ומתופפת דגולה שעל שמה "תוף מרים" מארגנת את כל הנשים לשירה והודיה "וַתִּקַּח מְרִיָּם הַנְּבִיאָה אֶחָת אֶהָרֹן, אֶת הַתֹּף בְּיָדָהּ; וַתִּצְאֶן כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ, בְּתַפִּים וּבְמַחְלֹת. וַתַּעֲזֹב לָהֶם, מְרִיָּם: שִׁירוּ לַה' כִּי גָאֵה גָאֵה, סוֹס וְרָכְבוֹ רָמָה בַיָּם." (כנראה באותה תקופה לא היתה בעיה עם שירת נשים)

י. משה נאלץ "בכח" לשכנע את בני ישראל להמשיך במסעם היות והם עסקו באיסוף השלל של המצרים שנאסף על החוף. לאחר שלושה ימים במדבר ללא מים הם מגיעים למקום ששמו מרה היות והיו שם מים מרים וכמובן שבני ישראל באים בטענות למשה. ה' מנחה את משה לזרוק חתיכת עץ למים ואכן המים נהפכים ממרים למתוקים. במקום הזה בני ישראל מתחילים לקבל חלק מהמצוות ובהם שמירת השבת ודיני משפט שבין אדם לחבירו.

יא. משה מבטיח לבני ישראל שאם ישמעו בקול ה' וישמרו את המצוות אזי כל המחלה שהיתה במצרים לא תבוא עליהם. ידוע מההגדה של פסח על כל החישובים שעשו החכמים כשהיו מסובין בבני ברק על כמות המכות שהמצרים קיבלו במצרים יש ואומרים 50 מכות היות ועל עשר המכות במצרים כתוב "וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטְמִים אֶל פְּרַעֲהוּ, אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים הוּא" ואילו כשפרעה וחייליו טבעו בים סוף כתוב "וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה, אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם" לכן אם באצבע קיבלו 10 מכות הרי שבים סוף קיבלו 50 מכות. ויש שאומרים שכל מכה היתה המורכבת מארבע מכות ולכן קיבלו המצרים 200 מכות. ויש שאומרים שכל מכה היתה מורכבת מחמש מכות לכן המצרים קיבלו 250 מכות.

יב. נשאלת השאלה מדוע חשוב אם זה 50 מכות או 200 או 250 מכות. התשובה טמונה בפסוק שבפרשתינו שנאמר "וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ, וְהִישָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה, וְהִיאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו, וְשִׁמְרָתָּ כָּל חֻקָּיו כָּל הַמִּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִּי בְּמִצְרַיִם, לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ, כִּי אֲנִי ה', רַפְּאֵךְ" זאת אומרת שכמה שיותר מכות שהמצרים קיבלו כך הסבירות שאנו נקבל תהיה פחותה. אגב, צומת מסובים שעל כביש געה נקראת על שם הקטע בהגדה של פסח "מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושוע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון, שהיו מסובין בבני ברק; והיו מספרים ביציאת מצרים" והיות

ובקרבת הצומת נמצאו שרידי העיר בני ברק נקראת הצומת "צומת מסובים". יש החושבים שסיבת הכינוס שלהם בבני ברק היה כדי להכין את מרד בר-כוכבא

יג. חודש לאחר יציאת בני ישראל ממצרים הם מגיעים למדבר סין (סיני) וכל האוכל שהיה להם נגמר והם מלינים על משה ואהרן על כך שהוציאו אותם ממצרים ועדיף היה להם למות בידי ה' במצרים תוך כדי שהם אוכלים לשובע שהרי במצרים למרות העבדות היה להם אוכל בשפע "וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בְיַד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּשַׁבְּתֵנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר, בְּאֲכָלְנוּ לֶחֶם לְשֶׁבַע". ה' אומר למשה לא לדאוג כי החל ממחר כל בוקר יירד לבני ישראל אוכל מהשמים וכל ערב יקבלו מנה בשרית של שלו (סוג של עוף).

יד. ואכן, למחרת בוקר יורד אוכל מהשמים ועליו שכבת טל והיות ולא ידעו מהו האוכל קראו לו בשם מן (מלשון מן הוא?). טעמו של המן היה כצפיחית בדבש והמדרש אומר שכל אחד הרגיש את הטעם המועדף עליו: אוהבי הסטייקים הרגישו טעם של אנטריקוט ואוהבי המזון הבריא הרגישו טעם של גרנולה ולילדים היה כמובן טעם של בורגר ראניץ, ציפס וקטשופ, וסופרי הנקודות של שומרי משקל אכלו בדיוק את מנת הנקודות המתאימה להם. בני ישראל ליקטו מהמן בהתאם להנחיית משה שכל אחד יקח עומר (יחידת מידה) לגולגולת, ולמרות שהיו אנשים שהעדיפו לקחת הרבה נאמר במדרש שלא חשוב כמה כל אחד ליקט הרי כשהגיע לאוהלו היה לו בדיוק עומר לכל נפש ממשפחתו.

טו. משה מנחה את בני ישראל שילקטו אוכל כל יום עבור אותו היום ואילו ביום השישי ילקטו כפול גם לשבת היות ובשבת לא ירד המן, מכאן המקור למושג "לחם משנה" שאנו נוהגים בסעודות השבת להניח על שולחן הסעודה שתי חלות.

טז. כמובן שהיו כמה "חוכמולוגים" מבני ישראל אשר לא סמכו על מילתו של משה וליקטו במהלך השבוע מן גם בשביל המחר ואולם למחרת האוכל התקלקל. "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה, וַיֹּתְרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, וַיֵּרָם תּוֹלְעִים, וַיִּבְאֵשׁ" וכן ביום שישי לא ליקטו כפול ויצאו בשבת ללקוט אוכל ואולם נשארו רעבים כי לא ירד המן. משה אוסף חלק מהמן ושומרו בצנצנת למען ידעו הדורות הבאים על הנס. המן ירד לבני ישראל כל זמן שהיו במדבר ועד שנכנסו לארץ ישראל בימי יהושע בן נון.

יז. בני ישראל ממשיכים בדרכם ומגיעים לרפידיים (לימים שדה תעופה בסיני של חיל האויר הישראלי) ושוב מלינים על חוסר המים וה' מורה למשה להכות במטהו בסלע ואכן יצאו ממנו מים (שיר ידוע ששרנו כשהיינו ילדים: "ומשה היכה הסלע וייצאו ממנו מים, מים").

יח. בני ישראל מותקפים על ידי עמלק (עם מזרעו של עשו הרשע). ההתקפה שבצעו עמלק בישראל היתה לא חזית מול חזית (מה שבימיו קוראים "כמו גברים") אלא הם התקיפו את קצה השיירה של בני ישראל (את הזקנים והחלשים שהשתרכו בסוף). משה מצווה את יהושע להקים בזריזות צבא על מנת להילחם בעמלק ואילו משה, אהרן וחור (אחיינו של משה) עלו לראש הגבעה להשקיף על הקרב. משה התפלל לה' וכאשר ידיו היו מורמות למעלה ניצחו ישראל וכאשר ידיו היו למטה גבר עמלק והיות ומשה לא היה בשיא כוחו כבדו ידיו ולכן לקחו אהרן וחור אבן והשיבו עליו את משה ובנוסף תמכו בשתי ידיו.

יט. "וְהָיָה, בְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבֹר יִשְׂרָאֵל; וּכְאֲשֶׁר יִנִּיחַ יָדוֹ, וְגִבֹר עַמְלֵק. וַיְדִי מֹשֶׁה בְּבָדִים, וַיִּקְחוּ אֶבְנֵי וַיְשִׁימוּ תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ; וְאַהֲרֹן וְחֹר וְתַמְכוּ בְיָדָיו, מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד" בסוף היום יהושע הביס את עמלק. נאמר במשנה במסכת ראש השנה "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או ידיו שוברות מלחמה"? ועל כך עונה המשנה "אלא כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומכוונין את ליבם לאביהם שבשמיים היו מתגברין; ואם לאו, היו נופלים". במילים אחרות לא ידיו של משה עשו את ההבדל בין נצחון לתבוסה אלא האמונה שהיתה בכל אחד מישראל גרמה לנצחון.

כ. פרשת המלחמה בעמלק המסיימת את פרשתנו מסתיימת במילים "מִלְחָמָה לָהּ, בְּעַמְלֵק מְדַד, דָּד". ועל כך שמעתי מפי הרב לאו (רבה של תל-אביב, לפני רבה הראשי של ישראל) הפשט הידוע אומר שבכל דור ודור יש לנו מלחמה בעמלק, פעם המן הרשע, פעם היטלר ימח שמו וזכרו, פעם המחבלים וכו' ואולם אומר הרב לאו (רבה של העיר תל אבי בן הרב הראשי לישראל לשעבר) שההתמודדות האמיתית כנגד העמלקים לסוגיהם הרוצים להשמידנו היא על ידי המשכיות העם היהודי מדור לדור. במילים אחרות הקמת משפחה והולדת ילדים (והרבה) היא היא התשובה האמיתית במלחמה הזאת.

השבת נקראת גם שבת שירה על שם שירת הים "אֶזְיִיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת, לַה' " אגב שמה של קבוצת הכדורסל והכדורגל של מכבי תל אביב לקוח משירת הים שנאמר "מִי כְמִכָּה בְּאֵלִים ה'" ראשי תבות של מכבי. הירושלמים היו נוהגים בשבת שירה לפזר פירורי חלה לציפורים בשבת בבוקר וזאת בשל המדרש המספר על דתן ואבירם, שפיזרו בליל שבת את מנות המן שלהם בחוץ, כדי שבבוקר ימצאו אותם בני ישראל ועל ידי כך יוכיחו שמשה רבנו שיקר באומרו שהמן אינו יורד בשבתות. בבוקר יום השבת, כשקראו דתן ואבירם לשכניהם לבוא וללקט את המן, לא מצאו דבר, כי הציפורים אכלוהו בלילה. לאות תודה לציפורים על כך, נוהגים בשבת שירה להאכיל את הציפורים במזון, במיוחד בגרגרי דגן, שמראם דומה למראה המן

2.1 . "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

עם נולד / ר' משה רוט

בשנת 1986 כתב אלון אבידר את השיר "עם אחד שיר אחד" (לחן: דוד קריבושי). השיר בוצע יחד על ידי קבוצה גדולה של כ- 50 מאומני ישראל. אומנים שרצו לעשות צדקה וחסד ותרמו את הכנסות השיר, לטובת נכים ומוגבלים. שיר שהמסר שלו הוא "כולנו ביחד למען כולם".

עם אחד עם שיר אחד
המנגינה לעולם תשא,ר,
עם אחד עם שיר אחד
נשיר לכם כי אתם לא לבד
כלנו ביחד למען כלם,
בתקוה שנגיע וישמע העולם...

מהו עם וכיצד הוא נוצר?

ומהי המנגינה הזאת, שלעולם תשא,ר?

פרשתנו – פרשת "בשלח", פותחת בפסוק: "וַיְהִי בַשִּׁלַח פָּרַעַה אֶת הָעָם..." (שמות יג, יז).

כאשר ירדנו למצרים, היתה זאת "משפחת יעקב ובניו", שמנתה 70 נפש בלבד. וכעת ביציאה, אנחנו כבר עם!

הראשון שקרא לנו עם, היה פרעה, שהביע את חששו מכך שמשפחת בני יעקב הולכת וגדלה: "וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הֲנֵה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ" (שמות א, ט) ובכך הוא התייחס למאפיין הראשון של עם – הגודל והכמות.

בהמשך הדרך, זוכה עם ישראל להיקרא בשם עם בפתח פרשתנו, כאשר עם ישראל יוצא לחירות – "וַיְהִי בַשִּׁלַח פָּרַעַה אֶת הָעָם..." והנה לנו, המאפיין השני של העם – חירות.

ושוב, זוכה עם ישראל לשם עם, במעמד חידוש הברית עם ה' בהר גריזים והר עיבל. ברית שהיא חידוש והמשך של מעמד הר סיני. חידוש הברית עם הקב"ה

ויעודו של עם ישראל. ככתוב: "היום הזה נהיית (שוב) לעם לה' אלוהיך".
האידיאלים האלוקיים (התורה), הם ההופכים אותנו לעם. והנה לנו המאפיין
השלישי של העם – מהות.

אלה אם כן, סימניו של העם: כמות (יותר גדול ממשפחה או משבט), חירות
פיזית ו(מעל לכל) מהות (חירות רוחנית, מטרה ויעוד בחיים)!
וכעת, נעסוק בתהליך, שבעזרתו הפכה משפחת העבדים ל – עם.

ממש לפני היציאה ממצרים, הקריב עם ישראל ואכל את קורבן הפסח. הרב הירש
(פרשן, מחנך וממנהיגי יהדות גרמניה) מלמד אותנו, כי הקורבן הזה בנוסף להיותו
פעולה "דתית", גם יצר מציאות פיזית חדשה בשטח – במציאות.

עבד קנוי לאדונו ולכן, מה שקנה עבד, שייך לאדונו. והנה הקב"ה מצווה על בני
ישראל, לקחת את השה ולעשות בו קניין עבור עצמם ואף בניגוד לרצון האדון.

בצו ה' "וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה... (שמות יב, ג), לקח כל אדם שָׂה עבור בני ביתו.
בכך העניק להם הקב"ה בגלוי לעיני אדוניהם, אישיות ורכוש. היכולת לעשות
קניין ולהחזיק רכוש, היא שהפכה כל אחד מהם, מעבד לאיש.

לאחר שחיטת השה כקורבן, ישבו בני המשפחה לאכול אותו יחד – בחבורה.
וכך מתלכדת לה המשפחה מתוך האכילה המשפחתית – "שָׂה לְבַיִת" (שם).
ומתלכדים גם יחד, דור האבות, הבנים והנכדים, בבחינת "שָׂה לְבַיִת אָבִית" (שם) –
לבית אב אחד.

ומהו איפה הדבק המאחד בין הבתים והמשפחות השונות ומלכד אותם לעם
אחד?

"וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׁה וְלָקַח הוּא וּשְׂכֵנוֹ הַקָּרֵב אֶל בֵּיתוֹ... (שם, ד).
כאשר לאדם יש משפחה קטנה שאינה יכולה לסיים את אכילת כל בשר הקורבן
בזמן, הוא מצרף ומזמין לחבורתו את שכנו או את שכניו גם יחד ומצרפם
לחבורתו.

המזמין "עושה טובה" וגומל חסד עם מוזמניו והם עושים עמו חסד, בכך שהם
מסייעים בידו לסיים את אכילת הקורבן במועדו.

השותפות, האיכפתיות, העזרה לזולת, הצדקה והחסד, הם המחברים ומלכדים
את המשפחות לעם.

והנה, כך (בעזרת קורבן הפסח), ליכדם דבר ה' בונה המדינה! (כן, אלה המילים בהן השתמש הרב הירש, שנולד וחי בגרמניה, 140 שנה לפני קום המדינה!).
ציווי זה, הוא שבונה את העם, שהוא התשתית האנושית של המדינה...
כך, בעזרת קורבן הפסח, מלמד אותנו הקב"ה שעלינו להיות ל"אומה" בעלת צביון "חברתי".

אם כן, מהי המנגינה הזאת, שלְעוֹלָם תִּשָּׂאֵר?

אולי זוהי ה"מנגינה" של העזרה ההדדית והחסד לזולת. זהו השיר אָחַד, שהופך אותנו לעם אָחַד. וכל שנותר לנו לעשות, הוא להמשיך את מסורת אבותינו, כדי ש הַמְּנַגֵּינָה (הזאת) לְעוֹלָם תִּשָּׂאֵר...

כִּי בָּלְנוּ בְיַחַד לְמַעַן בָּלָם... רק כך נוכל להיות עם אָחַד. לצלוח יחד את הקשיים והניסיונות העוברים עלינו מחד ולמלא את יעודנו, שליחותנו ותפקידנו כ"עם סגולה", כדוגמה ומופת לעמים, בבחינת: בְּתַקְוָה שִׁנְגִיעַ וַיִּשְׁמַע הָעוֹלָם...

בברכת שבת שלום

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל: nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

תודה על כל מה שבראת / ניר אביעד

השבת הקרובה, בה נקרא את פרשת "בשלח", היא אחת השבתות המיוחדות והשמחות ביותר בשנה, ולראייה, היא אף זכתה בכינוי ייחודי משלה – "שבת שירה" כזיכרון לשירת ההלל וההודיה ששרו בני ישראל לכבוד הקב"ה מיד לאחר קריעת ים סוף והמעבר בבטחה בין חומות המים. במהלך ארבעים השנים הבאות, במספר הזדמנויות שונות לאורך המסע במדבר, בני ישראל יגלו דווקא את הצד הפחות חיובי בגנום היהודי שלנו ויביעו שוב ושוב תלונות על טורח המסע וספקות ביחס לאמונתם בקב"ה ובמשה שליחו. יחד עם זאת, ברגע הדרמטי והמרגש הזה, מיד לאחר שבמו עיניהם ראו קטנים וגדולים כאחד כיצד הבורא מכופף את חוקי הטבע לכבודם, או כפי שמספרת הגמרא: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי (יחזקאל הנביא) במעשה המרכבה", יצאה מעומק ליבם ונשמתם קריאת תודה ספונטאנית וכנה. יציאת מצרים אינה, כידוע, רק סיפור היסטורי נחמד ומעניין, אלא היא בראש ובראשונה הנחייה מעשית ביותר לכל אחד מאתנו כיצד לחיות נכון יותר את חייו כאן ועכשיו, ועל כן חז"ל קבעו כי אנחנו מצווים לראות בכל יום ויום מחדש כאילו אנחנו בעצמנו יצאנו היום ממצרים ועברנו בים החצוי, ומתוך כך להתחבר אל אותם רגשות עמוקים של הודיה, הכרת הטוב ושמחה שפיעמו באבותינו.

להודות? לראות את הטוב? להיות שמחים בחלקנו? נשמע כמעט כמו מדע בדיוני במציאות חיינו הטרופה, ולכן נעסוק בנושא זה היום.

התבוננות פנימית מגלה כי הטבע של רובינו הוא לראות את "חצי הכוס הריקה". אנחנו מעבירים אנרגיה וזמן רבים מידי בקיטורים, במחשבות ובדיבורים על מה שחסר ועל מה שאין לנו. ביהדות ישנו מושג בסיסי מאוד המדבר על "חוש הכרת הטוב", שמשמעותו, בתמציתיות, להפך את המשקפיים איתן אנחנו מסתובבים בעולם ולסגל מחשבות חיוביות במקום השליליות. במקום לראות את מה שאין להתחיל לראות את שישנו, לראות את חצי הכוס המלאה. לנושא שלוש בחינות עיקריות עליהן ננסה בע"ה לדון היום: לא לקבל שום דבר כמובן מאליו, לשמוח במה שיש ולהודות על הטוב.

מסופר על אדם אחד שהלך יום אחד לתומו ברחוב ופתאום הוא שמע קול חזק שקרא לו לעצור ויד שתפסה את חולצתו ומנעה ממנו להתקדם. הוא קפא במקום ושניה אחר כך נפל מלמעלה פסנתר ענקי שני סנטימטר מהאף שלו. המום הוא הסתכל ימינה ושמאלה לראות מי עזר לו וראה מלאך לבן כנפיים, אשר אמר לו: "אני המלאך ששומר עליך ונשלחתי כדי להציל אותך". האיש הסתכל עליו רגע ואז החטיף לו סתירה מצלצלת. בעוד המלאך המום לגמרי הוסיף האיש: "אתה המלאך ששומר עלי?! איפה היית כשהתחתנתי?!!"

רובינו, כאמור, פעמים רבות סובלים מכפיות טובה, שהיא ממש ההיפך הגמור של כל מה שמלמדת אותנו היהדות, וטרודים ממה שאנו מדמיינים שעדיין אין לנו. אין לנו בית מספיק גדול, אין לנו אוטו מספיק חדש, אין לנו אישה מספיק יפה/ נחמדה או גבר מספיק נאה/ כריזמטי/ מצחיק/ עשיר, אין לנו רעמת שיער כמו פעם, אין לנו ואין לנו ואין לנו...

למרבה האבסורד, כשאנחנו סוף סוף משיגים את מה שחפץ ליבנו, בדר"כ תחושת הסיפוק שאנו חווים קצרה ביותר ומיד מתחיל הקול הפנימי לכרסם ולספר לנו על כל הדברים שעדיין לא השגנו.

רובינו כלואים בתוך הלופ הזה של תאוות לא ממומשות וצרכים לא מסופקים. הכרת הטוב פרושה לעצור ברגע ולומר: "ברוך השם, עכשיו טוב לי!". גם אם אני חי בבית עם 3 חדרים בלבד – לפחות יש לי בית, גם אם האוטו מודל '98 – לפחות הוא נוסע, גם אם האישה מעט השמינה אחרי הלידות – לפחות אנחנו ביחד, גם אם הגנים המשפחתיים עושים את שלהם, הקרחת מבצבצת ו"מלחמת המפרץ" היא מלחמה יומיומית – לפחות אני בריא. גם, ואולי אפילו בזכות כל אלה – אני כעת מאושר. זאת הכרת טובה אמיתית לבורא ולעולם! לא מדובר בפשרה ובבינוניות, אלא בהכרה במציאות והשלמה מבורכת עימה. החיים הם כאן ועכשיו ולא בדמיונות וחלומות בהקיץ על העתיד או בקדרות ותחושת פספוס על העבר.

הבודהיזם ושאר תורות המזרח מדברות גם כן על קבלה של המציאות והשלמה עימה, אולם להבדיל מתורות אלה המורות על "זרימה" ו"ביטול הרצון", היהדות בהחלט כן מציעה לאחוז בחבל בשני קצותיו – לקבל את מה שישנו בד בבד עם

שאיפה מתמדת לשיפור והתקדמות ברוחניות ובגשמיות, וכל זאת במסגרת של עשיית הטוב ביותר עם מה שישנו ואפשרי.

היהדות מחנכת אותנו על כל צעד ושעל להגיד תודה. גם על הדברים שנראים טריוויאליים לכאורה. יהודי מאמין פותח בבוקר את עיניו ועוד בשכבו במיטה מיד מודה. המילים הראשונות שנאמרות בבוקר הן "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה. רבה אמונתך". כן, גם על לקום בבוקר ולפתוח עיניים ליום חדש צריך לומר תודה. יש מישהו שיכול לחתום על כך שמחר בוודאות הוא יקום? בעבר שמעתי עצה מחבר יקר שעד היום אני משתדל לזכור וליישם – רגע לפני אמירת המשפט הזה, וכדי שהוא לא יאמר במין אוטומט יבש וחסר משמעות, אני מזכיר לעצמי את כל הדברים הטובים שיש בחיי ורק לאחר מס' רגעים מברך עם כוונה.

המפתח להתקדמות רוחנית של האדם זה להודות לבורא על כל מה שנתן לו. גדולי הרבנים לאורך כל הדורות לימדו את תלמידיהם לראות את הטוב שבכל סיטואציה. עד היום אנחנו רואים חסידים בצמתי דרכים קופצים ורוקדים עם סטיקרים של "תן חיוך – הכול לטובה". במבט ראשון הם יכולים להראות כחבורת הזויים המנותקים מהמציאות וגישה זו יכולה להיתפס כנאיביות, אולם עיון מעמיק מראה שצורת המחשבה הזו היא רפואה אמתית לנפש. התפיסה היהודית היא שכל מה שהבורא שולח לנו זה הכול לטובתנו ואם אנחנו לא רואים וחווים את זה כך זה רק בגלל שעדיין לא הגענו למדרגה מספיק גבוהה. באומרנו ש"הכל לטובה" אנחנו בעצם מאמינים שכל התמונה בכללותה מטרתה עשיית טוב ומגמתה חיובית.

אמירה זו לא סותרת את העובדה שבתוך המגמה הכללית יש גם פרטים שכל אחד מהם בפני עצמו יכול להיות שלילי ולהרגיש כרע גמור (כפי שנאמר: "לא הכל טוב, אבל הכל לטובה"). רק אם היו לנו עיניים אלוקיות היינו יכולים לראות שלמרות שהפרט עצמו שלילי הוא שייך לכלל שהוא טוב. אפשר לראות את זה, לא עלינו, במשפחות שכולות בעלות אמונה, שמתמודדות עם הכאב והאובדן הנורא תוך השלמה, וזאת אודות לאמונה שמה שקרה (גם אם הוא קשה ביותר) הוא בהשגחה אישית מהבורא, ולכן ודאי הוא לטובה. הן כמובן כואבות את האובדן, אולם מאחר והן יודעות שאין סבל סתמי שנשלח לאדם רק כדי לענות אותו אז ודאי גם אסונם הוא לטובה. אדם מאמין אומר לעצמו שהוא אולי לא

מבין כעת איך מה שקורה זה אכן לטובה, אולם אין זה אומר שזה לא כך. לא מדובר בעצימת עיניים או חלילה בהתעלמות מהמציאות, אלא בהכרה שיש בעולם כוחות שאנחנו לא בהכרח מבינים אותם.

קראתי בעבר ראיון עם נכה צה"ל כרות רגל. הוא סיפר כיצד בהתחלה ביכה את מצבו והרגיש אומלל וקורבן, אולם לאחר מכן הוא היפך את גישתו וחש שימחה והערכה על עצם העובדה (שלרובינו המכריע נראית טריוויאלית לחלוטין) שיש לו עוד רגל בריאה, עוד 2 ידיים, 2 עיניים וכו'. מי מאתנו מחייך מאוזן לאוזן על עצם העובדה שיש לו 2 רגליים?! שווה לעצור לרגע ולחשוב על זה בין תלונה לקיטור.

ב"מסכת ברכות" במשנה נכתב דבר קיצוני אף יותר: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". כיצד זה אפשרי?! סיפור מפורסם הוא על שני חסידים שבאו לרב שלהם ושאלו אותו כיצד ניתן ליישם את המשפט הזה? בתשובה הרב אמר להם ללכת לרבי זושא מאניפולי, שהיה מגדולי החסידים ובעל ענווה אמיתית, ולשאל אותו. כשהגיעו השניים לרבי זושא הם ראו בית מוזנח, גג רעוע, קירות מטים ליפול ומקרר כמעט וריק. בתשובה לשאלתם כיצד ניתן לברך באותה כנות על הדברים הרעים שקורים לנו כמו שאנחנו מברכים על הטובים הוא ענה: "אתם בטוחים שהרב שלכם התכוון לשלוח אתכם אלי? אני לא מבין למה, אצלי הכול מצוין. ברוך השם לא חסר לי דבר! לכו תשאלו מי שבאמת צריך להתמודד עם מחסור". ההבדל בין גן עדן לגיהנום, אם כך, הוא בתפיסה שלנו על החיים.

חשוב לחיות בהבנה ששום דבר אינו מובן מאליו. אין דבר כזה "מגיע לי". ברגע שמקבלים דברים כמובנים מאליהם לא יודעים להעריך את הדבר עצמו ואת מי שנותן לנו אותם. שורש הבעיות בין בני זוג זה כשהם מתחילים לקבל כמובן מאליו את העשיות אחד של השני. תרופה לבעיה הזו היא פשוט להתחיל לומר "תודה". החוכמה היא לעצור ולהודות על כל דבר ודבר בחיים. כך לדוגמא, יש להודות לבן/בת הזוג על עצם העובדה שהוא נמצא איתי ובזכותו אני לא בודד. זה לא מובן מאליו! מי שזוכר את הטעם החמוץ של בדידות יכול להבין זאת בקלות. להודות שהוא עוזר בעבודות הבית (גם אם זה לא מושלם בעיניי), על שהוא מקשיב לי כשאני זקוק, שהוא מוריד את הזבל בבוקר או תופר את הכפתור שנפרס בחולצה.

דוגמא נוספת היא ביחס שלנו כלפי הורינו. אחד הקשיים העיקריים שלנו עם מצוות 'כיבוד אב ואם' היא שאנחנו חושבים שהנתינה של ההורים מובנת מאליה ושתפקידם לתת לנו בלי סוף. על מנת להתחזק בצורת המחשבה הזו מומלץ להיזכר מידי פעם שלאחר שהורינו הביאו אותנו לעולם, גידלו וחינכו אותנו, החל מגיל 18 הם לא באמת חייבים לנו כלום. עצם הנתינה שלהם לאחר מכן היא חסד גמור ומגיע להם תודה גדולה על כך. אם אדם עשה למישהו טובה קטנה, כגון שהראה לו בסופר היכן מוצרי החלב, בוודאי הוא יחשוב שמגיעה לו על כך תודה רבה. ואם טרח עבורו טרחה מרובה יותר, כגון שנתן לו טרמפ והסיע אותו עד לפתח ביתו, הוא כבר לא יודע כיצד להודות לו. לעומת זאת, אם הוא עשה עבורו משהו משמעותי כמו שדאג לו למצוא עבודה חדשה או שידוך מוצלח, אזי ודאי הוא כבר ירצה לקנות לו מתנה. ואם טובה זו מתמשכת כגון תמיכה כספית חודשית אז ודאי הוא ירגיש מחויבות רגשית גדולה ועמוקה...

אדרבא, הורינו היקרים עשו הרבה מעל כל אלה ולא תמיד אנחנו זוכרים להם את זה. אמנו סבלה צער של הריון ולידה כדי שבכלל נהיה כאן ואבינו עמל שעות נוספות במשרד כדי לממן את חוג החלילית שכה רצינו. כמה דאגו לנו הורינו, כמה הם התאמצו וטרחו. להחליף חיתול, להחזיר מוצץ באמצע הלילה, להאכיל, להשקות, לרחוץ, להלביש, לחנך, ללמד, לכבס ולגהץ. כמה פעמים הם ויתרו על מעט זמנם הפנוי ורצו איתנו לרופא המשפחה, למסיבת סוף השנה ולחבר בקצה השני של העיר. כמה דברים חסכו מעצמם על מנת לאפשר לנו את רצונותינו. האם משום שמדובר בהורינו אזי הכול צריך להיות מובן מאלינו?

עד כה נתנו כדוגמא את הכרת הטוב שאנו חייבים לבני הזוג ולהורים, אולם מה עם הבורא בכבודו ובעצמו? מה עם כל הטוב שהוא הרעיף ומרעיף עלינו בלי סוף? בקלות ניתן למצוא מה חסר ומה אינו מושלם, אבל האמת היא שיש לנו כל כך הרבה טוב.

אם נשכיל להודות על הדברים הקטנים שבחיים נראה שבעצם אנחנו מקבלים המון, רבות מתחושות המירמור שלנו ייעלמו מאליהן ונקבל את מה שהחיים מזמנים לנו בקלות ובנועם גדולים יותר. במקום לחשוב על עצמינו כקורבנות וכמסכנים שלא מקבלים את מה שאנחנו רוצים – להפך את המחשבה ולראות את המתנות שאנחנו כן זוכים להן. על כך נאמר שכדי להבטיח עתיד טוב ובריא

יותר חובה להודות על העבר וההווה. להודות על כל מה שישנו – גם על מה שאנחנו אוהבים וגם על מה שפחות.

בזכות הניסים הגדולים והמופלאים שבני ישראל ראו אנחנו נדרשים לפקוח את העיניים ולהתחיל לראות את הניסים שקורים לנו כל יום ויום. אנשים מאושרים הם אנשים שיודעים להבחין לא רק ב"מגה-ניסים" כמו קריעת ים סוף ומעמד הר סיני, אלא גם בניסים הקטנים שנשלחים לעזרתנו ולהודות על כך לבורא. בנוסף, בקוראנו על מכות מצרים ניתן ללמוד ממשה כיצד הוא ידע להודות לא רק לחי, אלא גם לדומם. מסופר שבמכה הראשונה (מכת דם) דווקא אהרון הוא זה שמצווה להכות עם מטהו על היאור. רש"י אומר על כך שמשה זכר חסד נעורים ליאור על ששמר עליו כאשר הוא הושם בתיבה בהיותו תינוק ולכן לא רצה להכותו. נשמע מופרך ומוגזם? אולי, אבל בוודאי יש כאן מודל לחיקוי והערכה. אדם אשר מסוגל לחנך את עצמו לא להיות כפוי טובה אפילו כלפי הדומם, אין ספק שיתחשב ויכיר תודה גם לבני אנוש. על כך חז"ל אמרו במקום אחר: "בור ששתית ממנו – אל תזרוק בו אבן".

התכונות ההפוכות להכרת הטוב והודיה הן כפיות טובה ופסימיות הבאות לידי ביטוי בקיטורים, כפי שאכן בא לידי ביטוי גם בפרשה הנוכחית עת בני ישראל לא הספיקו להירגע משירת ההלל הגדולה וכבר החלו להתלונן על איכות המים והמזון. ישנם אנשים רבים (מידי) שפשוט כל הזמן מקטרים. הם מלאים בתלונות על העבודה, על הבוס, על הפקקים בבוקר למשרד, על הרכב שלא מתניע, על הקופאית בסופר שאיטית מידי לטעמם, על הקפה שהוגש להם לא מספיק חם, על ראש הממשלה ושר האוצר, על מזג האוויר שחם/קר מידי, על האישה/בעל שלא קשובים מספיק, על הילדים שלא מחונכים, וכו' וכו'. לפעמים "קוטריות" היא הדרך שלנו לתקשר עם אחרים, לפעמים זאת דרך לבטא תסכול ולפעמים זה אפילו כף, אבל בכל מקרה תמיד היא מובילה למבט פסימי על העולם, שבסופו של דבר פוגע בנו ובאלה שחיייהם נוגעים בשלנו. כל אחד יכול להעיד שההמצאות בסביבתו של "מתלונן סידרתי" אינה נעימה ואנחנו נוטים להתרחק ממנו. שינוי המידה המגונה הזו דורש מאמץ גדול, אבל זה אפשרי ועל כך נאמר "אל תספר לקב"ה כמה גדולות הצרות שלך, ספר לצרות כמה גדול הקב"ה".

על הודיה ניתן ללמוד בראש ובראשונה מדוד המלך. חרף העובדה שחיו היו רצופים בצרות אינספור, כל ספר תהילים מלא במזמורים, בתשבחות ובהכרת הטוב. וכך, גם

בברחו מבנו, שרצה להרגו, דוד המלך לא מתבלבל מהמבחן הקשה והכואב שנשלח אליו ושר: "טוב להודות להשם ולזמר לשמך עליון. להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות". בוקר זה זמן של הארה, שרואים בו והכל ברור. לעומתו, לילה זה זמן של חושך והסתר. כשהכל קל, "זורס", ודרכינו מוארת קל לנו הרבה יותר לראות את החסדים ולהאמין בקב"ה, אבל החוכמה הגדולה יותר והאמונה האמיתית זה להאמין דווקא כשחשוך – כשקשה, כשלא ברור למה אנחנו עוברים את מה שאנחנו עוברים וכשנראה שאין יד מכוונת ואוהבת שמלווה אותנו. בהמשך דוד הוסיף וכתב: "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב". פרוש הדברים הוא שאדם חי, לפי דוד המלך, הוא אדם הרואה את המציאות באור חיובי וטוב, ואילו אדם הרואה רע – משהו בתוכו מת. אם נהיה כנים נגלה, למרבה הצער, שבנינו מתהלכים, נושמים, אוכלים וחיים לא מעט אנשים בלי חיים וחיות.

המלצתי לשבוע הקרוב היא שכל אחד יפנה מספר דקות מזמנו, יכבה את הטלפון, הפייסבוק והאינטרנט, יתחבר לקול הנינוח והשקט שקיים בתוכו ויקדיש את הזמן לסוג של חשבון נפש. בזמן הזה כדאי לעשות רשימה של כל הדברים הטובים (הגדולים וחשובים לא פחות – גם הקטנים) שיש לו בחיים. אפשר להתייחס ספציפית לטובה שעשו ועושים לו הוריו, בן/בת זוגו, הילדים, מקום העבודה וכו'. זה הזמן לפרט ככל הניתן ולא לקמץ במילים. מניסיונם של רבים – הדבר מקרב מאוד להיות אותו איש "החפץ חיים ואוהב ימים לראות טוב"...

לא יכולתי לסיים מאמר זה מבלי להיזכר במילים הנפלאות של הפיוט "נשמת כל חי" הכלול בתפילת שחרית בשבתות ובחגים והמביע את התודה וההערכה שלנו לבורא: "אלו פיננו מלא שירה בים, ולשוננו רנה בהמון גליו, ושפתותינו שבח במרחבי רקיע, ועינינו מאירות בשמש וכירח, וידינו פרושות בנשרי שמים, ורגלינו קלות באילות – אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, ולברך את שמך מלבנו, על אחת מאלף אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים, הטובות נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו".

או בשפה קצת יותר קרובה לדורינו, כפי שכתב עוזי חיטמן ז"ל ושר חיים משה: "תודה על כל מה שבראת. תודה על מה שלי נתת. על אור עיניים, חבר או שניים, על מה שיש לי בעולם. על שיר קולח ולב סולח שבזכותם אני קיים. על צחוק של ילד ושמי התכלת, על אדמה ובית חם. פינה לשבת, אישה אוהבת, על יום של אושר, תמימות ויושר על יום עצוב שנעלם".

א . סיכום מתומצת של פרשת בשלח

בשבת הקרובה – "שבת שירה" נקרא בתורה על יציאת בני ישראל ממצרים ועל קריעת ים סוף. על שירת בני ישראל בליווי תופים ומחולות • פרשת השבוע ועינינו בלשון קלה וברורה

זמן קצר לאחר שיצאו מרעמסס הגיעו בני-ישראל לסוכות. מקום זה היה קרוב מאוד לארץ כנען ונותר להם רק לעבור דרך ארץ פלישתים כדי להגיע אל הארץ המובטחת. אלא שבתחילת פרשתינו מסופר כי "...לא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא, כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצריימה". עדיין אין העם מיושב בדעותיו, עליו להתגבש ולהתאחד, ולשם כך העביר אלוקים דרך המדבר, בו עברו עליהם קשיים רבים ונסיונות, שחישלו והכשירו אותם לקבל את תורת ה' בהר סיני ולהכנס לארץ ישראל. על תחילת הדרך ונסיונותיה אנו קוראים בפרשת השבוע.

פרעה מתחרט

לא עבר זמן רב מאז יצאו בני-ישראל ממצרים ולפרעה הגיע השמועה "כי ברח העם". על אף שכבר הסכים לשחרר את בני-ישראל, שוב מחזק ה' את לב פרעה "ויהפך לבב פרעה ועבדיו . . ויאמרו מה זאת עשינו כי שילחנו את ישראל מעבדנו". מיד יוצא פרעה בראש צבאו וחילותיו לרדוף אחרי בני-ישראל. כשראה העם כי מצרים – שעד לא מזמן היו אדוניהם והעבידו אותם בפרך – רודפים אחריהם ומתקרבים אליהם, נתפסו בפחד ובהלה עד כדי איבוד עשתונות מוחלט. דבר זה ניכר בפנייתם אל משה: "...מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים . . טוב לנו עבוד את מצרים ממותינו במדבר". משה מרגיע את העם ונוסך בו את רגש האמונה והבטחון בה': "אל תיראו, התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום . . ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". לאחר מכן מצווה ה' את משה: "...דבר אל בני-ישראל ויסעו".

קריעת ים סוף

לבני-ישראל לא היה פשוט כל-כך לקיים את ציווי ה'. לפניהם הים ומצרים מאחוריהם, אם-כן לאן ילכו?

אז מניף משה את ידו האוחזת במטה המפורסם והים נבקע לרגליהם. בני-ישראל עוברים בתוך הים כאשר "...המים להם חומה מימינם ומשמאלם". המצריים, הרואים את דרך היבשה בתוך הים, שועטים קדימה כדי להשיג את בני-ישראל. אך יצא אחרון בני-ישראל מן הים, נכנס אחרון המצריים לתוכו ומי הים שבו למצבם הקודם. כל חיל פרעה ופרשיו טבעו! - למראה גופות המצריים המוטלות על שפת הים התחזקו בני-ישראל באמונתם: "...ויראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

השירה

באופן ספונטני בוקעת השירה מגרונם וליבותיהם של בני-ישראל לאמור: "...אשירה לה' כי גאה גאה, סוס ורוכבו (של פרעה) רמה (הושלך) בים". כל השירה מלווה בדברי הלל, שבח והודיה לה', תוך סיפור המאורעות, למן רדיפת פרעה וחילו ועד טביעת האוייבים בים. לאחר שירת הגברים פצחו הנשים בשירה - בהנהגתה של מרים, אחות אהרון ומשה - כשהן מוסיפות נופך של שמחה באמצעות תופים ומחולות.

המים המרים

מים-סוף יצאו בני-ישראל אל המדבר. כעבור שלושה ימים, משאזלו כל המים שהיו ברשותם, הגיעו אל 'מרת', שם היה מקור מים, אך כשם המקום כן הוא - מימיו מרים. בשלב זה איבדו פשוטי העם את סבלנותם ופנו בתלונה אל משה: "מה נשתה?". ה' נענה לתפילתו של משה ומורה לו להשליך עץ אל המים, ואכן, על-ידי כך הומתקו המים. שוב ראו בני-ישראל במוחש את כוחו העל טבעי של ה', ההופך מים מרים למתוקים.

לחם מן השמים

לאחר שהרוו את צמאונם גילו כי גם האוכל שבאמתחתם הולך ואוזל. כבפעמים הקודמות ניגשו והתלוננו באוזני משה ואהרון: מי יתן מותינו ביד ה' במצרים... (מאשר) הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב".

למשמע תלונות העם מודיע ה' למשה על המזון המיוחד שינתן לבני-ישראל במדבר: "...הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". יותר מאוחר נתנו לו בני-ישראל – לאוכל המיוחד – שם – "מן".

בבוקרו של כל יום ירד המן סביב מחנה ישראל וכל העם יצא לשדה ללקטו. לכל אחד הייתה מנה מוקצבת למשך היום ("עומר"). גם אלו שהרבו לקחת או המעיטו, גילו בבואם הביתה כי נשארה להם אותה כמות שהוקצבה, לא פחות ולא יותר. כמו כן לא היה ניתן לשמור על המן עבור יום המחר ומי שניסה להשאיר העלתה השארית ריקבון ונתמלאה בתולעים. היות והמן לא ירד בשבת, הרי ש"ביום השישי לקטו לחם משנה (שני) שני העומר לגולגולת...".

בהזדמנות זו חזר הקב"ה על ציווי שמירת השבת "שבת שבתון קודש לה". המן היה מזונם העיקרי של בני-ישראל במשך כל ארבעים שנות שהותם במדבר, יחד עם בשר השליו. זכר לנס הגדול של ירידת המן מן השמים, שם אהרון מעט מן המן בתוך צנצנת, למשמרת למען הדורות הבאים.

מלחמת עמלק

לאחר מסע ארוך ומייגע מגיעים בני-ישראל לרפידים, שם מחכה להם עמלק הרוצה לפתוח נגדם במלחמה. לא היתה זו מלחמתם של ישראל בלבד, כי-אם מלחמתו של ה'. לכן, דווקא כשהרים משה את ידיו כלפי מעלה – גברו ישראל על עמלק, ואילו ברגע שהוריד את ידיו – גבר עמלק. בסופו של דבר ניצחו בני-ישראל, בפיקודו של יהושע, את העמלקים. בסיום המלחמה הבטיח הקב"ה לבני-ישראל כי ישמיד את זכר עמלק. רק כשיעבור זכרו של עמלק מקרב הארץ יוכשרו כל באי עולם וימשכו מעצמם לעבוד את הבורא, במהרה בימינו ממש.

ב . פרפראות

1 . פרק י"ג פסוק י"ז

"וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעֲהָ אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחַם הָעָם בְּרֵאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם"

"ויהי בשלח פרעה" אותיות ישר (אות שניה), הפעם דיבורו של פרעה היה ישר – ושלח את בני ישראל.

ישר ראשי תיבות שקבל (פרעה) יי (מכות) רעות.

ויהי בשלח העם = 446 בגימטרייא מות = 446, בני ישראל נגאלו ע"י הקב"ה כי חיז על סף המוות. (שמות פרק א' פסוקים י"ג י"ד) "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך".

(ושבו) מצרימה = 385 בגימטרייא שפה = 385 שפה ראשי תיבות שיעבד פרעה היהודים.

ידוע הדבר שהקב"ה מוריד מים (גשמים) מהשמים ולחם מן הארץ, ואילו עם בני ישראל נהג הקב"ה להיפך – לחם הוריד להם מן השמין (מן) ומים העלה להם מן האדמה.

2 . פרק י"ד פסוק ח'

"וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵצְאִים בְּיַד רַמָּה"

(ובנ"י) יצאים ביד רמה = 412 בגימטרייא בית = 412 כאן רמוז שבני ישראל עזבו את ביתם בארץ גושן.

יצאים ביד רמה – ראשי תיבות רבי. רבי זה משה רבנו, מנהיג העם. בני ישראל יצאו ביד רמה כגיבורים ולא יצאו בדמות בורחים.

ובני ישראל – אותיות נר (אות שלישית) בני ישראל – אור לגויים.

3 . פרק י"ד פסוק ט'

"וַיִּרְדּוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיֲגוּ אוֹתָם חַנִּים עַל הַיָּם כָּל סוֹס רֶכֶב פְּרָעָה וּפָרָשָׁיו וַחֲיָלוֹ"

(כל סוס) רכב פרעה ופרשיו ראשי תיבות רפו (ידיהם) כאן רמוז תחילת מפלת מצרים ברכב בפרשים ופרעה עצמו.

אחריהם = 264 בגימטרייא סדר = 246. סדר – ראשי תיבות: סוף דרך רדיפה.

בהמשך הפסוק כתוב: "וישיגו אותם".

4 . פרק י"ד פסוק י'

"וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה' "

ויראו מאד= 268 בגימטרייא חסר= 268 בני ישראל היו חסרי בטחון בקב"ה ויראו (פחדו) מאד אותיות אדם. פחדו מאדם שהוא בשר ודם, ירא שמים אמיתי בוש ונכלם הוא מלפחד פרט לקב"ה.

ויצעקו= 282 בגימטרייא בפר= 282. בפר – ראשי תיבות: בהלה פחד רעד. בצעקת בני ישראל לקב"ה הם מביעים את אמונתם וכניעתם לפניו.

5 . פרק י"ד פסוק ט"ז

"וְאֵתָהּ הָרַם אֶת מִטְּךָ וְנָטָה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבִקְעָהוּ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבְשָׁה "

(בתוך הים) ביבשה= 319 בגימטרייא שיט= 319 רק לבני ישראל המים היו ליבשה ואילו אחרים צריכים לשוט בספינות על מנת לעבור. שיט – ראשי תיבות: שיבש ים (ו)טיט. הקב"ה ברחמיו על בני ישראל הפך את הים והטיט (בקרקעית הים) על המצרים.

6 . פרק י"ד פסוק ל'

"וַיּוֹשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שַׁפַּת הַיָּם "

(ירא ישראל) את מצרים סופי אותיות מת, כאשר מתו המצרים בני ישראל היו בני חורין.

וירא (ישראל) – ראשי תיבות: יהודים ראו אותות ומופתים.

7 . פרק י"ד פסוק ל"א

"וַיִּירָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעַם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ "

ובמשה= 353 בגימטרייא גשן= 353, בני ישראל שיעזאו מגושן החלו להאמין כי אדם בשר ודם מסוגל להגיע למדרגה גבוהה כזו של משה רבנו.

8 . פרק ט"ו פסוק כ"ו

"כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בַּמִּצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רִפְאֵךְ"
אני ה' רופאך – ראשי תיבות (חודש) איר. סגולה מיוחדת לרפואה כפי שנכתב
בכמה ספרים בחודש אייר.

הקב"ה מבטיח לבני ישראל שלעולם לא ילקה אותם כמו שעשה זאת למצרים,
ואם יחלו במחלה אחרת שלא היתה במצרים – ה' מבטיח – אני י' רופאך.

כותב רבנו סעדיה גאון – לא אשים עליך, לא אשים עליך כלום מהם.

לעילוי נשמת האשה הצדקנית יעל ע"ה בת אהובה תחי'

ג . קצרצרים

1 . "ויאמר ד' אל משה מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו" (יד, טו)

מה תצעק אלי – תפילה לבדה לא תועיל, שהרי מידת הדין טוענת אלו ואלו
עובדי ע"ז. דבר אל בני ישראל ויסעו. ובזכות מסירות נפשם תגבר מידת הרחמים
וייבקע לפניהם הים. (אוה"ח)

מה תצעק אלי – יש אדם הבוכה תמיד על מעשיו ואינו יכול לעזוב הרגליו, ועל
כגון זה נאמר מה תצעק אלי מה התועלת בצעקה לחוד, דבר אל בני ישראל
ויסעו, יסעו ויטו מדרכיהם הקודמים. (סלונים)

ה' ילחם לכם ואתם תחרישון (יד.ד).

הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע היה אומר: אמנם ה' הוא הנותן לחם לכל בשר
(ילחם מלשון לחם), אולם ואתם תחרישון! – עליכם לעשות השתדלות – לעבוד
ולחרוש...

2 . ולא קרב זה אל זה כל הלילה (יד ב).

ובמדרש: בקשו מלאכי השרת לומר שירה. אמר להם הקב"ה: מעשה ידי טובעים
ביס ואתם אומרים שירה? מקשים המפרשים מפני מה חס הקב"ה על המצריים, הרי
"באבוד רשעים רנה"?

אלא על פי הגמרא בסנהדרין (צה ב) על הפסוק "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור" [חיילות סנחריב], במה הכם? בשירה הכם, שגילה ה' אזנם ושמעו השירה של המלאכים, ומחמת זה מתו. כמו"ב מובא שטביעת המצריים בים היתה מדה כנגד מדה, לפי שהיו משליכים ילדי ישראל לים, לפיכך טבעו בים.

לפי"ז מובן, הגמ' הנ"ל "בקשו מלאכי השרת לומר שירה" פירוש, שרצו להמית את המצריים בשירה שלהם (כמו בסנחריב), לזה השיב להם הקב"ה "מעשה ידי טובעים בים" הרי המצריים היו נוהגים להטביע את מעשה ידי, דהיינו את ישראל בים, א"כ מהראוי הוא להמיתם במידה כנגד מידה שמדדו הם, ולהטביעם בים, "ואתם רוצים לומר שירה" ולהמיתם בזה, ע"י השירה. (חנוכת התורה)

3. "ויבקעו המים"

הגמרא במסכת סוטה דף ב' אומרת, קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף.

בספר "עולמו של אבא" מאיר את מאמר הגמ' באופן הבא: פעמים קורה שכשהשדכן ניגש להציע לבחור שידוך, אף שהשידוך הגון מכל הבחינות בכל זאת הבחור דוחה אותו ובשום אופן אינו מוכן לשמוע. כעבור שנה או שנתיים שוב מציעים לבחור זה את אותו השידוך, הוא כבר רוצה בזה והכל נגמר למזל טוב. כך גם קרה בקריעת ים סוף, עם ישראל כבר התקדמו לכיוון הים סוף, אך שבו על עקבותיהם (כמו שנאמר דבר אל בני ישראל וישבו), ושוב חזרו והתקדמו לכיוון ים עד שחצו אותו, ולכן שפיר השוו חז"ל את זיווגו של אדם לקריעת ים סוף.

4. כי האדם עין השדה (דברים כ, ט)

בעצומו של החורף, מתנוסס לו בלוח העברי, התאריך – טו' בשבט – ראש השנה לאילנות.

פירות אשר חנטו עד למועד זה, יחשבו כגידולי השנה שעברה ומ–טו' בשבט ואילך תחל שנה חדשה לפירות האילן. השלכות רבות לכך בדינים הקשורים ל"ערלה", "מעשרות", ו"שביעית".

במשנה במס' ראש השנה מצינו מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל. בית שמאי אומרים: באחד בשבט ראש השנה לאילנות. ובית הלל אומרים בחמשה עשר

בשבת. חז"ל קבעו את מועד ראש השנה לאילן בחודש "שבט" היות ובמועד זה ירדו רוב גשמי השנה, עלה השרף באילנות והחלה חניטת הפירות. זוהי גם הסיבה לדעת בית הלל לקביעת יום ראש השנה לאילנות בטו' בשבט, כיון שהוא התחום האמצעי שבין תקופת טבת לתקופת ניסן, ומאחר שעברה חציה של תקופת "טבת", כבר תש כוחה ואין הקרירות חזקה כל כך והחנטה הולכת ומתגברת.

התחדשותה של ארץ ישראל ע"י הצמחת יבול בחודש שבט והאפשרות להנות מתנובה חדשה של "ארץ זבת חלב ודבש", הם המשווים ליום זה מעין יום "חג". התחדשות זו אינה ענינם של האילנות בלבד, אלא קרוב הדבר לנו. בפרי השדה תלוי קיומנו. שמחת עצי השדה – היא גם שמחתנו.

השם "ראש השנה" ידוע לנו כאותו יום שבו עוברים כל באי עולם לפני הקב"ה כ"בני מרון". ואכן אמרו חכמינו "כי האדם עץ השדה". וכדברי הנביא ישעיהו: "כימי העץ – ימי עמי". כלומר, עוד בטרם ניכרו בעץ פירותיו הבשלים, רק החלה החנטה (התהוות הפרי), נחשב הדבר כאילו הניב העץ פירותיו. אותה חנטה זעירה כמעט בלתי נראית סופה שתצמיח פרי הילולים. זוהי כוחה של היהדות היודעת להכיר בפרי בעודו באיבו ומיטיבה היא להרגיש באביב המתקרב עוד בטרם נראה על פני השטח.

האדם – עץ השדה. מכיל הוא בקרבו גרעין וניצן לפרי – מעשים מפוארים. תפקידו להשגיח לבל יושחת הגרעין ולטפחו על מנת שיהיה לעץ עושה פרי. בנפשו של האדם טמון שורש איתן אשר תחת השגחה ושמירה יבשיל פירות לתפארת.

עולם הצומח לא ישווה לעולם העולם הדומם. אם באת לבחון את חיותו של העץ, צא ובדוק אם צומח הוא או חדל מצמות. סימן מובהק לחיותו – פריחתו וגידולו. אינו פורח ומתפתח – נובל הוא. כך האדם – באין גדילה והתפתחות באה כמישה וקמילה. כשם ש"ראש השנה" של חודש תשרי הוא יום תפילה ודין לאדם המבקש על התפתחותו וזכויותיו, כך "ראש השנה" לאילן הוא שעת תפילה ודין לעתיד האילן.

יום טו' בשבט חל בדרך כלל בשבוע שבו קוראים בתורה את פרשת "בשלח" אשר בספר "שמות" העוסקת ביציאת בני ישראל ממצרים וגאולתם מעבדות לחירות. חכמינו ז"ל מצאו מכנה משותף בין גאולה ונטיעה המשלימים זה את זה. מובא במדרש חז"ל: "אמר להם הקב"ה לישראל, אע"פ שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע אלא הוּו זהירים בנטיעות שנאמר: ונטעתם כל עץ מאכל. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם. שלא יאמר אדם אני זקן, כמה שנים אני חי. מה אני עומד ומתייגע לאחרים למחר אני מת. אמר שלמה: "את הכל עשה יפה בעתו, גם העלם נתן בלבם" – העלם כתיב חסר ו'. מה הוא כן?, אלולי שהקב"ה העלים מלבו של אדם את המיתה לא היה אדם בונה ולא נטע שהיה אומר למחר אני מת, למה אני עובד ומתייגע לאחרים, לפיכך העלים הקב"ה מלבות בני אדם את יום המיתה, שיהיה אדם בונה. זכה – יהיה לו. לא זכה – לאחרים".

בסוף דבריו מביא המדרש מעשה המבליט וממחיש את הדברים דלעיל. מעשה באדריאנוס המלך שהיה עובר למלחמה והולך עם גייסות שלו להלחם נגד מדינה אחרת שמרדה עליו. מצא זקן אחד בדרך שהיה נוטע תאנים. אמר לו אדריאנוס: אתה זקן ועומד וטורח ומתייגע לאחרים. אמר לו: אדוני המלך, הריני נוטע. אם אזכה אוכל מפירות נטיעותי, ואם לאו – יאכלו בני. עשה אדריאנוס שלש שנים במלחמה וחזר לאחר מכן, מצא לאותו זקן באותו מקום. נטל הזקן סלסלה ומלא אותה בכורי תאנים יפות וקרוב לפני המלך ואמר לו: אני הוא הזקן שמצאת אותי בהליכתך, קבל נא סלסלה זו ממני. מיד צווה אדריאנוס לעבדיו: טלו אותה ממנו ומלאו אותה זהובים, וכך עשו. מכאן שאפי' בשעה שחיילי אדריאנוס שלטו בארץ לא נמנעו תושבי המקום לעסוק בנטיעות.

גם על חוני המעגל מסופר שהיה מהלך בדרך, ראה אדם אחד שנוטע חרוב. אמר לו: לכמה שנים טוען פירות. אמר לו: לשבעים שנה. אמר לו: כלום ברור לך שתחיה שבעים שנה ותאכל ממנו? אמר לו: אני מצאתי את העולם בחרובים כשם שנטעו אבותי לי, כך אטע אני לבני.

כבר מתחילת ברייתו של העולם עסק הקב"ה ב"נטיעה". "ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם". צווי הנטיעה המקורי הוא דווקא בארץ ישראל: "וכי תבואו אל הארץ

ונטעתם". נטיעה בחו"ל אינה קולטת כראוי את הזריעה, הקרקע אינה מוצקה דיה תחת רגלי היהודי בגולה.

כאשר נתבונן בתהליך זריעת האילן עד התהוות הפרי, נמצא שיש דמיון רב בינו לבין הגאולה לה אנו מצפים מדי יום. ענפי האילן מרחיבים את היקפו ונותנים צל לאדם. כאשר שרשי האילן עמוקים ורחבים העץ לא יעקר. עץ שצמרתו רחבה ושרשיו אינם עמוקים דיים, רוח מצויה עוקרת העץ ממקום גדולו. אילן אשר שרשיו מרובים, כל הכוחות שבעולם באות ונושבות בו, אין מזיזין אותו ממקומו. עם ישראל המצפה לגאולה זקוק לשרשים איתנים כנגד רוחות רעות.

שלשה דברים יסודיים זקוקים לטפול בנטיעה. אור, מים ואויר. הניצוץ – האמונה בבורא עולם הטמון בנשמתו של היהודי, תפקידו להפיץ ולדאוג שהניצוץ יהפך למגדלור לעולם כולו. כשם שהמים מרוים את השתילים ומועילים לצמיחתם כך שמירת מצוות התורה – שהיא סמל למים, משקה ומרווה את נפש האדם כדי שתוכל להתקיים ולהתגבר על משברים ומכשולים העומדים בדרכו. השתילים זקוקים גם לאויר. ההורים והמחנכים בכוחם להכות שרשים עמוקים ולהשרות אוירה מתאימה לחנוך הדור הצעיר. אם נשכיל לחנכם כראוי, יהיו הם לתפארת העם כולו.

שאיפתינו ותפילתנו כדברי נעים זמירות ישראל: "והיה כעץ שתול על פלגי מים, אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח".

ד . וַיְהִי בְשֵׁלַח פְּרַעֲהָ אֶת-הָעָם" (יג,יז)

ובמכילתא, ויהי בשלח פרעה אין שלוח בכ"מ אלא ליווי שנא' ואברהם הולך עמם לשלחם, הפה שאמר וגם את ישראל לא אשלח הוא שאמר אנכי אשלח אתכם ואת טפכם, ומה שכר נטלו, לא תתעב מצרי ע"כ.

וצ"ב ענין המדה כנגד מדה שבכאן, ועוד יל"ע דהא כתיב 'לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו', וברש"י פירש לא תתעב מכל וכל אע"פ שזרקו זכוריהם ליאור, מה טעם שהיו לכם אכסניא בשעת הצורך, היינו בזמן הרעבון שבאו יעקב ובניו למצרים. וכ"ה בבעהתו"ס 'שקירבוס בתחילה', וכ"ה בגמ' ברכות (סג, ב) 'פתח ר' יוסי בכבוד אכסניא ודרש וכו', לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו והלא דברים

ק"ו ומה מצריים שלא קרבו את ישראל אלא לצורך עצמן שנא' ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי, כך המארח ת"ח בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אכו"כ, ועכ"פ איתא דהטעם של 'לא תתעב' הוא משום שקירבום בתחילה, וא"כ מהו דאמרי' ומה שכר נטל וכו' והלא הוא מקרא מפורש דהוא משום הנ"ל וצ"ב.

והנראה בזה עפי"מ שכ' הרמב"ם (בפי"ד מהל' אבל הי"ב) שכר הלוי' מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנתן בה מאכיל עובדי דרכים ומשקה אותם ומלוה אותם, וגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה וכו' וליוויים יותר מהכנסתם, והנה מוכח מלשון הרמב"ם דהגדר דהלוי' ל"ה מצוה בפ"ע, רק הוי השלמה להכנסת אורחים, וביותר דנותן צורה אחרת ואופי אחר לכל ההכנסה, וכך הוא צורת ההכנסה של אברהם שהי' יחד עם לוי'ה, דזה נותן אופי אחר וצורה אחרת לכל ההכנסה, ובלא לוי'ה הוי חפצא אחרת של הכנסה, וזהו החוק שחקקו אברהם.

וגדר הדבר הוא כך, דאפשר שיהיו שני מיני הכנסת אורחים, חדא מחמת הרגשת הצורך של האורח והשתתפות בצערו שהוא רעב וצמא וע"כ הוא משביע את רעבונו ומרוה את צמאונו, ע"ד שאמרו בכלבא שבוע שמי שנכנס אצלו רעב ככלב יצא שבע, וגדר זה שייך גם אצל בע"ח דמשום ורחמיו על מעשיו וצער בע"ח הוא זן ומפרנס את הנבראים כולם, ויש בזה גם משום הליכה בדרכיו של המקום שהוא פותח ידו ומשביע לכל חי רצון מביצי קינים ועד קרני ראמים, אכן חסדו של אברהם כפי שבא לידי גילוי במעשה של ההכנסת אורחים הי' בדרגה גבוהה יותר שהי' הכל במהלך של 'כבוד', ומקיים 'כבוד הבריות', והוא גדר מיוחד של יחס של בין אדם לחבירו שאינו שייך כלל בבע"ח רק בבני אדם, דליכא ענין 'כבוד' רק בבני אדם שנבראו בצלם אלוקים.

והנה חזינן כסדר בחסדו של אברהם הטבה עם הבריות, את הענין של 'כבוד הבריות', וכדחזינן בלשון הפסוק זירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה, וכן ויאמר אד' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, ופירש"י 'לגדול שבהם אמר וקראם כולם אדונים', ולגדול אמר אל נא תעבור מעל עבדך התיחס אליהם כעבד אל אדוניו, והכל גם לפי המראה שהיו נראים כערביים. וכן ואל

הבקר רץ אברהם, ואמרו בגמ' (ב"מ פו, ב) כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל. וכד' רש"י שם ד"ה לשונות 'מעדן מלכים ושרים הוא', והיינו שאין מעלתו של מאכל זה מחמת ערבותו המיוחדת אלא בעיקר מחמת חשיבותו בתורת מעדן של מלכים ושרים, היינו שהראה להם בעיקר יחס של כבוד והערכה לצלם אלוקים, כי כל אדם שנברא בצלם ונמצא תחת התואר אדם שנברא בצלם, הרי הוא בבחינה שראוי להתיחס אליו כמו אל מלך ושר, כך היא אופי' של כל ההנהגה. וביותר, דהגדר של מי שאין דרכו והוא שדבר זה אינו חשוב בעיניו ולא שייך אליו ולא נצרך לו כלל, רק אברהם בעצם ההכנסה של האורחים.

ונראה לפ"ז דעיקר החותם של כבוד שישנה על ההכנסה הוא החותם של לוויה, שיסודו הוא הכבוד, ע"כ לא שייך זה בבע"ח רק בבני אדם, שלא מצינו ענין של לוויה בבע"ח, של"ש בהם ענין הכבוד כלל שהוא רק באדם שנברא בצלם, והוא שייך לבחינה של 'נתן מכבודו לבשר ודם', ולכן החותם העיקרי על תכונת ואופי הכבוד של הכנסת האורחים הוא הלוויה, לכן הלוויה מגדירה את ההכנסה וכו"ל. וזהו החוק שחקק א"א ודרך החסד שנהג בה ודו"ק.

ועתה נבין בטוטו"ד ד' המכילתא, לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו שהיתה לכם אכסניא בשעת הדחק, אי"ז רק שכר גרידא, רק משום דכיון דקרבו לישראל והיה בזה ענין של הכנסת אורחים וכדמוכח בברכות (סג, ב), ואף שהיה שלא לשמה רק להנאת עצמם, אבל מ"מ הם שייכים באיזה מדה למדותיו של אברהם אבינו, ולכן בדור שלישי יכולים להדבק באמונתנו, אכן אכתי אי"ז שייך לחסדו של אברהם דהי' חסר החותם של הלוויה, אכן עכשיו כאשר לוויה פרעה וקיים בהם מצות לוויה דומיא דלוייה דאברהם הושלם החותם, ונקבע הלאו של לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו וא"ש היטב עד מאד.

ה . 'וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעְהָ אֶת-הָעַם וְגו' פֶּן-יִנְחַם הָעַם בְּרֵאתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה" (יג, יז)

יל"ד, דבפסוק הסמוך אחריו כתוב והמשים עלו "בנ"י" ממצרים ולא כתיב "העם" כדכתיב ברישא דקרא, וצ"ב חילוק הלשון.

ונראה לבאר דבנ"י עלו לא מחמת פרעה דמאחר ששחרר אותם מעבדות הלכו לדעתם, אך הערב רב שנקראו "עם" כש"כ המפרשים (עי' רמב"ן יד, י) הוצרכו לקבל רשות מפרעה לילך, לפיכך אמר בשלח פרעה את העם, והיינו שנתן להערב רב רשות ללכת עם בנ"י, ובאופן זה נראה לבאר מש"כ פן ינחם "העם" וגו', ויסב אלוקים את "העם" דרך המדבר וכו', והביאור דהכל היה רק מפני הערב רב שיסיתו את ישראל לחזור למצרים כשיראו מלחמה, אבל בנ"י מעצמם לא היה עליהם החשש הזה מפני שבטחו בהקב"ה בבטחון גמור.

ואולי מש"כ אח"כ (יד, ה) ויגד למלך מצרים כי ברח העם, היינו הערב רב שלא נתן להם רשות לצאת לגמרי ממצרים אלא רק ללכת ג' ימים ולפיכך רדף אחריהם, ואח"כ בפסוק (ח) נאמר ויחזק ה' את לב פרעה וירדף אחרי בני ישראל, שרדף אחר ישראל על שלקחו אתם את הערב רב כנגד רצונו.

ולפ"ז ויהי שכתוב כאן הוא לשון צער, והיינו משום שיצאו הערב רב שבסופו של דבר התחילו המריבה עם משה ועם ה', וקלקלו את בני ישראל.

ו. "וְלֹא-יִנָּחֵם אֱלֹקִים דְּדָרַךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹקִים פֶּן-יִנָּחֵם הָעָם בְּרֵאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה" (יג, יז)

'בראותם מלחמה' כגון וירד העמלקי והכנעני (רש"י).

צריך להבין מדוע נטה רש"י מפשוטו של מקרא. הרי בפסוק נאמר שלא הולכים הקב"ה דרך ארץ פלישתים שמא ינחמו בראותם מלחמה, והיה לרש"י לפרש כפשוטו שהמלחמה שהיו יראים ממנה היא מהפלישתים עצמם, וכמו שמצינו באמת בגמרא בפרק חלק (סנהדרין צב), שבני אפרים תעו במנין הקץ, ועלו לא"י קודם שנשלם זמן גלות מצרים, והרגום פלישתים בני גת. ומדוע הסב רש"י את הפסוק 'בראותם מלחמה' למלחמת עמלק וכנען.

וי"ל, דבאמת לא היה סיבה לחשוש כלל ממלחמת פלישתים. שהרי נשבעו אברהם ואבימלך מלך פלישתים זל"ז שלא יעשו רעה איש לרעהו, ובגמרא בסוטה (י, א) מבואר שנשמרה שבועה זו עד ימות שמשון. א"כ צ"ל, שדוקא בבני אפרים נלחמו הפלישתים משום שעברו דרך ארצם שלא ברשותו של מקום, אבל בבני

ישראל שיצאו בזמן שגאלם ה', ודאי הוא שיקיימו הפלישתים את שבועתם ואין לחשוש ממלחמה איתם.

אך קשה, דא"כ שעשו בני אפרים שלא כהוגן, נמצא שעברו בני אפרים על שבועת אביהם אברהם לאבימלך שלא יעשה לו רעה, ולכאורה אם עברו בניו של אברהם על שבועתו לאבימלך, הותרו גם בניו של אבימלך משבועת אביהם לאברהם, שכך הוא הדין בשנים שנשבעו זל"ז, שאם עבר אחד על השבועה הותר גם השני משבועתו (שו"ע יו"ד רל"ו ס"ו), והדרא קושיא לדוכתא מדוע לא יראו בני ישראל מהפלישתים שילחמו בהם.

וע"ז אפ"ל, דכיון שלא עברו כל בני ישראל על שבועתם לפלישתים רק בני אפרים לבד שהם מיעוט מבני ישראל, לכן לא נחשב הדבר שעברו בני ישראל על שבועתם, ואכתי מחוייבים הפלישתים בשבועתם הם.

ז. "ולא-נחם אלקים דרך ארץ פלשתים" (יג, יז)

מובא במדרש רבה (כ. יא): "ולא נחם אלקים דרך ארץ" שלא נהג עמם כדרך כל הארץ.

היאך דרך כל הארץ? מי שהוא קונה עבדים, קונה אותם על מנת שיהיו מרחיצין אותו וסכין אותו ומלבישין אותו וטוענין אותו ומאירין לפניו. אבל הקב"ה לא עשה כן לישראל, אלא לא נחם אלקים כדרך כל הארץ, אלא שהיה מרחיצין וסך אותן והלבישין ונשאן ומאיר לפניהם.

מסופר, כי פעם ישב הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע בחברת כמה תלמידי חכמים. כל הנוכחים, מלבד הרבי, השמיעו דברי תורה. ביקשו מן הרבי שישמיע אף הוא מדברי תורתו, אך הרבי היה שקוע בשרעפיו ולא פצה פיו.

כשתהו על מה ולמה אין הוא משמיע דברי תורה, אמר להם "די במה שאנו יושבים יחדיו ושלוש בינינו" ... משלא ירדו לסוף דעתו, הסביר: הלא זו משנה מפורשת באבות (ג. ב): "שניים שיושבין ו'אין' ביניהם דברי תורה". כלומר, אם שניים יושבים ואין ביניהם ריב וקטטה נחשב הדבר לדברי תורה" ...

הקשה אחד הנוכחים: והלא המשכה של המשנה אומר: "הרי זה מושב ליציים!" הסהו הרבי: "דרך ארץ פלשתיים!"... עד כאן המעשה הנ"ל. ובודאי שתורה היא, וללמוד אותה אנו צריכים, למה התכוון הרבי מקוצק באומרו דברים אלו, הרי בודאי אין זה כפשוטו.

ח. "ויקח משה את-עצמות יוסף עמו כי השבע השביע וגו' והעליתם את-עצמותי מזה אתכם" (יג, יט)

העירוני בזה, שהרי חנטו את יוסף ככתוב בפרשת ויחי (נ, כו), וא"כ כל גופו נשאר קיים ולמה זה נקרא עצמות יוסף אחר שכל גופו היה קיים, והנה בתוס' שאנץ (סוטה יג, א) איתא שהניחו עצמות יוסף בתוך עור של כבש ונכנס באותו עור רוח חיים, וזהו דכתיב נוהג כצאן יוסף, שהיה נוהג בתוך הצאן עכ"ד, משמע שבאמת כלה בשרו והעצמות נתגלגלו בתוך הצאן.

ויעוין במנחות קנאות (סוטה שם) שע"י שחונטין אדם נשאר בשרו קיים, ובהגות חשק שלמה על אהלות (פ"ב מ"א) כתב דדרך החנטה הוא רק לקיים את העור והעצמות, אך הבשר מתייבש לגמרי, מ"מ העלה שם בסוף דבריו לקיים דברי המל"מ (פ"ג מהלכות אבל ה"א) דיוסף שלא היה צר עין לא נתייבש בשרו כלל וכולו היה קיים, והוא ע"פ הא (דבשבת קנ, ב) יעו"ש, ושוב צ"ע למה נקראו בשם עצמות יוסף.

והנה יוסף ציוה לבני ישראל (בפרשת ויחי) והעליתם את עצמותי מזה אתכם, ואיתא (בסוטה שם) מפני מה נקראו עצמות יוסף בחייו, (שקרא על עצמו עצמותי בחייו), מפני שלא מיחה בכבוד אביו כאשר אחיו אמרו לו עבדך אבינו, (וביאר המהרש"א שעצמות הוא מן האב), אכן לכאורה כ"ז בא ליישב רק מה שאמר יוסף על עצמו בלשון עצמות, אך עדיין צ"ב למה נקראו כאן עצמות, הרי חנוט ושלם היה.

אשר נראה בזה, דהלא כל הכתוב כאן הוא להשמיענו דמשה קיים את שבועתו של יוסף, ומאחר שלמעשה לא השביע יוסף אלא להעלות את עצמותיו, (וכמש"נ שהיה זה עונש שקרא לעצמו עצמו משום שלא מיחה בכבוד אביו), אשר על כן כתוב כאן שמשה העלה את העצמות, ואמנם ודאי לקח גם את הבשר שהיה עם

העצמות, אך בתורה לא הוזכר רק זאת שמשנה קיים את השבועה של יוסף, והוא זה שלקח את עצמות יוסף.

ויעוין בחת"ס (יו"ד סי' שלו) בענין עצמות יוסף ולא הבנתי כוונתו. ויעוין (תענית ה, ב ובשו"ת צ"פ סי' כ') ובמדרש איתא שאלו תלמידיו של רבי מפני מה קברו את יוסף בשכם, והשיב משכם גנבוהו לשכם החזירוהו, (וכ"ה בסוטה שם), ולא נתקררה דעתם עד שהביא להם שכתוב והעליתם את עצמותי מזכ, וביאר בחנוכת התורה דטענו שלא נתקיימה השבת הגזילה כעין שגזל, שגנבוהו חי והחזירוהו עצמות, והשיב להם דאף מחיים נקרא עצמות, יעו"ש.

ט. "כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת-מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרְאֹתָם עוֹד עַד-עוֹלָם" (יד, יג)

פעם ישב בעל ה"תורה תמימה" בחברת רבנים גדולים ובאה לפניהם שאלה: יהודי היה שותף עם חבר. הם הסתכסכו, והגיע הריב עד כדי כך שהוא נשבע שלא יראה אותו לעולם. כעת השותף נפטר והוא רוצה ללכת להלוויתו ולבקש מחילה, והשאלה היתה האם מתר לו ללכת להלוויה אחרי שנשבע שלא יראה אותו. כלומר, האם שבועה כזו תופסת רק בחיים, או גם לאחר מיתה?

זה אומר בכה, וזה אומר בכה. פתח בעל ה"תורה תמימה" ואמר: יש לי הוכחה מפסוק מפורש. כתוב בפרשה: "אשר ראיתם היום את מצרים לא תספו לראתם עוד עד עולם", ואחר כך כתוב: "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים". הקב"ה נשבע שהם לא יראו, והם כן ראו אחרי מיתה. על כרחך שאחרי המיתה – הראיה אינה נחשבת כעברה על השבועה.

י. "לֹא תִסְפוּ לְרְאֹתָם עוֹד עַד-עוֹלָם" (יד, יג)

ובגמ' סנהדרין (כא, ב) ת"ר לא ירבה לו סוסים יכול אפי" כדי מרכבתו ופרשיו וכו', ופרש"י וז"ל הסוסים באים ממצרים לארץ ישראל וצריך לשלוח שלוחים לקנות לו סוסים, ועוברים בלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, עכ"ל.

ומבואר ברש"י שהאיסור דלא תוסיפון לראותם אינו רק בישיבת קבע, אלא הוי גם ירידה לצורך קנין בלבד, וכן משמעות הסוגיא שם מדמייתי שעבר שלמה על הלאו שנא' ותצא מרכבה ממצרים וכו', משמע שבקנין במצרים כבר עוברים, והקשה

הרמב"ן מירושלמי סוף סנהדרין דאיתא התם לישיבה אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה לפרקמטיא ולכבוש את הארץ.

וכן קשה על רש"י מהא דאיתא ביומא (לה, א) דניקנור הלך להביא דלתות ממצרים, וכתב הגבול"א דודאי לא עבר באיסור שא"כ לא הוי מתרחשא ליה ניסא, וכ"כ שם בתו"י שלא עבר, והביא הספרי כד' הירושלמי דלסחורה ומלחמה מותר לשוב למצרים.

ויש ליישב שיטת רש"י, ובהקדם דברי הבה"ג שמנה שני לאוין באיסור השיבה למצרים לאו דלא תוסיפון לראותם דפ' בשלח ולא דלא תוסיפון לשוב דפ' שופטים, והק' הרי אין מונים לאו שחוזר על עצמו כמה פעמים, ותו דא"כ ימנה גם הלאו שבפ' כי תבא, שכן איתא בירושלמי (סוכה פ"ה ה"א) בג' מקומות נצטוו ישראל שלא לשוב למצרים.

ונראה דאפ"ל בטעמא דהבה"ג שמנה שני לאוין באיסור וישיבה למצרים, שהם אכן שני ענינים נפרדים, וי"ל שהלאו דלא תוסיפון לראותם הוי על הישיבה במצרים, וע"ז נאמר המיעוט שרק ישיבה אסורה ולא לסחורה, ובזה אין חילוק אם בא מא"י או משאר ארצות.

אבל האיסור דלא תוסיפון לשוב, הוי על השיבה בדרך, וזה רק מא"י למצרים ולא משאר הארצות ובזה הוי איסור גם על סחורה.

אלא שק' ע"ז דבגמ' שם שנענשו אנשי אלכסנדריה מבואר שעברו על לא תוסיפון לשוב ולא על הלאו דלא תוסיפון לראותם, וזה דלא כמש"כ, ועוד הרי המיעוט דלישיבה אי אתה חוזר אבל לפרקמטיא אתה חוזר נא' בהך קרא דלא תוסיפון לשוב וזה דלא כמש"כ.

אכן נראה בזה ע"פ מש"כ המהרש"א שם בח"א לבאר מדוע לא הביאו הקרא דפ' בשלח, וכתב דמהקרא דפ' שופטים דכתיב שם בה' אמר לכם מוכח שהקרא דפ' בשלח זה ציווי ולא רק הבטחה, ועפ"ז נראה שהקרא דפ' שופטים מתפרש בתרי אנפי, א' וה' אמר לכם לא תוסיפון לשוב, וכאן יש התייחסות למה שנאמר בפ' בשלח לא תוסיפון לראותם, וכאן זה נאמר בלשון לא תוסיפון לשוב, והיינו לא תשובו למצב הקודם, ובזה דריש הירושלמי לישיבה אי אתה שב אבל אתה שב

לפרקמטיא. אכן נאמר כאן עוד לאו לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, וזה איסור בפנ"ע על השיבה בדרך היציאה, ועל זה הוא שכתב היראים שהאיסור הוא רק מא"י למצרים ולא משאר הארצות.

וא"כ מבואר מה שהגמ' בסוכה הביאה הך קרא דפ' שופטים, שכן גם בקרא זה מבואר האיסור דפ' בשלח, וכמש"כ המהרש"א. ובמעשה דניקנור שירד להביא דלתות ממצרים, י"ל שהלך למצדים דרך הים ואין זה הדרך שנאסרה בה השיבה גם לסחורה.

י"א . וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם" (יד, כא)

ובילקוט, התחיל הים עומד כנגדו, אמר לו משה תקרע בשם הקב"ה ולא קבל עליו הראהו את המטה ולא קבל עליו עד שנתגלה עליו הקב"ה בכבודו התחיל הים בורח שנאמר הים ראה וינוס. ע"כ ילקוט שמעוני בל"ד.

ובחולין (ז, א) איתא דר"פ בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויים, פגע ביה בגינאי נהרא א"ל גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך א"ל אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה, א"ל אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם חלק ליה, הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא א"ל חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק חלק ליה הוה ההוא טייעא דלווה בהדיהו א"ל חלוק ליה נמי להאי דלא לימא כך עושים לבני לוייה חלק ליה, ע"כ. וצ"ב מ"ש דהים לא קיבל דברי משה, והנהר קיבל דברי רפב"י וגם עשה כן כמה פעמים, וכבר עמד בזה באוה"ח הקדוש.

ונראה, דהנה צ"ב דהנהר מתחילה אמר לרפב"י אני ודאי עושה רצון קוני ואתה ספק, וא"כ אסור לי להקרע. ורפב"י איים עליו שיגזור שלא יעברו בו מים לעולם ולכן נכנע הנהר, וצ"ב דאם ע"פ דין אסור לו לבטל רצון קונו איזה היתר נעשה לו במה שאיים עליו רפב"י, וכי יש לו היתר דוחי בהם, ולמה שינה הנהר דעתו בזה וצ"ב.

ונראה דרפב"י הסביר לנהר שיש בכוחו לעשותו יבשה ואז אין רצון קונו שיהא נהר במקום זה, וא"כ גם אם גזור עליו להקרע לשעה הרי רצון קונו שיהא יבשה לשעה

זו, ואין כאן מעשה כנגד רצון קונו, ולכן הסכים הנהר להקרע שהבין שאין בזה ביטול רצון קונו ולא מפני הפחד הסכים הנהר.

וצ"ב א"כ משה רבינו ג"כ היה מסביר לים סוף דבר זה והיה מקבל. ונראה דהנה המצרים יעצו להטביע הבנים בים מפני שכבר הבטיח הבו"ת שלא יביא מבול לעולם, וגדר המבול הוא שהעולם נעשה כולו ים ונתבטלה היבשה. וכל אשר בחרבה מתו דנתבטלה היבשה, והבטיח הבו"ת שלא יעשה מצב כזה, ונראה דנכלל בזה דגם חלק מן העולם לא יביא עליו מבול דא"כ יוכל להביא מבול על מצרים לבד.

והשתא כשאמר משה רבינו לים סוף להקרע לא היה יכול לומר לו שבמקום זה יהיה לשעה אחת יבשה, דא"כ אם המצרים יכנסו לים בתורת יבשה ה"ז בהבטחה שלא יביא מבול ביבשה, והיה למצרים זכות לצאת מהיבשה הזאת ורק אח"כ יחזור הים למקום זה מכיון שנכנסו בו כשהיה בתורת יבשה, ולכן גזירת משה היתה על הים סוף שאע"פ שנשאר ים עם כל דיני ים מ"מ לשעה אחת יקרע ותהא שם מציאות יבשה, אע"פ שנשאר מקום זה ים, וזהו שאמר הכתוב בתוך הים ביבשה, וע"כ אמר לו הים שאי אפשר דבר כזה שמקום הים יהיה יבש בלא מים דים חייב להיות בו מים, ורק כשבא הקב"ה ברח הים מפני פחד הי"ת וזהו מה לך הים כי תנוס שהיתה בזה מנוסה מפני ה', אבל מרצון אי אפשר שים יהיה יבש.

ולפ"ז המצרים נכנסו לתוך הים שהיה יבש אבל היה בו תורת ים עדיין אלא שלא היה בו מים, ולכן שפיר חזר הים לאיתנו בשעה שהיו המצרים בתוכו והטביעם שהם באו בתוך הים, שהיה בלא מים לשעה.

י"ב . "וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם" (יד, כא)

כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר אני יורד תחלה לים... קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחלה (סוטה לז ע"א)

בחול המועד פסח נכנס אברך לבית כנסת בין מנחה למעריב. הגבאים הבחינו בו ומיד פנו אליו בבקשה שידרוש דרשה קצרה לפני הציבור.

סרב הלה ואמר: "לאו איש דברים אנכי..."

אבל הגבאים לא ויתרו, הפצירו בו עד שנעתר לומר כמה מלים.

העלוהו אחר כבוד אל ה'בימה' והוא פתח ואמר כך:

"רבותי! עוד כמה ימים יחול 'שביעי של פסח', בו קוראים אנו בתורה את פרשת קריעת ים סוף. נתבונן מעט מה ארע שם.

"כולם ודאי יודעים כמה נורא היה מצבם של עם ישראל באותה עת. מאות אלפי יהודים צועדים עם נשותיהם וילדיהם הקטנים, מאחוריהם שועטים מיליוני פרשים מצריים, ולפניהם – ים סוף. אין לאן לברוח!

"באותם רגעים נצרך מעשה של מסירות נפש שיציל את עם ישראל ויגרם לכך שהים יבקע. ללא מעשה של מסירות נפש – לא היו יכולים להנצל!

"היה שם יהודי אחד" – ממשיך הדרשן – "בשם גרשון בן עמינדב..."

כל הקהל מתחיל ללחש 'נחשון בן עמינדב', אבל מידענו הדרשן עושה עצמו כאילו שומע וממשיך לתאר במלים ציוריות את התלבטותיו הקשות של גרשון בן עמינדב, מה עליו לעשות בעת הזו: מצד אחד נצרך מעשה של מסירות נפש לקפץ למים, מצד שני – מה יהיה על אשתו וילדיו הקטנים, מי ידאג להם כאשר ימות בטביעה? ואף על פי כן, החליט גרשון בן עמינדב, יש למסור נפש, בלי להתחשב בשקולים אחרים כלל!

בינתים נגשים לגבאי כמה מתפללים זועמים והטיחו בו: "הרי היהודי אמר שאינו איש דברים, למה לחצת עליו לעלות לדבר?!"

"ובכן" – המשיך הדרשן – "היה ברור לו שללא מסירות נפש לא יזוז דבר. החליט אפוא גרשון בן עמינדב שהוא קופץ לתוך המים. אלא שלהפתעתו המרובה, את מי הוא פוגש שם? את נחשון בן עמינדב שהקדימו בכמה רגעים..."

"אם לא היה נחשון מקדים את גרשון – עד היום היה הנס נקרא ע"ש גרשון!"

"כך מפסיד אדם זכות עולמית של קדוש ה' בעקבות השתהות ותהיות" – סיים הדרשן. "כשיש לך רעיון טוב – הזדרז לקפץ ולבצע אותו מיד. קנה את עולמך לפני שיקדימוך אחרים!"

י"ג . "וְהַמִּים לָהֶם חוֹמָה" (יד, כב)

"והמים להם חומה"

בפרשתנו נאמר פעמים והמים להם חומה אך פעם אחת חומה ופעם אחת חמה, והנה הפסוקים:

שמות יד כב' – "ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה, והמים להם חומה מימינם ומשמאלם".

ובפרק יד' פסוק כט' "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, והמים להם חמה מימינם ומשמאלם".

שאלה – למה חומה במקום אחד וחמה במקום אחר? עונים חכמים למה חמה? כי היה חרון אף ה' על ישראל גם בעת הזאת. שלמה עם ישראל יעבור בבטחה את הים והמצרים לא. כי הלוא, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה? ובשל כך הייתה כאן חימה וחרון אף 'חמה' דומה לחימה לחרון אף.

מבאר בשם הגאון מווילנא –

שאם הייתה חמה וחרון אף, אז שבשתי הפעמים יהיה כתוב 'חמה' למה כתב חומה בראשונה וחמה בשניה למה שינה הכתוב?

אלא מסביר וזה גם מדוייק זה בפסוק. שהיו שתי כיתות עיקריות בעם ישראל בעומדם לפני ים סוף.

כת א' – היו מן בני ישראל אנשים שהאמינו בה' אך עשו מעשה של כניסה פיזית לתוך המים ונכנסו לים כמו נחשון שראשון קפץ לים והגיעו המים עד חוטמיהם.

וכת ב' – היו שפחדו ונשארו על החוף וחיכו לנס משמים. לכן איפה שכתוב חומה בראשונה, רומז לצדיקים כנחשון, ואז כתוב בתוך הים ביבשה & כי נכנסו פיזית למים שהגיעו על פי המדרש עד חוטמיהם.

ובפסוק השני "ביבשה בתוך הים הם נכנסו ליבשה שהספיקה להתייבש כבר בתוך הים. כי הם נכנסו לים רק כשייבש וזה אולי החימה שרמוז במילה 'חמה' למה לא פעלתם כנחשון?

י"ד . "ויט משה את-ידו על-הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו" (יד,כז)

מעשה שהיה והגר"א נתקשה בביאור מאמר חז"ל דתנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית שיהא הים נבקע לישראל כאשר יצאו ממצרים, דצ"ע היכן מרומז תנאי זה עם מעשה בראשית, ובאותה שעה נכנס מוהר"ח מוולאז'ין אל הגר"א יחד עם בנו מוהר"י מוולאז'ין בקטנותו, ואמר מוהר"י שהוא מרומז בכתובים בפרשת בראשית, דכתיב יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה, וקשה דמאחר שנקוו המים אל מקום אחד בודאי שבצד השני תראה היבשה, אכן נרמז בזה דאף בתוך הקוואת המים תראה היבשה, וזהו בזמן קריעת ים סוף שבתוך הקוואת המים נראתה היבשה, קם הגר"א ונשקו על ראשו.

והנראה בזה בביאור הכתובים בתהילים (סו, ו) דכתיב הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל, ופשוטו של מקרא הוא שהקב"ה הפך את הים ליבשה בזמן קריעת ים סוף, וסיפא דקרא בנהר יעברו ברגל קאי על מה שעברו ישראל את הירדן בכניסתן לארץ, וכמו שביאר באבן עזרא שם, ויש להעיר למה לענין קריעת ים סוף כתוב שנהפך ים ליבשה, ואילו במה שעברו ישראל את הירדן כתוב בלשון זה שעברו בנהר.

אכן לדברי מוהר"י ניחא מאד, דחלוק הנס של קריעת ים סוף שהיה תנאי עם מעשה בראשית שתראה היבשה, ונמצא דבאותה שעה שעברו ישראל בים סוף נהפך בריאת הים לבריאת יבשה, ומה שלא חזרו המים על מקום היבשה הוא ככל גבולות הימים שאין שוטפין את כל העולם, כדכתיב השם גבול לים שאין כח לבריאת הים לעלות על היבשה, ולכן הוצרך תנאי מיוחד עם מעשה בראשית בעצמותו להפוך ים ליבשה.

אכן מה שנעשה נס לישראל כשעברו את הירדן, הנה לא היה הנס להפוך את הירדן ליבשה, אלא הנס היה בזה שנקרע הירדן ועברו בו, וזהו הא דכתיב בנהר יעברו ברגל, שגוף הנס היה שעברו בתוך הנהר, (והוא מבואר ע"פ דברי האוה"ח, דאחר מתן תורה אין צריך תנאי מששת ימי בראשית להפוך ים ליבשה, כי בכח התורה בלבד אפשר לבקוע את הירדן יעו"ש, (ויעוין בפיה"מ אבות פ"ה מ"ו) דכל הניסים שבעולם נקבעו בביה"ש שלאחר יום השישי, נס קריעת ים סוף ושעברו את

הירדן עכ"ד, אכן עכ"ז נראה דחלוקים המה נס קריעת ים סוף מהנס שעברו ישראל בירדן, כמש"נ).

והנה אחר מעשה קריעת ים סוף אמר הקב"ה למשה נטה ירך על הים וישבו המים על מצרים וגו', ומפורש במדרש שמות (כב, ב) דכיון שעלה אחרון שבישראל מן הים ירד לתוכו אחרון של מצרים, הרי דחזרת המים על המצרים נעשה רק אחר שכבר יצאו כל ישראל מן הים, ויש להעיר למה היה צריך למעשה זה של נטיית היד על הים, הלא כל מה שנבקע הים לישראל היה זה רק למען יעברו ישראל בים סוף, א"כ בשעה שניתק כף רגלי ישראל מן הים מן הדין שישבו המים ממילא כטבעם, וכמו שכתוב בן במעשה דיהושע (ד, יח) נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו.

הלא למש"נ ניחא עד מאד, דהלא תנאי התנה הקב"ה עם ים סוף שבאותו מקום שישראל עוברין יהא נעשה ליבשה, וא"כ נמצא דמה שאין המים חוזרין ושוטפין את אותו המקום שעברו, אי"ז מחמת ישראל, אלא משום שנהפך ליבשה, ולכן היה צריך נס מיוחד להחזיר את המים על אותו מקום, להפוך את היבשה להיות כים, וזהו שאמר הקב"ה למשה נטה ירך על הים וישבו המים, (ועיינ ברמב"ם פ"ח יסוה"ת ה"א).

אכן במעשה דיהושע, הרי כל מה שנבקע הירדן היה זה נס למען יעברו בו ישראל, וא"כ כל נס זה לא היה אלא לשעה שהיו ישראל בתוך הירדן, ולכן מיד כשעלו ישראל מן הירדן ונתקו כפות רגלי הכהנים מן הירדן מיד חזר הירדן לאיתנו, והנה באמת בכתובים ביהושע מבואר דנס הירדן היה מפני הארון, וכ"ז שהארון היה בתוך הירדן היה הירדן בקוע, ואך שעברו ישראל בתוך הנהר, והארכתי עוד בפרשת בראשית (א, ט).

ט"ו . "אז ישיר-משה" (טו, א)

פרשת בשלח-הרב שלום יוסף ברבי - תיאור הגאולה

בפרשתנו, פרשת בשלח, מתרחשת הגאולה המפורסמת אשר על יסודותיה מושתתים חיינו. ננסה לתאר אותה בסיעתא דשמיא.

לאחר סדרת מכות מגוונות ומועילות בנ"י יוצאים ממצרים ביד רמה וברכוש גדול.
הדרך מגיעה לסיומה והים סוגר על העם.

מאחור, מתקדמים פרעה וחילו בדהירות פרועות לעבר העם המבוהל. הנס הגדול
והמפורסם, קריעת ים סוף עומד להתרחש והעם כולו דרוך מפאת הצבא המצרי
הנושף בעורפו.

קול רקיעת הפרסות מרעיד הלבבות וענן אבק מיתמר אל על ומחשיך את אורה
של השמש החמימה.

בנ"י צועקים בגרון נחר אל הקב"ה: "הצילנו השם אלוקינו, אנו בניך רחומיך
נתונים תחת ידיך, שמור והגן, כי מבלעדיך אין".

בצד האחר ניצבים הערב רב ובמקום תפילה נושאים הם תלונה: "המבלי אין
קברים במצרים לקחתנו למות במדבר"? צועקים הם אל משה.

ומשה, המנהיג הנבחר והמעולה, מוחל על כבודו ומחזק את ידי העם ומבטיח להם:
"השם ילחם לכם ואתם תחישון".

הקב"ה פונה אל משה שיאחז במטהו ויטה ידו על הים. רוחות קדים סוערות
מרקדות בקצב הלבבות, עמוד הענן והאש מכינים עצמם לפעולה, הלב רועם
והשכל דומם.

הרגע הגדול הגיע, עד עתה מציאות הנס עברה לצידם, חלפה מעליהם, נגעה ולא
נגעה, את החוויה שבתוך הנס לא חוו עד עתה על בשרם. גלי הים החלו לנוע
מעלה ומטה כעלה הנידף ברוח. משהו עומד להתרחש הראש מתנדנד הריחות
והצלילים מתערבבים להם זה בזה, החומות המפרידות בין החושים כבר מזמן נטו
ליפול, פחד ושמחה משתלבים להם יחדיו "מה צופן העתיד הקרוב?" זוהי השאלה
המנקרת בדעתם.

וכמו מתוך הסערה מגיח נחשון בן עמינדב, גיבור ואיש חיל נחוש ונדיב, ומוכן
למסור נפשו על קידוש השם.

גלי הים שוצפים וקוצפים ולא נראית באופק תחילתה של הקריעה. למרות זאת
צועד נחשון הצדיק בבטחה, כתר אלוהיו על ראשו. ובתוך הים בין הגלים הגבוהים

ובין העם ההמום אשר על חוף הים, פוצח נחשון בשירה לדורות: "מי כמכה באלים השם מי כמכה נאדר בקודש". שואלים: מדוע מי כמכה הראשון נאמר בכף רפויה ומי כמכה השני בכף דגושה?

מי כמכה הראשון נאמר בתוך המים שעוד לא התרחש הנס ולכן כשיש מים בפה, אין אפשרות לשים דגש במילים. לעומת זאת במי כמכה השני כבר התרחש הנס והמים התבקעו להם ואפשר היה לומר מי כמכה בדגש מלא.

בנ"י מביטים במחזה מרהיב שבו הים מתחלק לשניים ושני צידיו הופכים לחומה מימית עצומה ואימתנית אשר חוקי הטבע אינם חלק ממנה.

ללא שהות נוספת מתחילים בנ"י לרוץ בטירוף חושים לעיניהם המשתאות של המצרים, אל עבר הים הבקוע והקרוע, כאילו היה לדרך סלולה ובטוחה מאז ומתמיד.

אין ריצה זו נובעת מפחד המצרים וכלי חמסם, ריצה זו היא ריצה של מצווה, ריצה המעידה על רצונו של העם הנבחר לחוש את ידו העצומה והמלטפת של האלוקים.

בין לחיו הימנית לבין לחיו השמאלית של ים סוף, ניתן היה לראות את הדגים ויצורי הים השונים והמגוונים שוחים להם לאיטם מביטים בנעשה בהבעה סתומה ואינם מבינים על מה המהומה. לצדם, מהלכים בנחת נבחרים הדור ומזמרים לאל תהילה אחידה היוצאת ממעמקי הנשמה, זמרה המעוררת לבבות, שירה שכל יום מלווה אותנו עד לנצח.

מאחור, מתעוררים סוס(נקרא כך מפני שבתחילת הרכיבה אומרים לו "זוז") ורוכבו מן ההלם שאחזו בהם ומיד משחררים את יצרם הכסיל ומבינים בעזרתו, שזוהי תופעת טבע בלבד. שהרי ים סוף, נמצא על השבר סורי אפריקני ויכול להיות שיכול להיות שיכולה להיות אפשרות, שבתנאים מסוימים יכולה להתאים למצב שאם יחולו בזמן מסוים תנאים כאלו וכאלו, אזי ניתן יהיה לצפות שאולי תתרחש תופעה "טבעית" שדומה במקצת לתופעה שמתרחשת לנגד עינינו (המשתאות) ולכן זה "הגיוני וטבעי" שהמים נבקעו ונעמדו זה לצד זה וכל חוקי הטבע התבטלו, בדיוק ברגע שבנ"י היו צריכים את הנס. על כן דוהרים הם ו"שכלם הכסיל" אל עבר הים הבקוע בצהלות קרב מטורפות.

מרכבות פרעה וחילו רוכבים בתוך הים, חוויה כזו בחלומותיהם הרבים לא התקיימה.

לאחר שמבינים הם שקריעת ים סוף היא מציאות על-טבעית ברורה ומבוררת, הטירוף הפאגני משתלט על מוחם הקט: "זהו כוחו של בעל צפון" משכנעים הם את עצמם, "רק הפסל הדומם והגולמי מעשה ידי אדם, יכול לגרום לנס כזה גדול" עוצמת הדהירה מתגברת ותחושה משכרת של ניצחון אופפת את רוחם. כל רצונם הוא להחזיר את כבודם האבוד כבוד שנרמס ע"י "עבדים", עבדי השם.

ללא שום התראה מוקדמת, הסוסים בעלי האופן מאיטים את דהירתם המטורפת וכל הגלגלים והאופנים מתמגנטים אל קרקעית הים הבקוע. בכח נוסף מדרבנים החיילים להניע את סוסיהם אך הם אינם נשמעים. האופנים והמרכבות נטמעו בקרקעית הלחה. המצרים הנחושים בדעתם לתקוף ולהשיב את בנ"י לארצם, יורדים מן המרכבות ופותחים בריצת אמוק מטורפת אל עבר העם הנבחר.

השמש הבוהקת מקרינה חמימות נעימה וכל העם צועדים בבטחה בין המים שנעשו חומה מימינם ומשמאלם. משה רבנו מרים את מטהו על פי הוראתו של הקב"ה ואז מתרחשת פעולה השובה את הלבבות, החיילים המצרים שרצים עם כלי מלחמתם לעבר בנ"י חשים בתחושה משונה, האור והחום כמו דועכים ומתרחקים, חשיכה קלה משתלטת על הסביבה, "מה קורה"? שואלים בינם לבין עצמם את התשובה הם לא יקבלו לעולם, מפני שגל עצום ומפחיד קצף עליהם והשמידם לנצח, עד שלא נותר מהם אחד.

בנ"י מביטים לאחור ורואים את הים הגדול שב לאיתנו הראשון ועליו צפים להם באיטיות ובנינוחות חלקיקים ממרכבות פרעה וחילו.

ובין החומות משה מנהיג את העם ופוצחים כולם בשירת נצח: "אז ישיר משה ובני ישראל..."

יהי רצון שנזכה לשיר שירה אמיתית מלב נקי ומצוחצח בכל שעה ושעה.

בהערכה רבה הרב ברבי

ט"ז . "אז ישיר-משה" (טו,א)

ידוע שכל מי שקורא את פרק "אז ישיר" בשמחה, מוחלים לו על כל עוונותיו (מובא במשנה ברורה נא, יז). ויש להבין מדוע?

ושמעתי מהמתנך המפרסם הרב מאיר מונק שליט"א, שבאר את הדברים כך:

על מה היתה שמחתם הגדולה של בני ישראל בקריעת ים סוף? פשוט מאד, עד אז בני ישראל פחדו גם מפרעה וגם מהקב"ה. ובים סוף, לאחר מפלת המצרים, לא נותר לבני ישראל עוד פחד מפרעה, ומעתה הם פחדו רק מה' – וזו היתה הסבה לשמחה הגדולה!

והנה, על הפסוק (יד, י): "ופרעה הקריב, וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם, וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'" – אומר ה"חדושי הרי"ם", על מה צעקו בני ישראל? על שהיה אכפת להם כי עדין מפחדים הם מפרעה! ואף השמחה הגדולה בקריעת ים סוף היתה על כך, שמעתה לא תהיה עוד יראה מפרעה, ונתן יהיה להתירא רק מה'. כי אם נתן לפחד רק מה' – היש לך שמחה גדולה מזו?

אמנם, הקורא את פסוקי "אז ישיר" בשמחה, נעשה שותף לאותה שמחה של יראת ה' לבדו, וכך מגלה כי מאמין גדול באמת הוא, ועל כך זכאי הוא למחילת עוונות.

י"ז . "זה אלי ואנוהו" (טו, ב)

הגמ' דורשת מפסוקינו על הענין של הדור מצוה שעשה לו ציצית נאה ס"ת נאה ושי להבן מדוע נאמר ענין זה של הדור מצוה דווקא בשירת היס?

והנ"ל בבביאור הדברים שהנה ידוע שהקב"ה איסתכל באוריתא וברא עלמא [הסתכל בתורה וברא העולם] והסבר הדברים שכל דבר גשמי שיש בעולם הזה יש לו מקור רוחני ומשם הוא שואב את כוחו ולולא החלק הרוחני שלו לא היה לו כח להתקיים.

ובננושא הזה שמעתי בשם אחד מגדולי המשגיחים של הדור הקודם שהעולם מבין הגוף האדם צריך אוכל ולכן הוא אוכל רק שלפני האוכל צריכים לברך בשביל

הכרת הטוב אמנם אין האמת כך אלא גוף הדם באמת זקוק לברכה של האדם שמברך לפני אכילתו כי האדם באמת ניזון מהחלק הרוחני.

למדנו עד עתה שהתנהגות הטבע היא מקבילה לשמירת מצוות התורה. אבל בשביל שיהא ניסים צריך לעשות דבר שהוא מעבר למצוות התורה, כי ע"י הוספה על מצוות התורה נעשה דבר שהוא בגדר שינוי מהטבע וזהו נס. ובאמת זוהי גמרא מפורשת "מאי שנא ראשונים דאיתרחש להו ניסא ומאי שנא אחרונים שלא איתרחש להו ניסא? הללו מסרו נפשם על קדושת השם [יותר ממה שחויבו ע"פ דין. העורך] והללו לא מסרו נפשם על קידוש השם."

עתה מובן שאחר שהקב"ה עשה להם נס גדול של קריעת ים סוף עתה בא הפסוק ומלמד אותנו על הענין של הדור מצוה שזהו תוספת על המצוה שאיננו מחויבים עליה שבזה זוכים לניסים.

ואולי אפשר להסביר ע"פ הנ"ל מה שהתבאר במדרש שלא נבקעו המים עד שנחשון בן עמינדב נכנס לתוך הים עד ראשו. וקשה לכאורה מדוע הקב"ה לא בקע להם את הים מייד? ועתה נראה פשוט שהקב"ה רצה שתהיה מסירות נפש וביטחון בה' שנכנסים לים, ה' אמר שנעבור בו למרות שעתה המים עדיין גועשים.

י"ח . "וּבְרוּחַ אֶפְיֵךְ נִעְרַמוּ מַיִם" (טו, ח)

שניים במסורה: "בזעת אפך תאכל לחם", "וברוח אפך נערמו מים", שקשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. לכאורה שאל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע כלום יש ענין שהוא קשה לפני הבורא, והרי הכל בידו? ומה פתאום דווקא עליהם נאמרו שהם קשים כקריעת ים סוף?

אלא ההסבר היא נורא מאד! שכתוב "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו" ודרשו חז"ל: לתנאו הראשון שהתנה עמו הקב"ה בששת ימי בראשית. פירוש: כשנברא הים התנה הקב"ה עמו שיהיה עליו אי פעם לשנות את טבעו, לפנות את הדרך לבני ישראל, ולחזור למסלולו. הראו לים, איפוא, את נשמות ישראל ואמרו לו: "כשיבואו אלה לפניך, תפנה להם את הדרך!" משהגיעו אל הים ישראל הפדויים, היוצאים ממצרים ונשמותיהם עכורות מקושי השעבוד, וגופותיהם אכולים אבק העבודה, סרב הים להיבקע לפניהם, טען, לא את אלה הציגו לפני בשעה

שנבראתי, אלא נשמות מאירות כשמש. לכן היה צורך להכריחו שייבקע בפניהם....

והוא הדין בפרנסתו של אדם, כאשר נשמתו יורדת ממרומים, גם פרנסתו יורדת עמה. פרנסה טובה הראויה להתקיים ממנה, ומראים לפרנסה את הנשמה ואומרים: "את שייכת לנשמה פלונית!" אולם, כשירדת הנשמה לארץ השפל, מתחילה היא להתלכלך ולהתאבק, עד שלפעמים היא משנה את דמותה והפרנסה אינה מכירה אותה, וגם כשהיא קרובה לה היא טוענת: לא זו הנשמה שהציגו לפני... לפיכך גם כאן דרוש לכפות, להכריח, על מנת לחברם יחד...

י"ט . "כִּי בָּא סוֹס פְּרָעָה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרְשָׁיו בֵּינִים וַיֵּשֶׁב ה' עֲלֵהֶם אֶת-מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבְשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם." (טו, יט)

המפרשים נתחבטו מאוד בהסבר הפסוק הזה. הרי האריכה התורה בפירוש כל סדר קריעת ים סוף, הטבעת המצרים, והליכת בני ישראל ביבשה, אח"כ נכתבה השירה ששרו בני ישראל לאחר הניסים הללו, ומהו שחוזר כאן הפסוק לאחר השירה, וכותב שוב את אותם הדברים שנכתבו כבר קודם.

וכתב הרמב"ן שפסוק זה הסבר הוא ונתנית טעם לכך שאמרו בני ישראל את השירה, רק מפני שהיתה הטבעת המצרים ביום ההוא שעברו בני ישראל ביבשה ולא למחרת, לכן אמרו בני ישראל את השירה. עכת"ד.

דברי הרמב"ן הללו טעונים הסבר, מדוע היתה השירה תלויה בזה שהטבעת המצרים נעשתה באותו יום שעברו בני ישראל את הים, ולמה אם היו המצרים טובעים בים למחרת לא היו בני ישראל אומרים שירה.

דברי הרמב"ן הללו יתפרש היטב לפי מה שאמר ר' חיים הלוי זצ"ל, שאפי' אם יהיה לאדם בטחון גמור שיעשה לו נס אינו יכול לומר שירה, עד שיעשה הנס בפועל, וביאר העמק ברכה את דבריו, ששירה היא תוצאה של שני דברים, הודאה על הנס, והכרה בגבורותיו של הקב"ה, ובאמת להודות להקב"ה אפשר גם אם ברור לו שיעשה לו נס אף קודם שנעשה הנס בפועל, משום שהודאה בלב היא, ומשברור לו שיעשה לו נס ולבו מלא הודאה להקב"ה כבר יכול להודות. אבל

הכרה בגבורת הקב"ה אינה אלא משיעשה הנס בפועל, דלא בלב תליא מילתא, אלא במה שרואה ומכיר בניסי ה'.

והנה הנצי"ב בעמק שאלה (שאלתא כו') כתב שחלוק דין שירה מן התורה, כגון זה שאמרו בני ישראל על הים, משירה שתקנו חכמים כגון קריאת המגילה, ששירה מן התורה אינה אלא לאלה שנעשה להם הנס, ובשעה שנעשה הנס, אבל לאחר זמן וק"ו לדורות אין דין שירה מן התורה, ומדברי חכמים שירה נאמרת לדורות ואפי' לאחרים ואפילו שלא בשעת הנס, ולכן קריאת המגילה נתקנה לדורות.

בדברים אלה, ניתן לבאר היטב דברי הרמב"ן, דכל שירת בני ישראל על הים, היתה רק לאחר שנתמלאו שני דברים הנ"ל, לאחר שנתמלאו הודאה להקב"ה שנבקע להם הים וניצלו, ולאחר שהכירו גבורות השם היא הטבעת המצרים בים, דלשירה בעינן הודאה, והכרה בגבורות השם, וכ"ז דווקא משנעשו שני ניסים הללו יחד, אבל אם היו טובעים המצרים למחרת שוב לא היה להם לומר שירה, דההודאה להקב"ה היתה ביום האתמול, ושירה מן התורה הרי צריכה להאמר בשעת הנס דוקא.

כ . וַתַּעַן לָהֶם מֵרִים שִׁירוּ לַה' כִּי-גָאָה גָּאָה סוֹס וְרָכְבוּ רָמָה בָּיָם. (טו, כא)

מכל השירה שאמרו משה ובני ישראל, בחרה מרים הנביאה רק בפסוק זה. מדוע? אלא – אומר ה"פרדס יוסף" – שהקשה לה למרים: מילא הרוכב מגיע לו לטבוע בים כיון שבקש להרוג את בני ישראל, אבל מה אשם הסוס? התשובה היא: הסוס עזר לו, לכן קבל את ענשו כדין הרוכב.

אמרה מרים: אנחנו, הנשים, לא לומדות תורה. במה, אפוא, נזכה לחיי העולם הבא? – בכך שהננו מסייעות ללימוד התורה – שולחות את הבנים לבית המדרש ומחכות לבעלים שישבו מלמודם. ומנין לנו שנקבל על כך שכר?

אם הסוס שרק מסייע לרוכב מקבל את דין הרוכב לענין הענש, על אחת כמה וכמה אנו הנשים, שעל הסיוע ללימוד התורה של הבעלים והבנים מגיע לנו שכר, ובזה יובן הפסוק: "לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי" (שה"ש א, ט) שלכאורה קשה להבין מה פתאום הוא מדמה את האשה לססה, אך לפי הנ"ל ניחא.

כ"א . "ויאמר אם-שמוע תשמע לקול ה' אלקיך והישר בעיניו תעשה... כל-
המחלה אשר-שמתי במצרים לא-אשים עליך כי אני ה' רפאך." (טו,כו)

"ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך והישר בעיניו תעשה... כל המחלה אשר
שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך" (טו, כו) אם הקב"ה מבטיח שלא
ישים על האדם את כל המחלה אשר שם במצרים, מפני מה מסיים הכתוב
בהבטחה "כי אני ה' רפאך" - לשם מה לנו צורך ברופא, כשבין כך ובין כך לא
נחלה?

"ילקוט הדרוש" מתרץ את הדברים בשם ה"אבן משה" בעזרת המשל הבא:

שני אנשים אשר לא הכירו איש את רעהו הזדמנו לפונדק אחד וישנו בחדר אחד.
בלילה הבחין אחד מהם בארנקו התפוח של השני וגנב ממנו אלף אדומים, אולם
בטרם הספיק להמלט עם גנבתו, כבר הרגיש בכך הנגנב, והוא החזיק בו ותבע
ממנו להשיב את הגנבה תכף ומיד.

הגנב נסה להכחיש את הענין כלו, ולהצהיר שאין הוא יודע אודות מה הוא שח, אך
הנגנב סרב להאמין לו וטען בתקף: "הלא רק שנינו ישנו בחדר, ואף אחד אחר לא
יכול היה לקחת ממני את הארנק!"

כשהמשיך הגנב להכחיש את הענין, הזהיר אותו: "מוטב לך להחזיר לי את הארנק
תכף ומיד, אלמלא כן אשבר לך את כל השיניים ומאומה לא ישאר מהן".

החזיר לו הגנב: "גם אם תצליח להפיל את כל שני - אין הענין נורא כל כך... משום
ששמעתי כי בעיר פלונית מתגורר רופא ממחה לשנים תותבות המבקש שכר
מועט, כך שעדיף לי שתשבר את שני ואשאר עם אלף האדומים שהנך טוען שהם
שלך, אסע אליו לתקון תמורת מאתים אדומים, ובארנקי ישארו שמונה מאות
אדומים כרווח נקי..."

הביט בו הנגנב במבט משעשע ואמר: "מה אתה שח? אני הוא המומחה לשיניים
שאודותיו שמעת... בידי להפיל את שניך ובידי גם להחליט, שלא אתקנס עד
שתשיב לי את כל מה שגנבת עד הפרוטה האחרונה... ומאחר שבסופו של דבר
תהיה מוכרח לבוא אלי, מדוע שתזדקק לשיניים חדשות, הוצאות רבות וכאבים

איומים? – עדיף שתשיב לי כעת את הגנבה ותוכל ללכת ולאכול בשמחה את לחמך בשיניים הבריאות שלך...”

כך מייעץ להם הקב"ה לישראל – ממשיך ה"אבן משה" – עשו הישר והטוב בעיני ושמעו בקולי בכל אשר אני מצוה עליכם.

והנה, אם יעלה בדעתו של אדם לומר, שהוא ילך בשרירות לבו ואין הוא מפחד מעונשים וממחלות, שכן עולם הרפואה מציע מגוון אפשרויות לרפוי ויש בו אלפי תרופות לכל המחלות הקיימות על פני תבל – בא הכתוב ומסיים: "כי אני ה' רפאך", הלא אני הוא רופא כל בשר, וללא תשובה וקבלת על מלכות שמים – לא תועיל שום רפואה שהיא.

ומאחר שסוף סוף תוכרח לשוב מדרכך ולעשות הטוב והישר בעיני ה' – מוטב לך, אדם, שתשמע מיד לקול ה', ואז תמנע מכל נגע להתקרב לאהלך!

כ"ב . "היום לא תמצאהו בשדה. ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה-בו." (טז, כה-כו)

מן הכתובים מבואר דשני ענינים חלוקים נתייחדה השבת, וכמבואר כן במכילתא פרשת יתרו אהא דכתיב ויברך אלוקים וגו' ויקדש אותו, בירכו במן וקידשו במן, והיינו שמה שלא ירד מן בשבת היה זה קידושו של שבת ויחודו משאר כל הימים, עוד היה בה מופת שירד בערב שבת מן לחם משנה עבור השבת, היה זה ברכה שנתברכה השבת שהוכן לה לחם משנה ביום השישי, וזהו כוונת מאמרם קידשו במן וברכו במן.

והנה איתא בברכות (לט, ב) דחייב אדם לבצוע בשבת על לחם משנה זכר למן שירד ביום שישי לחם משנה, ובתוס' (פסחים קטז, א ד"ה מה) הביאו דעת הר"י דגם בערב יו"ט ירד מן לחם משנה עבור סעודת יום טוב, ולכן דעת הר"י דאף ביו"ט צריך לחם משנה, והקשו בתוס' ממה שאומרים בתפילה וברכו מכל הימים וקידשתו מכל הזמנים, והרי קידושה של שבת היא במה שלא ירד בה המן, הרי דשבת מקודשת מכל הזמנים ויו"ט בענין המן, הרי מוכרח שבשאר ימים טובים ירד המן, (ובביצה ב, ב ד"ה והיה הביאו שמדרשות חלוקין המה, דבמכילתא בפרשה דידן דריש להדיא שלא ירד המן לא ביום טוב ולא ביום הכיפורים), וצ"ע.

והנה כתב בפ"י בביצה (ב, ב) להוכיח דירד המן ביו"ט (דלא כדעת הרי"ף), דהלא כל מה שלא ירד המן בשבת הוא משום שבשבת לא היה אפשר לצאת עם הכלי להביא מן כי הוזהרנו באיסור הוצאה, אך כ"ז דוקא לענין שבת, אך ביו"ט דאין בו מלאכת הוצאה אין שום טעם שלא יהא המן יורד ביו"ט, (ואם משום איסור הכנה, הרי דעת הראשונים בביצה ב, ב דאין איסור הכנה אם הוכן באותו יום טוב עצמו).
ודברי הפ"י צ"ע טובא, דהלא בשבת (פז, ב) נחלקו רבא ור' אחא בר יעקב האם בני ישראל הוזהרו במרה על איסור תחומין, ודעת ראב"א דלא הוזהרו על תחומין עד סיני, וכתבו בתוס' (ד"ה אתחומין) להכריח דלדעתו אף לא הוזהרו באיסור הוצאה עד סיני, אבל במרה לא הוזהרו על איסור הוצאה, וא"כ לדבריו מוכרח שמה שלא ירד המן בשבת אינו מפאת מלאכת הוצאה, וזהו לכאורה דלא כדברי הפ"י, וצ"ע.

ואשר לכן נראה בישוב דעת הרי"ף מקושית התוס', והוא ע"פ מה שנתבאר דהשבת נתייחדה בשני ענינים חלוקים, חדא ירידת מן בער"ש לחם משנה, והוא אינו מפאת איסור הוצאה (כדמוכרח לעיל מסוגיא דשבת פז, ב), ע"כ דהוא מפני יקרא דשבתא שכל האוכל עבורו מוכן ועומד מערב שבת (או מטעם אחר), ושנית קידושו של שבת שלא ירד בו מן, וזהו היה קידוש מיוחד לעצמו מה שאף המן שבת ביום השבת.

והנה יש להקשות איזה קידוש יום השבת היה במה שלא ירד מן בשבת, הלא מאחר שהיה להם ביום שישי לחם משנה לשבת (משום שאסור ללקוט בשבת או משום כבוד שבת) שוב אין שום סיבה שירד מן בשבת, ע"כ דאף שלא היה נצרך לירד מן בשבת מ"מ מן הדין שירד מן בשבת, כמבואר (יומא עו, א) שירד הרבה מן יותר משיעור אכילת כל ישראל, והוא שיראו כל מלכי ארץ הנהגת הבורא לישראל, ומבואר שכך היא המידה שנהג הקב"ה עם ישראל במדבר שכל יום ויום הקב"ה ממטיר להם מן, וא"כ בדין הוא שירד מן בשבת, ומה שלא ירד מן השבת הוא באמת קידוש ויחוד מיוחד שנתייחדה יום השבת שאין המן יורד בו.

הלא מעתה נראה בישוב דעת הרי"ף, דאם כי בערב יו"ט ירד לחם משנה עבור סעודת יו"ט, ומשום כבוד יום טוב או מדינא דהכנה (יעוין בביצה ב, ב), עכ"ז י"ל דאף ביו"ט עצמו ירד המן, ומה שבשבת לא ירד הוא קידוש מיוחד שנתייחדה

השבת יותר מכל הזמנים, וא"כ צדקו דברי הרי"ף דאף ביו"ט צריך לבצוע על לחם משנה זכר למן שירד בערב יו"ט לחם משנה, הגם שיו"ט לא נתקדשה בקידוש זה כי ירד המן ביו"ט.

ומתבאר לפ"ז נוסח הברכה, וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים, והוא שברכת השבת (מה שירד בערב שבת לחם משנה לכבודה של שבת) היא מעלה מכל ימי השבוע, דאף דביו"ט היה מעלה זו וקדשתו מכל הזמנים, היינו קדושת יום השבת (מה שלא ירד בשבת עצמו) זו היא מעלה יותר מכל הזמנים והימים טובים, דהלא ביו"ט לא נהגה קידוש זו.

כ"ג . "אל-יצא איש ממקומו ביום השביעי" (טז, כט)

הקשו, דהנה נפסק להלכה ברמב"ם (פ"ב משבת הי"א) דאגד כלי שמייה אגד, דהיינו שכשמוציא בשבת כלי מרשות לרשות, אפילו אם נשאר רק מיעוט הכלי ברשות הראשונה פטור, דאגד כלי שמייה אגד והכלי האגוד לאותו חלק שברשות הקודמת, נחשב כמונח כולו ברשות הקודמת שהיה בו מתחילה.

וקשה, דהרי ההלכה היא דרובו ככולו בכל התורה, וא"כ מדוע בהוצאה לא נאמר רובו ככולו, ומדוע לא נאמר שמשעה שהוציא את רוב הכלי ייחשב כמו שהוציא כולו.

ונראה בזה, דהאי כללא דרובו ככולו, אין מועיל אלא באופן שאם היה כולו היה מועיל, ואז אומרים אנו שאף כשיש רוב מועיל כאילו היה כולו, אך בהוצאה, גם אם היה מוציא את כל הכלי ועדיין היה נשאר אגוד למקומו הראשון בחוט במשיחה או בדבר כלשהו, עדיין היה פטור, שאין בהוצאה דין 'שיעור' שאם מוציא את כולו אז מתחייב (שאז היינו אומרים שרובו ככולו), אלא נאמר דין שלא יהיה אגוד למקומו הראשון, ולכך לא שייך כאן רובו ככולו, כי גם אם יוציא את כל הכלי יהיה פטור אם הכלי אגוד בצורה כל שהיא למקומו הראשון.

כ"ד . "ובני ישראל אכלו את-המן ארבעים שנה עד-באם אל-ארץ נושבת" (טז, לה)

ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת

רש"י מביא כאן את שאמרו בקידושין (לח, א) ששני ניסים נעשו לישראל במן, האחד כשיצאו ממצרים שטעמו בעוגות שהוציאו ממצרים טעם מן, וזה היה בטו' בניסן חודש לפני שהתחיל המן לרדת, והנס השני כשהגיעו לארץ כנען ופסק המן לרדת, שהמשיכו להסתפק מהמן שבכליהם עד בואם אל ארץ נושבת.

שמעתי שמקשים לשם מה הוצרכו לשני הניסים הללו.

ונראה לומר על פי מה שאמרו בגמ' כתובות (קי, ב) ששינוי וסת תחילת חולי מעים. וידוע הרי, שהמן היה מזון רוחני דק מאוד, א"כ אין לך שינוי וסת גדול מזה לעבור ממזון רוחני למזון גשמי או להיפך. לכן הקב"ה בחסדו עשה להם את שני הניסים הללו, שהם תערובת מזון רוחני עם מזון גשמי, כדי ששינוי הוסת הזה, והמעבר מאחד ממזון אחד לשני, לא יהיה גדול כ"כ.

לפיכך כשיצאו ממצרים התחילו לטעום בעוגות שהיו עשויות אמנם ממזון גשמי את טעמו הרוחני של המן. כך גם כשפסק המן מלירד לא התחילו מיד לאכול מזון גשמי, אלא נסתפקו מהמן שבכליהם, שאף שהיה מזון רוחני מן השמים, מ"מ ודאי הוא שככל ששהה יותר זמן בארץ הגשמית הלך גם המן ונתגשם, וכל יום שעבר נעשה המן שבכלים גשמי יותר, עד שיכלו לאכל גם מהארץ.

כ"ה . 'וְהָיָה פֶּאֶשֶׁר יָרִים מִשֶּׁה יָדוֹ וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל' (יז, יא)

במשנה ראש השנה (כט, א) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים.

וצ"ע לשון המשנה וכי ידיו של משה עושות מלחמה, והרי נשיאות ידים מורה על לשון תפילה וכלשון הפסוק בשמות (ט, לג) ויפרוש כפיו אל ה' והיאך הוכיחה נשיאת כפיו למעלה שעושה הוא עמם מלחמה.

ונראה הביאור בזה, דהמהלך של פעולת התפילה אינה שייכת לאותו רגע שמתפלל, ותפילה בעצמותה פועלת לא רק כלפי אותו הרגע שמתפלל, אלא התפילה מועלת אף לטווח הרחוק, והיה קשה לחז"ל דהכא כתיב כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח וגבר עמלק, ולכאורה מבואר שפעולת הידים היתה צמודה לאותו הרגע שהרים משה את ידיו.

ועל זה תירצו שכל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומכונים את ליבם לאביהם שבשמים היו מתגברים וזה אינו מורה על ענין התפילה, אלא כמו שביאר בנפש החיים (שער ג' פי"ב) הסגולה הנפלאה, שכשאדם קובע בליבו שה' הוא האלוקים ואין מלבדו יתברך שום כח בעולם ומשעבד ומדבק מחשבתו רק לקב"ה, יתבטלו מעליו כל הכוחות שבעולם שלא יוכלו להרע לו כלל, וביאר בזה גם משנה זו דישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים, דהיינו סגולה זו שקובע בליבו ומשעבד מחשבתו, וסגולה זו פועלת בצמוד לקביעות המחשבה, ולכן בזמן שהרים משה ידיו ושיעבדו את ליבם לקב"ה גברו ישראל, וברגע שלא שיעבדו את ליבם גבר עמלק.

כ"ו . "כְּתַב זֹאת זְכוּן בְּסֵפֶר וְשֵׁם בְּאֲזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי-מָחָה אֶמְחָה אֶת-זְכוּר עֲמֶלֶק" (יז,יד)

יש לשאול, אם הדברים נכתבים בספר לשם מה צריך היה להשמיעם באזני יהושע. וי"ל על פי מה שאמרו בב"ב (כא, א) שהסיבה שיואב הכרית רק את הזכרים בעמלק ולא את הנקיבות, ולא קיים מה שנאמר במפורש בתורה "תמחה את זכר עמלק", היתה מפני טעות גירסתו בינקותו, שסבר שקוראים "זכר" בקמץ, שמשמעותו זכרים בלבד.

לפיכך נצטוו משה רבינו ע"ה שמלבד שיכתב הדבר בספר, ישמיע גם באזני יהושע ש"זכר" בסגול קרינן, זכרו של עמלק, ומצוה למחות גם הנשים, כדי שלא תשתבש הקריאה.

כ"ז . אדוני השגריר!

עבדיו של מלך – חייבים להיות מכובדים ונאים. במידה והם אינם נראים ו"מצטלמים" בעיני הגויים כיאות, הם בעצם גורמים לביזוי אדונם – הקב"ה

ישראל לקח אורח מחו"ל לטייל בשוק. משהגיעו לדוכן החמוצים, שאל הישראלי: "מה דעתך על הזיתים שלנו?"

עונה האורח: "זה נקרא זיתים? אצלנו הם גדולים פי שלושה, כמו משמש קטן". בהמשך ראו דוכן של משמשים. הישראלי: "ראית את המשמשים שלנו?"

– "זוה משמש?", החזיר האורח, "אצלנו כל משמש גדול כמו אפרסק". בדוכן התפוזים חזר על עצמו המאורע כשהתייר טוען שאצלם התפוזים גדולים כמו פומלות.

לישראלי נמאס כבר להיות מושפל, לקח את החוצניק לדוכן האבטיחים, הצביע עליהם והכריז: "בוא נראה איזו מילה רעה יש לך לומר על האפונה שלנו..."

"שבת שירה". כך נקראת שבת פרשת בשלח, בה עם ישראל יוצאים ממצרים, בה מופיעה 'שירת הים', המתארת את קריעת ים סוף ועונשם המר של המצרים. במקביל, חוגגים אנו השבת את ראש השנה לאילנות, הנופל בתאריך ט"ו בשבט. מעניין לציין, שבאופן כמעט קבוע – יוצאת שבת שירה עם חג הפירות המסורתית.

אנו יודעים שאין כזה דבר שיוצא ב"מקרה", אם שני האירועים הללו נופלים במקביל באותו פרק זמן – יש קשר פנימי ביניהם, אף שאינו נגלה לעין.

נפתח בשאלה: בשירת הים אמרו עם ישראל "זוה קלי ואנווהו", פשוטו של מקרא: רצוני לעשות את בוראי נאה. אבל, הגמרא מפרשת את הפסוק בצורה מעט שונה: "התנאה לפניו במצוות – עשה סוכה נאה, טלית נאה".

כל מי שחושב על המשפט שאמרו עם ישראל, שואל אוטומטית: במה וכיצד יכולים בני אנוש לעשות את אלוקים נאה יותר??? דבר שני, מדוע באמת שינתה הגמרא את פירוש המשפט ששרו בני ישראל על הים?

ביאורם של דברים כך הוא: עם ישראל נוצר בעולם כדי להיות עבדיו של מלך מלכי המלכים, עבדיו של מלך – חייבים להיות מכובדים ונאים. במידה והם אינם נראים ו"מצטלמים" בעיני הגויים כיאות, הם בעצם גורמים לביזוי אדונם – הקב"ה. משום כך, צריך הקב"ה להשפיע לנו תמיד שפע גשמי ורוחני ככל הניתן, על מנת ש"נייצגו" כהוגן.

אך אליה וקוץ בה, מחמת העבירות שאנו עוברים, אנו מפסידים בעצם את השפע הרב. המערכת שברא אלוקים בעולם, מחייבת ענישת החוטא כדי לכפר על חטאו. לכן, אין ביכולתו להעניק לנו שכר מחמת המצוות שאנו עושים. זאת ועוד,

שנתינת שכר בעולם הזה על מצוות ומעשים טובים – אינה מעשית! אין בכלל פרופורציה בין השכר הרוחני המגיע על מעשה טוב, לשכר הגשמי הגדול ביותר שקיים עלי אדמות.

בשל כך, אנו משתדלים להדר ככל האפשר בקיומם המעשי של המצוות, אף בדברים שאין אנו חייבים לבצעם. כגון: לקשט את סוכתנו בפריטים משובבי נפש, שהרי הסוכה כשרה גם עם ארבע דפנות וסכך פשוט. אך אנו מהדרים להוסיף מעל ומעבר לנדרש.

על פעולות אלו, נוכל לקבל שכר בעולם הזה, מלבד הקרן ששמורה לנו לעולם הבא.

כעת נבין את שתי הקושיות שבהן פתחנו, ונפתרן באחת: א. יהודי יכול לנאות ולהדר את בוראו, בכך שהוא משקיע בקיום המצוות מעל ומעבר למה שנצטווה. ב. הגמרא שינתה את הסברן הפשוט של המילים "זה קלי ואנווהו", כיון שרק כך נקבל שכר על ההידור בקיום המצוות בעולם הזה, כתוצאה מכך – השפע האלוקי שנקבל – יכבד אותנו כנציגיו של אלוקים, ממילא גם שמו של הקב"ה יתרומם בפני הגויים.

שירת הים ששרו בני ישראל, היוותה אקט של הודאה והכרת הטוב שלא היו מחוייבים לעשות. הם יכלו לומר "תודה רבה" ולהמשיך הלאה. אך ליבם עלה על גדותיו מעבר לנורמה והם פצחו בשירה מקרב לב.

כיוצא בזה גם אנו, ב"ראש השנה לאילנות" – צריכים לברך על הפירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל, קרי: שבעת המינים. ישראל קדושים מהדרים להוסיף ולפאר מינים אלו, בעשרות סוגים מרהיבים מכל קצווי תבל, על מנת להראות את חיבוב המצוה לעין כל.

זהו הקשר הפנימי שייתכן בין "שבת שירה", לבין ט"ו בשבט, שבשניהם אנו מחפשים להוסיף מעל המינימום שבו אנו חייבים, הוספה זו מטרתה להעמיק את הקשר בינינו לבין בוראנו. כמו שלימדונו חכמינו: "נתינה – מולידה אהבה".

בתור שגרירי המלך, בכל נקודה ונקודה שבה אנו נמצאים, בידינו לכבדו ולהעריץ את שמו והנהגתו בפי העם, או חלילה להיפך. קידוש ד' – היא המצווה הגדולה ביותר, ומכלל הן אתה שומע לאו, שהמחלל שמו יתברך – אין לו תקנה אפילו על ידי ייסורין, עד שימות. רח"ל.

חכמי המוסר מציינים, שהתיקון הגדול ביותר לחילול ד' – הוא קידוש שמו יתברך. כי "זה לעומת זה עשה האלוקים". והמהדר בקידוש ד' עד היכן שידו מגעת, יוכל לשורר בלב שמח: "זה קלי ואנוהו!"

פרשת המזן – שניים מקרא ואחד תרגום

ספר שמות פרשת בשלח פרק ט"ז פסוקים ד' – ל"ו

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּזְמִין פְּרֻנְסָה לְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּפְרֻנְסָתִי וּפְרֻנְסַת אַנְשֵׁי בֵּיתִי בְּכֻלָּם. בְּנַחַת וְלֹא בְּצַעַר בְּכָבוֹד וְלֹא בְּבִזּוּי בְּהִתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר כְּדִי שְׁנוּכַל לְעִבּוֹד עֲבוֹדָתְךָ וְלִלְמוֹד תּוֹרָתְךָ כְּמוֹ שֶׁזֶנֶת לְאֲבוֹתֵינוּ מִן בְּמִדְבַר בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעֵרְבָה:

ד . וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל- מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן- הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וְלָקְטוּ דָבָר- יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם- לֹא:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל- מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן- הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וְלָקְטוּ דָבָר- יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם- לֹא:

וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה הֲאֵנָּה מַחִית לְכוֹן לַחֲמָא מִן שָׁמַיָא וַיִּפְקֹן עַמָּא וַיִּלְקְטוּן פְּתָגִם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ בְּדִיל דְּאֲנִסִּינוּן הִיִּהְכוּן בְּאוֹרֵיתִי אִם לֹא:

ה . וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר- יִבְיֹאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר- יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר- יִבְיֹאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר- יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם: וַיְהִי בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה וַיִּתְקַנְנוּ יֵת דְּיִיתוֹן וַיְהִי עַל חַד תְּרִין עַל דְּיִלְקְטוּן יוֹם יוֹם:

ו . וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל- כָּל- בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲרֹב- - וַיִּדְעַתֶּם כִּי יְהוָה הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל- כָּל- בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲרֹב- - וַיִּדְעַתֶּם כִּי יְהוָה הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַאֲמַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַמְשָׂא- - וַתִּדְעוּן אַרְי יי אִפִּיק יִתְכוֹן מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:

ז . וּבִקֵּר וּרְאִיתֶם אֶת- כְּבוֹד יְהוָה בְּשָׁמְעוּ אֶת- תְּלַנְתִּיכֶם עַל- יְהוָה וְנַחְנוּ מָה כִּי תִלוּנוּ (תְּלִינוּ) עֲלִינוּ:

וּבִקֵּר וּרְאִיתֶם אֶת- כְּבוֹד יְהוָה בְּשָׁמְעוּ אֶת- תְּלַנְתִּיכֶם עַל- יְהוָה וְנַחְנוּ מָה כִּי תִלוּנוּ (תְּלִינוּ) עֲלִינוּ:

וּבְצַפְרָא וְתַחֲזוֹן יֵת יִקְרָא דִּי בְּדִשְׁמִיעֵן קְדְמוּהִי תְרַעַמְתְּכוֹן עַל יי וְנַחְנָא מָא אַרְי מִתְרַעַמְתוֹן עֲלָנָא:

ח . וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת יְהוָה לָכֶם בָּעֶרְב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וּלְחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ בְּשִׁמְעַ יְהוָה אֶת- תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר- אַתֶּם מְלִינִם עָלָיו וְנַחֲנוּ מָה לֹא- עָלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם כִּי עַל- יְהוָה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת יְהוָה לָכֶם בָּעֶרְב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וּלְחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ בְּשִׁמְעַ יְהוָה אֶת- תְּלַנְתִּיכֶם אֲשֶׁר- אַתֶּם מְלִינִם עָלָיו וְנַחֲנוּ מָה לֹא- עָלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם כִּי עַל- יְהוָה: וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדִיתִין יִי לְכוּן בְּרַמְשָׂא בְּסָרְא לְמִיכַל וּלְחֶמָא בְּצַפְרָא לְמַסְבַּע בְּדִשְׁמִיעֵן קְדָם יִי תְרַעַמְתְּכוֹן דְּאִתּוֹן מִתְרַעַמִין עֲלוֹהִי וְנַחֲנָא מָה לֹא עֲלֵנָא תְרַעַמְתְּכוֹן אֱלֹהִין עַל מִימְרָא דִיִּי:

ט . וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל- אֶהְרֹן אָמֹר אֵל- כָּל- עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרְבוּ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֶת תְּלַנְתִּיכֶם:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל- אֶהְרֹן אָמֹר אֵל- כָּל- עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרְבוּ לִפְנֵי יְהוָה כִּי שָׁמַע אֶת תְּלַנְתִּיכֶם: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֵימַר לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְרֹבוּ קְדָם יִי אֲרִי שְׁמִיעֵן קְדָמוֹהִי תְרַעַמְתְּכוֹן:

י . וַיְהִי כַּדְבַר אֶהְרֹן אֵל- כָּל- עַדְת בְּנֵי- יִשְׂרָאֵל וַיִּפְּנוּ אֵל- הַמִּדְבָּר וְהִנֵּה כְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּעַנָּן:

וַיְהִי כַּדְבַר אֶהְרֹן אֵל- כָּל- עַדְת בְּנֵי- יִשְׂרָאֵל וַיִּפְּנוּ אֵל- הַמִּדְבָּר וְהִנֵּה כְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּעַנָּן: וְהוּא כַּד מְלִיל אֶהְרֹן עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִתְפְּנִיאוּ לְמִדְבָּרָא וְהוּא יִקְרָא דִיִּי אִתְגְּלִי בְּעַנָּנָא:

י"א . וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל- מֹשֶׁה לֵאמֹר: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל- מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

י"ב . שְׁמַעְתִּי אֶת- תְּלוֹנַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- - דְּבַר אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעֲרָבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֶּקֶר תִּשְׁבְּעוּ- לָחֶם וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: שְׁמַעְתִּי אֶת- תְּלוֹנַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- - דְּבַר אֱלֹהִים לֵאמֹר בֵּין הָעֲרָבִים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֶּקֶר תִּשְׁבְּעוּ- לָחֶם וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: שְׁמִיעַ קְדָמִי יִת תְּרַעַמְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל- - מְלִיל עֲמַהוֹן לְמִימַר בֵּין שְׁמִשְׂיָא תִיכְלוֹן בְּסָרְא וּבְצַפְרָא תִסְבְּעוֹן לְחֶמָא וְתִדְעוֹן אֲרִי אֲנָא יִי אֱלֹהֵיכֶם:

י"ג . וַיְהִי בְעָרְב־ - וַתַּעַל הַשָּׁלוֹ וַתִּכַּס אֶת- הַמַּחֲנֶה וּבִבְקָר הֵיטָה שִׁכְבַּת הַטֹּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה:

וַיְהִי בְעָרְב־ - וַתַּעַל הַשָּׁלוֹ וַתִּכַּס אֶת- הַמַּחֲנֶה וּבִבְקָר הֵיטָה שִׁכְבַּת הַטֹּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה: וְהָוּה בְרַמְשָׁא - וְסַלִּיקַת שְׁלִיּוֹ וְחַפַּת יַת מְשָׁרִיתָא וּבְצַפְרָא הָוּת נְחַתַּת טְלָא סְחוּר סְחוּר לַמְשָׁרִיתָא:

י"ד . וַתַּעַל שִׁכְבַּת הַטֹּל וְהִנֵּה עַל- פְּנֵי הַמְדַּבֵּר דִּק מְחַסְפֵּס - דִּק כְּכַפֵּר עַל- הָאָרֶץ:

וַתַּעַל שִׁכְבַּת הַטֹּל וְהִנֵּה עַל- פְּנֵי הַמְדַּבֵּר דִּק מְחַסְפֵּס - דִּק כְּכַפֵּר עַל- הָאָרֶץ: וְסַלִּיקַת נְחַתַּת טְלָא וְהָא עַל אִפִּי מְדַבְרָא דְעֵדֵק מְקַלְף - דְעֵדֵק דְגִיר כְּגַלִּידָא עַל אֲרַעָא:

ט"ו . וַיֵּרְאוּ בְנֵי- יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל- אָחִיו מִן הוּא - כִּי לֹא יָדְעוּ מַה- הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם לֶאֱכֹלָה: וַיֵּרְאוּ בְנֵי- יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל- אָחִיו מִן הוּא - כִּי לֹא יָדְעוּ מַה- הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם לֶאֱכֹלָה:

וַחֲזוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ גִבֵּר לְאַחֻוּהִי מִנָּא הוּא - אָרִי לֹא יָדְעִין מָא הוּא וַאֲמָר מֹשֶׁה לְהוֹן הוּא לְחַמָּא דִּיהֵב יִי לְכוּן לְמִיכָל:

ט"ז . זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְקַטֹּו מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ עֹמֵר לְגִלְגָּלַת מִסֵּפֶר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לְאֲשֶׁר בְּאֶהְלוּ תִקְחוּ:

זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְקַטֹּו מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ עֹמֵר לְגִלְגָּלַת מִסֵּפֶר נַפְשֹׁתֵיכֶם - אִישׁ לְאֲשֶׁר בְּאֶהְלוּ תִקְחוּ: דִּין פְּתַגְמָא דְפַקִּיד יִי לְקוּטוֹ מִנִּיה גִבֵּר לְפַס מִיכְלִיָּה: עֲמָרָא לְגִלְגָּלַתָא מִנֵּין נַפְשֹׁתֵיכוֹן - גִבֵּר לְדַבְמִשְׁכְּנִיָּה תִסְבוּן:

י"ז . וַיַּעֲשׂוּ- בֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמֶּרְבֶּה וְהַמִּמְעִיט: וַיַּעֲשׂוּ- בֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמֶּרְבֶּה וְהַמִּמְעִיט: וְעַבְדוּ בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ דְאִסְגִּי וְדֹאזְעַר:

י"ח . וַיִּמְדוּ בְעֹמֵר וְלֹא הָעֵדִיף הַמֶּרְבֶּה וְהַמִּמְעִיט לֹא הִחְסִיר אִישׁ לְפִי- אֲכָלוּ לְקַטֹּו:

וַיִּמְדּוּ בְעֶמֶר וְלֹא הָעֲדִיף הַמִּרְבֵּה וְהַמִּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר אִישׁ לְפִי- אֲכָלוּ לְקֹטוּ:
וְכָלוּ בְעֶמְרָא וְלֹא אוֹתֵר דָּאֲסָגִי וְדָאֲזַעַר לָא חֶסֶר גְּבַר לְפָס מִיכְלִיָּה לְקֹטוּ:

י"ט . וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהִים אִישׁ אֵל- יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד- בִּקְרָ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהִים אִישׁ אֵל- יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד- בִּקְרָ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְהוֹן אֲנִשׁ לָא יִשְׁאַר מְנִיָּה עַד צִפְרָא:

כ . וְלֹא- שָׁמְעוּ אֵל- מֹשֶׁה וַיּוֹתֵרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד- בִּקְרָ וַיִּרְם תּוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ

וַיִּקְצַף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה:

וְלֹא- שָׁמְעוּ אֵל- מֹשֶׁה וַיּוֹתֵרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד- בִּקְרָ וַיִּרְם תּוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ וַיִּקְצַף

עֲלֵהֶם מֹשֶׁה:

וְלֹא קִבְּלוּ מִן מֹשֶׁה וְאִשְׁאָרוּ גְבַרְיָא מְנִיָּה עַד צִפְרָא וְרַחֲשִׁי רַחֲשָׂא וְסָרִי וְרִגְזִי עֲלֵיהוֹן מֹשֶׁה:

כ"א . וַיִּלְקְטוּ אוֹתוֹ בַּבִּקְרָ בַּבִּקְרָ אִישׁ כְּפִי אֲכָלוּ וְחֵם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס:

וַיִּלְקְטוּ אוֹתוֹ בַּבִּקְרָ בַּבִּקְרָ אִישׁ כְּפִי אֲכָלוּ וְחֵם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס:

וְלִקְטוּ יִתִּיָּה בַצֶּפֶר בַּצֶּפֶר גְּבַר כְּפָס מִיכְלִיָּה וּמָא דְמִשְׁתָּאָר מְנִיָּה עַל אִפִּי חֲקֵלָא

כַּד חֲמָא עֲלוּהִי שְׁמִשָּׂא פֶשֶׁר:

כ"ב . וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לְקֹטוּ לְחֵם מִשְׁנָה שְׁנַיִ הָעֶמֶר לְאֶחָד וַיִּבְאוּ כָּל- נְשֵׂאֵי

הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה:

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לְקֹטוּ לְחֵם מִשְׁנָה- - שְׁנַיִ הָעֶמֶר לְאֶחָד וַיִּבְאוּ כָּל- נְשֵׂאֵי הָעֵדָה

וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה:

וְהָיָה בַיּוֹמָא שְׁתִּיתָאָה לְקֹטוּ לְחֲמָא עַל חַד תְּרִינ- - תְּרִינ עֶמְרִין לְחַד וְאוֹתוֹ כָּל רַבְרָבִי

כְּנִשְׁתָּא וְחוּיָאוּ לְמֹשֶׁה:

כ"ג . וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר דְּבַר יְהוָה שְׁבַתוֹן שַׁבַּת- קֹדֶשׁ לִיהוָה מִחַר אֵת

אֲשֶׁר- תֵּאֲפוּ אִפּוּ וְאוֹת אֲשֶׁר- תְּבַשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְאוֹת כָּל- הָעֲדָף הַנִּיחוּ לְכֶם

לְמִשְׁמֶרֶת עַד- הַבִּקְרָ:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר דְּבַר יְהוָה שְׁבַתוֹן שַׁבַּת- קֹדֶשׁ לִיהוָה מִחַר אֵת אֲשֶׁר תֵּאֲפוּ

אִפּוּ וְאוֹת אֲשֶׁר- תְּבַשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְאוֹת כָּל- הָעֲדָף הַנִּיחוּ לְכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבִּקְרָ:

וַיֹּאמֶר לְהוֹן הוּא דְמַלִּיל יִ שְׁבָא שְׁבַתָּא קֹדֶשׁ קֹדֶם יִ מִחַר יִת דָּאוֹתוֹן עֲתִידִין לְמִיפָא

אִיפּוּ וְיִת דָּאוֹתוֹן עֲתִידִין לְבִשְׁלָא בִשְׁלִילוּ וְיִת כָּל מוֹתָרָא אֲצַנְעוּ לְכוֹן לְמִטְרָא עַד צִפְרָא:

כ"ד . וַיִּנְיחוּ אֹתוֹ עַד הַבֶּקֶר בְּאֶשֶׁר צָוָה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וּרְמָה לֹא הָיְתָה בוֹ:
וַיִּנְיחוּ אֹתוֹ עַד- הַבֶּקֶר בְּאֶשֶׁר צָוָה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וּרְמָה לֹא- הָיְתָה בוֹ:
וְאֶצְנְעוּ יָתִיה עַד צִפְרָא כְּמָא דְפִקִּיד מֹשֶׁה וְלֹא סְרִי וּרְחֻשָׁא לָא הָוֵת בֵּיה:

כ"ה . וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם לִיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ בַשָּׂדֶה:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי- שַׁבַּת הַיּוֹם לִיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ בַשָּׂדֶה:
וַאֲמַר מֹשֶׁה אֲכַלוּהִי יוֹמָא דִּין אַרִי שַׁבְּתָא יוֹמָא דִּין קָדָם יִי יוֹמָא דִּין לָא תִשְׁכַּחוּנִיה
בַּחֲקָלָא:

כ"ו . שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקֹטְהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לֹא יִהְיֶה- בוֹ:
שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקֹטְהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לֹא יִהְיֶה- בוֹ:
שַׁבְּתָא יוֹמִין תִּלְקֹטוּנִיה וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא לֹא יִהִי בֵּיה:

כ"ז . וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן- הָעַם לִלְקֹט וְלֹא מִצְאוּ:
וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן- הָעַם לִלְקֹט וְלֹא מִצְאוּ:
וַהֲוֶה בַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה נִפְקוּ מִן עַמָּא לְמִלְקֹט וְלֹא אִשְׁכַּחוּ:

כ"ח . וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל- מֹשֶׁה עַד- אָנֹכָה מֵאַנְתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי:
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל- מֹשֶׁה עַד- אָנֹכָה מֵאַנְתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי:
וַאֲמַר יִי לְמֹשֶׁה עַד אִמְתִּי אֲתוֹן מְסַרְבִּין לְמִטְר פְּקוּדֵי וְאוּרִיתִי:

כ"ט . רְאוּ כִּי- יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבַּת עַל- כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם
יוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל- יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ- בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
רְאוּ כִּי- יְהוָה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבַּת- - עַל- כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יוֹמִים שְׁבוּ
אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל- יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ- בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
חֲזוּ אַרִי יִי יְהִי לְכוֹן שַׁבְּתָא- - עַל כֵּן הוּא יְהִיב לְכוֹן בַּיּוֹמָא שְׁתִּיתָאָה לְחִים תְּרִין יוֹמִין תִּיבּוּ
אֲנִשׁ תַּחְתּוּהִי לֹא יִפּוֹק אֲנִשׁ מֵאַתְרֵיה- - בַּיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה:

ל . וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:
וַיִּשְׁבְּתוּ עַמָּא בַּיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה:

ל"א . וַיִּקְרְאוּ בַּיּוֹם - יִשְׂרָאֵל אֶת- שְׁמוֹ מִן וְהוּא כְּזֶרַע גֹּד לְבָן וְטַעְמוֹ כְּצִפְיַחַת
בְּדָבָשׁ:

וַיִּקְרְאוּ בַּיּוֹם - יִשְׂרָאֵל אֶת- שְׁמוֹ מִן וְהוּא כְּזֶרַע גֹּד לְבָן וְטַעְמוֹ כְּצִפְיַחַת בְּדָבָשׁ:
וַקְרוּ בַּיּוֹם יִשְׂרָאֵל יֵת שְׁמִיָּה מִנָּא וְהוּא כְּזֶרַע גֹּדָא חִיּוֹר וְטַעְמִיָּה כְּאַסְקֶרִיטוֹן בְּדָבָשׁ:

ל"ב . וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה - - מְלֵא הָעֵמֶר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמֶרֶת
לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן יֵרְאוּ אֶת- הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הָאֵכְלֹתִי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה מְלֵא הָעֵמֶר מִמֶּנּוּ לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם לְמַעַן
יֵרְאוּ אֶת- הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הָאֵכְלֹתִי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַאֲמַר מֹשֶׁה דִּין פִּתְגָמָא דְּפִקִּיד יֵי- - מְלֵי עֵמְרָא מְנִיָּה לְמִטְרָא לְדִרְיֹכּוֹן בְּדִיל דִּיחֲזוּן
יֵת לְחֵמָא דְּאוֹכִילִית יֵתְכוֹן בַּמִּדְבָּרָא בְּאַפְקוּתֵי יֵתְכוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:

ל"ג . וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֵל אֱהֲרֹן קַח צִנְצֻנֹת אַחַת וְתֵן שָׁמָּה מְלֵא הָעֵמֶר מִן וְהֵנַח
אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֵל- אֱהֲרֹן קַח צִנְצֻנֹת אַחַת וְתֵן- שָׁמָּה מְלֵא- הָעֵמֶר מִן וְהֵנַח אֹתוֹ לִפְנֵי
יְהוָה לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם:
וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן סַב צְלוּחִית חֲדָא וְהַב תִּמְן מְלֵי עֵמְרָא מְנָא וְאַצְנַע יֵתִיָּה קֳדָם יֵי
לְמִטְרָא לְדִרְיֹכּוֹן:

ל"ד . כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֵל- מֹשֶׁה וַיִּנְיַחְהוּ אֱהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמֶרֶת:
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֵל- מֹשֶׁה וַיִּנְיַחְהוּ אֱהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמֶרֶת:
כַּמָּא דְּפִקִּיד יֵי לְמֹשֶׁה וְאַצְנַעִיָּה אֱהֲרֹן קֳדָם סְהֻדוֹתָא לְמִטְרָא:

ל"ה . וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת- הַמֶּן אַרְבַּעַיִם שָׁנָה - - עַד- בָּאֵם אֵל- אֶרֶץ
נוֹשֶׁבֶת: אֶת הַמֶּן אָכְלוּ- - עַד- בָּאֵם אֵל- קִצָּה אֶרֶץ כְּנָעַן:
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת- הַמֶּן אַרְבַּעַיִם שָׁנָה - - עַד- בָּאֵם אֵל- אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת: אֶת- הַמֶּן אָכְלוּ-
- עַד- בָּאֵם אֵל- קִצָּה אֶרֶץ כְּנָעַן:
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ יֵת מְנָא אַרְבַּעִין שָׁנִין- - עַד דְּעָאלוּ לְאַרְעָא יֵתִיבְתָא יֵת מְנָא אָכְלוּ- - עַד
דְּאֵתוּ לְסִיפֵי אַרְעָא דְּכְנָעַן:

ל"ו . וְהַעֲמַר עֲשָׂרִית הָאֵיפָה הוּא:
וְהַעֲמַר עֲשָׂרִית הָאֵיפָה הוּא:
וְעִמְרָא חַד מִן עִסְרָא בְתַלְתָּ סְאִין הוּא:

אֲתָהּ הוּא יִי לְבַדָּךְ אֲתָהּ עֲשִׂיתְ אֶת הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַי הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל
אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֲתָהּ מְחִיָּה אֶת כָּלֶם וְאֲתָהּ הוּא
שֶׁעֲשִׂיתְ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת תָּמִיד עִם אֲבוֹתֵינוּ גַם בַּמִּדְבָּר הַמְטַרְתְּ
לָהֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וּמִצּוֹר הַחֲלָמִישׁ הוֹצֵאתְ לָהֶם מַיִם וְגַם נָתַתְּ לָהֶם
כָּל צָרְכֵיהֶם שְׂמֵלוֹתֶם לֹא בָלְתָה מֵעֲלֵיהֶם בֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ
הָעֲצוּמִים תִּזְוֶנְנוּ וְתִפְרַנְסֵנוּ וְתִכְלְכְלֵנוּ וְתִסְפִּיק לָנוּ כָּל צָרְכֵנוּ וְצָרְכֵי עַמְּךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמְרוֹבִּים בְּמִלּוּי וּבְרוּחַ בְּלִי טֶרַח וְעֵמֶל גְּדוֹל מִתַּחַת יָדְךָ
הַנְּקִיָּה וְלֹא מִתַּחַת יָדֵי בָשָׂר וְדָם:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יִי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּכִין לִי וְלֹאֲנָשֵׁי בֵּיתִי כָּל מַחְסוֹרֵנוּ
וְתִזְמִין לָנוּ כָּל צָרְכֵנוּ לְכָל יוֹם וְיוֹם מַחְיֵינוּ דֵּי מַחְסוֹרֵנוּ וּלְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה
מִשְׁעוֹתֵינוּ דֵּי סְפוּקָנוּ וּלְכָל עֵצֶם מֵעֲצָמֵינוּ דֵּי מַחֲיֵנוּ מִיָּדְךָ הַטּוֹבָה וְהַרְחֵבָה וְלֹא
כְּמַעוֹט מִפְּעֻלֵינוּ וְקוֹצֵר חֲסָדֵינוּ וּמְזַעֵיר גְּמוּלוֹתֵינוּ וְיִהְיוּ מְזוֹנוֹתַי וּמְזוֹנוֹת אֲנָשֵׁי בֵּיתִי
וְזָרְעֵי וְזָרְעֵי זָרְעֵי מְסוּרִים בְּיָדְךָ וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וְדָם:

הידור וכבוד לתלמידי חכמים / הרב שמעון בוחניק

תלמיד חכם שמחל על כבודו, כבודו מחול, בין שהוא גדול הדור, בין שהוא חכם פשוט, תורתו היא ויכול למחול. לכן מותר לבקש מתלמיד חכם לגמול לו חסד, להושיט לו איזה חפץ, או למסור לחבירו איזה חפץ, וכיוצא בזה. ובלבד שלא יגרום לו בכך לביטול תורה. אבל על בזיונו אינו רשאי למחול.

תלמיד חכם שיודע לנגן בכינור וכדומה, מותר לו לנגן ולתופף לפני חתן וכלה, הן בהליכתן לחופה, והן במשתה של מצוה, ואין בזה משום איסור לבזות את עצמו מפני כבוד תורתו. שבכל עניני מצווה, אין בזה משום ביזוי כבוד התורה, וכמו שראינו כמה מחכמי ישראל שהיו עושים סוכתם ברבים לפני חג הסוכות. אולם במקום או במצויות שעלולה לגרום לזלזול בתלמידי חכמים, אין להקל בזה.

מותר לקרוא לרבו המובהק שלא בפניו "הרב פלוני" או "חכם פלוני". ומכל מקום יש להחמיר בפניו ולקראו בתואר הרב "רבי" פלוני ולקבל מרותו ורבנותו עליו, שהרי אפילו בתואר "רבי", רבו הפוסקים המחמירים בפניו. וכן מותר לקרוא לרבו בשם המשפחה, וכן לרבנים מפורסמים, כגון הרב אזולאי, על מרן החיד"א וכיוצא בזה.

הקם מפני זקן, או מפני תלמיד חכם, צריך לעמוד על עמדו לכבודם כל זמן שהזקן או התלמיד חכם עומד, או עד לאחר שעבר מנגד פניו ארבע אמות. וחייבים לעמוד מלא קומה מפני תלמיד חכם או לפני לזקן בשנים, ולא כדעת האומרים שמספיק להדרו בקימה קצרה וחלקית.

גם מי שיושב בבית הכנסת ועוסק בקריאת שמע וברכותיה, או בפסוקי דזמרה, חייב לעמוד מלא קומתו מפני זקן בן שבעים שנה, או מפני תלמיד חכם שהגיע להוראה, ואף על פי שאין חולקים כבוד לתלמיד חכם במקום הרב, מכל מקום במקום שרבו חולק לו כבוד מותר וכאן הקדוש ברוך הוא עצמו ציונו לקום מפני שיבה או חכם. ואין לומר בזה, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, הואיל ויכול לקיים שתיהן, בלי שום טירדא. והזהיר במצוה זו לקום מפני זקנים וחכמים ורבותיו, זוכה לאריכות ימים, ותלמודו מתקיים בידו.

מי שהוא זקן בשנים, ואין ידוע לנו אם הגיע לגיל שבעים שנה, צריך לעמוד מפניו מספק, שספק תורה להחמיר, אך אם יש ספק אם הוא בן ששים אין צריך להחמיר. וכן לגבי תלמיד חכם שספק אם הגיע להוראה הבקי ברוב התלמוד, ובדברים הנוהגים למעשה, או לא, ספק דאורייתא לחומרא, וצריך לעמוד מפניו. אבל אם הוא אברך הלומד בכולל, ואינו יודע לפסוק הלכה, אין צריך לעמוד מפניו.

מצווה לקום מפני אשת חבר, ואפילו אחר מות בעלה מצווה לקום מפניה, ולכבדה. ויש אומרים שאשת חבר שדינה כחבר. וכן מצווה לקום מפני אשה חכמה בחכמת התורה, וכן מפני אשה זקנה בגיל שבעים שנה, ומצווה זו נוהגת גם בנשים. ובודאי שיש מצווה וחובה על תלמידה לקום מפני מורתה, שלמדה תורה מפיה, ואסור לה לקרוא את מורתה מחנכתה בשמה הפרטי.

תלמיד חכם או זקן העובר לפני הצבור, יותר נכון להקיף שלא לעבור סמוך להם בתוך ארבע אמות, כדי שלא להטריח הציבור לעמוד מפניו, ולא אומרים שאדרבה נכון לעבור על ידם לזכותם במצות קימה מפני שיבה ומפני כבוד התורה.

מותר לומר "ספר זה טוב הוא", או "שמועה זו נאה". כשאנו מסיים "ושמועה זו אינה נאה". ובלבד שלא יתכוין לפגוע בשמועות אחרות, וכל זה כשאנו חולק בדין על ההלכה ההיא שעוסק בה, אבל כשעוסק בדין ההוא, וסובר שיש לחלוק עליו רשאי לומר גם כן שמועה זו אינה נאה. והכל לשם שמים, בענווה ובהכנעה.

תלמיד חכם הראוי להוראה, מותר לו לחלוק על רבו באיזה פסק והוראה, וכמוכין אם יש לו ראיות הכרחיות והוכחות לכך. וכמו שמצינו בתלמוד במקומות רבים שרבינו הקדוש חולק על אביו ורבו רשב"ג. ואביי חולק על רבה שהיה רבו המובהק, ורבא חולק על רב יוסף שהיה רבו המובהק.

אף על פי שאסור להורות הוראה בפני רבו, ואיסור חמור הוא, עד שאמרו (עירובין סג.) שהמורה הוראה בפני רבו, חייב מיתה, ותלמיד אחד היה לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו ולא השלים שנתו. (ועיין ברכות לא:). מכל מקום הלכה שהיא מפורשת בספרי הפוסקים, אינה נקראת הוראה, ומותר להורות הוראה כזאת אפי' ללא נטילת רשות מרבו.

עוון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים ח"ו, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והוא בכלל כי דבר ה' בזה. ויש להיזהר בזה מאד.

במעגל השנה היהודית

5 . מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1 . ט"ו בשבט

ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות. כמתבקש משמו, נחוג בחמישה עשר בחודש שבט.

המקור הראשון שבו מוזכר ט"ו בשבט הוא המשנה. בתחילתה של מסכת ראש השנה נאמר: "ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים; באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה; באחד בתשרי ראש השנה לשנים לשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות; באחד בשבט ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים – בחמישה עשר בו". כבמרבית המקרים שבהם יש ויכוח בין בית הלל לבית שמאי, נקבעה ההלכה כבית הלל. רש"י מנמק את המועד שנבחר לראש השנה לאילן: "שכבר עבר רוב ימות הגשמים, שהוא זמן רביעה, ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטים מעתה", כלומר זו תחילת השנה החקלאית הטבעית של האילן. מלכתחילה נקבע ט"ו בשבט רק כמועד ליישום דינים הקשורים בפרי העץ – ובפרט דיני תרומות ומעשרות, כפי שמסביר הרמב"ם בספרו "יד החזקה": "אין תורמים מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה, ולא מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו. ואם תרם אינה תרומה, ... וט"ו בשבט ראש השנה למעשרות האילן". רבי יהודה הלוי ברבי הלל, משורר שחי בארץ ישראל לפני שנת אלף לספירה, חיבר שיר-תפילה "שמונה עשרה לראש השנה לאילן".

מועד הפיכתו של ט"ו בשבט לחג אינו ברור. יש שמשערים כי היה זה כבר בתקופת המשנה, ויש המאחרים זאת עד למאה ה-16, שבה נחוג מועד זה על-ידי מקובלי צפת. מנהג אכילת הפירות, זכר לפירות ארץ ישראל ולקשר אל הארץ, התפשט בכל קהילות הגולה. בספר "חמדת הימים" שהתפרסם במאה ה-17 ועוסק במנהגי חגים, נקבע סדר מיוחד לט"ו בשבט,

לפיו אוכלים ביום זה שלושים מיני פירות, שותים ארבע כוסות יין אדום ולבן ואומרים קטעים מהמקורות על עצים וצמחים. סדר זה של החג נדפס גם בספר נפרד, בשם "פרי עץ הדר", שזכה לתפוצה רחבה.

בט"ו בשבט בשנת תר"ן – 1890 יצא המורה והסופר זאב יעבץ עם תלמידיו מבית הספר בזיכרון לנטיעה חגיגית, וקבע בכך אופי חדש לט"ו בשבט. נימוקו לצעד זה: "למען חבב את הנטעים, נטעי הארץ אשר נטע ה' לאבותינו לשבוע מטובם ולהתענג מיופיים, יש לבית-הספר לעשות יום טוב את היום אשר נועד מימי קדם בישראל לראש השנה לאילנות, לערוך בו במערכת, כרוב חן והדר, את העצים, הנטעים, השושנים". יוזמה זו נקלטה במושבות עבריות נוספות, ובשנת 1908 הכריזה הסתדרות המורים על ט"ו בשבט כחג הנטיעות, ומאוחר יותר אימצה הקרן הקיימת לישראל את המועד הזה.

מנהגי החג

- מרבים באכילת פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל / עדיף (וגם פירות מיובאים), ובפרט פירות יבשים ואגוזים למיניהם.
- עוסקים בנטיעות.
- בהלכה ניתנו ליום זה סממנים מעטים של חג: בתפילה אין אומרים תחנון כבר מיום רביע בצהרים, ורבנו גרשום מאור הגולה פסק שאסור להתענות בו.
- עוסקים במצוות התלויות בארץ.

סדר ט"ו בשבט

צמיחתו של ט"ו בשבט כחג קיבלה תאוצה לאחר חורבן בית שני על רקע הניתוק הפיזי של עם ישראל מארץ ישראל היה זה חג שבו ניתן ביטוי לגעגועים לארץ לפירותיה ולנופיה. במרוצת השנים החל המנהג לאכול פירות בט"ו בשבט ולספר בשבחה של ארץ ישראל. כשהדגש על פירות משבעת המינים כשנהוג לברך לפחות על פרי שלא נאכל באותה השנה ברכת שהחיינו (למרבה הקוריוז כיום אנו אוכלים פירות מיובשים שמגיעים מתורכיה תחת המסגרת של "פירות שהשתבחה בהם ארצנו").

במאה השש עשרה, עם עליית המקובלים יוצאי ספרד ופורטוגל לארץ ישראל, קיבל ט"ו בשבט את תיקונו בלוח המועדים שלנו. האר"י (ר' יצחק לוריא אשכנזי) מגדולי

המקובלים ומחבר פרוש לספר הזוהר (שנכתב על ידי רבי שמעון בר יוחאי) שגר בצפת תיקן את "יום אכילת פירות", סמל להשתתפות האדם בשמחת האילנות. תיקון ט"ו בשבט, שברבות הימים הפך לסדר ט"ו בשבט יצא מבית מדרשו לכל הקהילות היהודיות בכל העולם.

סדר ט"ו בשבט מזכיר במקצת את ליל הסדר בפסח גם בעצם התכנסות המשפחה, שתיית ארבע כוסות יין והקראת הגדה מיוחדת לט"ו בשבט. יסודותיו של סדר ט"ו בשבט: שתיית ארבע כוסות יין ואכילת שלושים מיני פירות. נוהגים לשבת ליד שולחן מקושט בפרחים ועליו נרות דולקים, ושכל הנוכחים מסובים ביחד אוכלים משפע הפירות, שותים יין וקוראים פרקי תנ"ך, וכך קטעים מן המשנה, מהתלמוד ומספר "הזוהר", ואף נושאים תפילה מיוחדת לברכת העץ. אחד המנהגים הבולטים הוא סדר שתיית ארבע כוסות יין. שתיית יין זו מסמלת את המעבר בין עונות השנה, וכדי להמחיש זאת מתחילים משתיית כוס ראשונה של יין לבן, כוס שניה רוב לבן וחלקו אדום, כוס שלישית רוב אדום וחלקו יין לבן וכוס רביעית של יין אדום. יש גם סדר לאכילת הפרות. בהתחלה אוכלים פרות שזורקים את קליפתם ואוכלים את תוכם. בשלב השני אוכלים פרות שזורקים את תוכם ובסוף פרות שאוכלים בשלמותם.

• מראשית ימי הציונות, הפך ט"ו בשבט לחג, אות ומופת לשיבת העם לארצו. התנועה הקיבוצית, שהעניקה צביון ארץ ישראלי לחגים, יצרה את הקשר בין סדר ט"ו בשבט והמפעל הציוני. כיום משמש חג ט"ו בשבט גם כיום חגה של הקרן הקיימת לישראל, שבהם כל אתרי קק"ל פתוחים לציבור הרחב ומתקיימים בו אירועים הקשורים לחג ובעיקר נטיעות.

• שורשים

- ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, עוסק בשבחה של ארץ ישראל. ביום זה, לאחר שעברה התקופה של רוב גשמי החורף, מתחדש כוח האדמה להניב את תנובתה ולהוציא את פירותיה. ולהראות את שבחה.
- גם האילנות עצמם כבר אצרו בתוכם את יכולתם העתידית לפרוח, בתקופות האביב והקיץ המתקרבות. רוב שבחה של ארץ ישראל נאמר על פירות האילן: "ארץ חטה ושעורה, גפן ותאנה ורמון, ארץ זית

- שמן ודבש" (דברים ח'). היום בו אדמת ארץ ישראל מחדשת את כוחותיה, יום שמחה הוא לעם ישראל, שהם נוחלי הארץ ואוהביה.
- התורה ממשילה את האדם לעץ השדה. אחד הדימויים הבולטים שבין האדם לעץ, הוא הקשר אל מקור יניקתם. עיקר האילן נעוץ בשורשיו. השורשים הם צינורות היניקה המזינים את האילן, והם גם אל המעניקים לו את חוסנו ויציבותו. בהעדר שורשים, האילן מתרועע, ובהגיע רוח עזה הוא נעקר.
 - בנקודה זו מוצאים אנו דמיון בין האדם לבין עץ השדה. האדם, בדומה לעץ, חייב להיות קשור לשורשיו. אם כי בתחום זה מצוי שוני רב – משמעות בין עולם הצומח לאדם.
 - הוויית העץ נתונה בעולם החומר, שכן זהו המישור שהועיד לו הבורא. לא כן האדם, המרכיב העיקרי שבאדם אינו גופו החומרי, אלא נשמתו שנחצבה מגנזי מרומים.
 - לשניהם, לאדם ולאילן, שורשים המצמיחים ענפים ופירות. אולם בעוד שורשי האילן טמונים באדמה וככל שיעמיקו בה הם יעניקו לאילן יתר יציבות וכוחות יניקה, הרי שורשיו של האדם – מוצאם בעולמות הרוחניים העליונים, ומשם נובעת יניקתו.
 - ניתוק כלשהו ממקורו הרוחני פוגע בהווייתו האמיתית של האדם. אמנם הגוף עדיין ממשיך לתפקד, אולם לא זהו עיקר האדם. הנתק משורשיו השמימיים כמוהו כעץ הנכרת משורשיו. גם עץ הנעקר משורשיו, עדיין יש לו דמות ומראה עץ, גם תכונות מסוימות של העץ ניכרות בו, אך שוב אין הוא עץ. כך גם האדם. שורשיו הם מקור חייו, ובלעדיהם ניתק מקור חייו האמיתי. מאידך, ניתן לחזק שורשים אלו, להרחיבם, ולחיות חיים שורשיים יותר.

תפילת הנוטעים

אבינו שבשמים, בונה ציון וירושלים ומכונן מלכות ישראל,
השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל
ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו.

רצה ה' ארצך והשפע עליה מטוב חסדך.
תן טל לברכה וגשמי רצון הורד בעתם
לרוות הרי ישראל ועמקיה ולהשקות בהם כל צמח ועץ.

ונטיעות אלה אשר אנחנו נוטעים לפניך היום
העמק שרשיהם וגדל פארם למען יפרחו לרצון
בתוך שאר עצי ישראל לברכה ולתפארה.

וחזק ידי כל אחינו העמלים בעבודת אדמת הקודש
ובהפרחת שממתה.
ברך ה' חילם ופעל ידם תרצה.

השקיפה ממעון קדשך מן השמים
וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו
כאשר נשבעת לאבותינו.
אמן.

{חיבר הרשל"צ הרב בן ציון חי עוזיאל זצ"ל }

אֵילָן, אֵילָן, בְּמָה אֲבָרְכֶךָ

מקורות הסיפור:

מדרש רבה לחומש במדבר, פרשת במדבר, פרק ב, יב; | תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף ה, עמוד ב – ו עמוד א

”ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ” (בראשית טו, ה). אָמַר ר' לוי בְּשֵׁם ר' יוחנן: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֵה?

לְמִי שִׁינְאָ לְדָרֶךְ וְהֵלֶךְ בְּמִדְבָּר יוֹם הָרִאשׁוֹן וְיוֹם הַשֵּׁנִי וְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי עַד עֲשָׂרָה יָמִים, וְלֹא מָצָא לֹא עֵיר וְלֹא פְּנִידָק, וְלֹא אֵילָן וְלֹא מַיִם וְלֹא בְּרִיָּה, וְאַחַר שֶׁהֵלֶךְ עֲשָׂרָה יָמִים צָפָה אֵילָן אֶחָד מֵרְחוֹק, אָמַר: שָׂמָא יֵשׁ תַּחְתָּיו מַיִם.

בְּזֶן שֶׁהִגִּיעַ אֶצְלוֹ מָצְאוּ עוֹמֵד עַל הַמַּעֲיָן, רָאָה אוֹתוֹ וּפְרוֹתָיו מְתוֹקִים וְעֲנַפָּיו נְאִים וְצִלּוֹ נָאָה, יָשָׁב לוֹ וְנִתְקַרַּר בְּצִלּוֹ וְאָכַל מִן פְּרוֹתָיו וְשָׂתָה מִן הַמַּעֲיָן וְעָרַב לוֹ וְשָׁבַת נִפְשׁוֹ עָלָיו.

בְּזֶן שֶׁעָמַד לֵילֶךְ אָמַר לְאֵילָן:

אֵילָן, אֵילָן, בְּמָה אֲבָרְכֶךָ וּמָה יֵשׁ לִי לֹאמַר לְךָ?

שִׁיָּהָא עֲצֵךְ נָאָה – נָאָה הוּא;

שִׁיָּהָא צִלְךָ נָאָה – בְּבָר הוּא נָאָה;

שִׁיָּהוּ עֲנַפֶּיךָ נְאִים – נְאִים הֵם;

שִׁיָּהוּ פְּרוֹתֶיךָ מְתוֹקִים – מְתוֹקִים הֵם;

שִׁיָּהָא מַעֲיָן יוֹצֵא מִתַּחַת שְׂרָשְׁךָ – בְּבָר מַעֲיָן יוֹצֵא מִתַּחַת שְׂרָשְׁךָ; שִׁתְּהָא עוֹמֵד

בְּמָקוֹם חָבִיב – בְּמָקוֹם חָבִיב אֶתָּה עוֹמֵד, –

בְּמָה אֲבָרְכֶךָ? אֵלָּא כָּל הַנְּטִיעוֹת הָעוֹמְדוֹת מִמֶּךָ יִהְיוּ כְּמוֹתֶיךָ.

כֶּךָ כְּשֶׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם עִמְדוֹ עֲשָׂרִים דּוֹר וְלֹא הִיָּתָה בָּהֶם תּוֹעֵלַת וְלֹא עָמַד מֵהֶם צָדִיק עַד אַחַר עֲשָׂרִים דּוֹר. צָפָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבָרְהָם,

שֶׁהָיָה נִתּוֹן בְּאֶרֶץ כְּשָׂדִים, וְאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: תֵּאמַר שִׁישׁ בּוֹ כּוֹחַ לְעַמְד? בְּזֶן

שֶׁהִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לְכַבְּשָׁן הָאֵשׁ וְקִדְשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעָמַד בְּנִסְיוֹנוֹ, מִיָּד

קָרְבוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בָּנָה לוֹ אֶת הַפְּנִידָק וְהָיָה זֶן עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים,

וְהָיָה מְכַנְּסִים אֶת הַבְּרִיּוֹת תַּחַת בְּנֵפֵי הַשְּׁכִינָה, וְהוֹדִיעַ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

בְּעוֹלָם. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲבָרְהָם, אֲבָרְהָם, מָה יֵשׁ לִי לֹאמַר לְךָ וּבְמָה

אֲבָרְכֶךָ? שְׁתֵּהא שְׁלֵם וְצַדִּיק לְפָנַי, אוּ שְׁתֵּהא שְׂרָה אֲשֶׁתְךָ צַדִּיקָת לְפָנַי – צַדִּיק אֶתָּה וְשְׂרָה אֲשֶׁתְךָ צַדִּיקָת לְפָנַי; אוּ שְׁיֵהיוּ כָּל בְּנֵי בֵּיתְךָ צַדִּיקִים – צַדִּיקִים הֵם לְפָנַי, – בְּמָה אֲבָרְכֶךָ? אֵלָּא כָּל בְּנִים שְׁעֵתִידִים לְעֵמֶד מִמֶּךָ יֵהיוּ כְּמוֹתְךָ.

• המשל הנפלא הזה, נאמר גם ע"י ר' יצחק כאשר רצה לברך את רב נחמן. וכנראה שר' יצחק, שירד מארץ ישראל לבבל, מצא ברב נחמן תלמיד חבר שהרווה את צמאוננו עד כדי שהמשיל עליו את המשל: "למה הדבר דומה לאדם שהיה הולך במדבר...". ואכן ברכתו זו של ר' יצחק התקיימה במלואה, שהרי שלשת בניו של רב נחמן היו: מר זוטרא, רבה ורבין (אנציקלופדיה לחכמי התלמוד עמ' 671).

• מההשוואה של האדם הלומד תורה לאילן, אפשר ללמוד שתי נקודות מרכזיות. אותו אילן – מבורך בכל טוב, צילו נאה, אמת המים עוברת תחתיו ואף פירותיו מתוקים. ועם זאת, אין ביטחון שהנטיעות שיצאו מאותו אילן ידמו לו. כי כלל בטבע הוא שגם אם זורעים מספר זרעים מפרי אחד, הצמחים שיצמחו לא יהיו העתקים מדוייקים של האב והאם. וכמו בעולם הטבע כן הוא בעולם הרוח; כאשר האדם מחנך את ילדיו, הוא יודע איך להתחיל, הוא אף יודע אלו מסרים ואלו ערכים הוא רוצה להעניק להם. אך אין בטחון בתוצאות, ולכן צריך הרבה סייעתא דשמיא וברכה מרובה כדי להצליח. גם רב נחמן, שיש לו את כל הנתונים הבסיסיים להצלחה: תורה, עושר ובנים, זקוק הוא לברכה זו.

• נקודה נוספת – משמעות הנטיעה. הנטיעה מבטאת יותר מכל את הנכונות של האדם לעשות למען העתיד, למען הזולת אך לא למען עצמו דוקא. כשהאדם זורע, הוא צריך להאמין בהקב"ה ולצפות לברכתו של הקב"ה, אך הוא יכול לראות את הפירות בעתיד הקרוב. כשהאדם נוטע – מי יודע אם יזכה לראות את הפירות? כאשר האדם עוסק בנטיעות, אינו דואג לעכשיו, אלא מבטו לעתיד, לדורות הבאים, או אז ברכתו של ר' יצחק: שיהו צאצאי מעיך כמותך מתממשת.

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – שנת תשע"ד ב–"הפנינים לשבת".

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת בשלח

פרשת תזריע – המשך

קעב. מצות ענין נגעי בגדים.

פרשת מצורע

קעג. מצות הטהרה מן הצרעת שתהיה במינים ידועים.

קעד. מצות תגלחת מצרע ביום השביעי.

קעה. מצות טבילה לטמאים.

קעו. מצות קרבן מצרע כשיתרפא מצרעתו.

קעז. מצות ענין טמאת בית שיהיה בו נגע.

קעה. מצות ענין טמאת זב להיות טמא ומטמא.

קעט. מצות קרבן זב כשיתרפא מזובו.

קפ. מצות ענין טמאת שכבת זרע שהוא טמא ומטמא.

קפא. מצות ענין טמאת נדה שטמאה ומטמאה.

קפב. מצות ענין טמאת זבה שטמאה ומטמאה.

קפג. מצות קרבן זבה כשתתרפא מזובה.

קעב. מצות ענין נגעי בגדים.

לעשות בנגע בגדים כמשפט הכתוב בפרשה. שנאמר (ויקרא יג מו) והבגד כי יהיה בו נגע וגו'. ומצוה זו כוללת כל דיני צרעת בגדים איך יטמאו ואיך לא יטמאו, ומה מהם צריך הסגר או קריעה או שריפה ורחיצה וטהרה. משרשי המצוה. שרצה האל בטובו הגדול ליסרנו כאשר ייסר איש את בנו (דברים ח ה). כי זה הענין איננו בטבע, אבל מופת הוא באמה הקדושה למען ילמדו ויקחו מוסר בהשתנות הכלים המיוחדים לתשמישם, והם הבגדים של צמר ופשתים, כי בהם רב תשמיש בני אדם, וישובו מתוך כך מדרכם הדעה טרם תזרח הצרעת גם בגופם.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (ספרא תזריע יג א) שאין מטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים בלבד ושעור טמאתן כגרים כשעור באדם. ושלשה סימני טמאה יש בהם (נגעים ג ז) ירקרק, אדמדם, פשיון. פרוש ירקרק ירק שבירקין ככנף הטואס. ואדמדם אדם שבאדמים כמו הזהורית. ודיני הפשיון (שם יא ז) ודין ירק שפשה אדם, או אדם שפשה ירק, ודין כל כלי ראוי להתטמא שאמרו זכרונם לברכה (שם יא) שהוא מטמא בנגעים אף על פי שאינו מטמא במדרס הזב, כמו קלעים של ספינה והפרכת ושבכית של שבכה ומטפחות סופרים והאבנט ורצועות מנעל וסנדל שיש בהן רחב כגרים וכל כיוצא בהן. ואין צריך לומר שאר הכלים כגון כרים וכסתות. ויתר פרטיה מבארים בטהרות. והרב מהן במסכת נגעים [הלכות טומאת צרעת פי"ב].

ונוהגת בבגדי זכרים ונקבות. והעובר עליה ולא התנהג בענין זה כדין הכתוב בפרשה, בטל עשה.

פרשת מצורע

פרשת מצרע יש בה אחת עשרה מצות עשה.

קעג. מצות הטהרה מן הצרעת שתהיה במינים ידועים.

להיות הטהרה מן הצרעת. בין צרעת אדם או בגד או בית, בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים, ושיעשה בהן כל מה שכתוב בענין שנאמר (ויקרא יב ב) זאת תהיה תורת המצרע וגו' כל הפרשה. ושלשת מינין של טהרה הזכרו בתורה. ואלו הן מים, וזה המין של מים יכלל טהרת כל טמא, כלומר שאי אפשר לכל טמא לעלות מטמאה כי אם במים. והמין השני מי נדה, והוא המין של הטהרה המיוחד בטמאת מת. והמין השלישי, עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים. וזה המין מיוחד לצרעת. קצת רמז בעניני טהרתו של מצרע בדברים אלו הודיעונו חכמים על צד הפשט. שאמרו זכרונם לברכה (פסיקתא דרב כהנא יד)

שהענין הוא לקבע בנפשו של מצרע, שאם היה טרם בא עליו החלי גבה לב כמו הארז על דרך משל שהוא אילן גבוה, ישפיל עצמו כאזוב, נאמרו בטעם צפרים (ערכין טז ב) הוא עשה מעשה פטיט, כלומר שהרבה דברים בלשון הרע, לפיכך יקריב צפרים שהם מצפצפים תמיד. ובשני התולעת איני יודע ונזכר שאמרו זכרונם לברכה עליו דבר. ואפשר גם כן שהוא רמז שישפיל עצמו ויהיה הרמז מצד השם של תולעת.

ובטעם המים שיטהרו כל טמא אחשב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאלו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כלו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעלותיו לטוב, ויכשיר מעשיו וידקדק בדדכי השם ברוך הוא. ועל כן אמרו חכמים שלא תכשר הטהרה במים שבכלי רק במים חיים או מכנסין שהן על קרקע ולא בכלי. מכל מקום כדי לתת אל לבו במחשבה כאלו העולם כלו מים, והוא נתחדש בעלותו מהן, כמו שאמרנו. ואם יהיו המים בכלי או אפילו עברו על כלי, לא יתכן הענין הזה שאמרנו אל מחשבת הטובל. כי יש גבול אל כל אשר הוא בכלי שהוא מעשה ידי אדם, ועל כן לא יחשב בטבלו בכלי כאילו כל העולם מים כאשר בתחלה, ושהוא נתחדש לשעתו. והשומע ישמע והחדל יחדל (יחזקאל ג כז).

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נגעים יד א) כיצד מטהרין את המצרע? מביא מזרק של חרש שהוא חדש ונותן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש אותם למי חטאת. ושעור זה (סוטה טז ב) מדברי סופרים. ומביא שתי צפרים חיות טהורות לשם טהרת המצרע, שנאמר (ויקרא יד ד) ולקח למטהר. ושוחט את הברורה (פי, מובחרת) שבשתיהן על המים שבכלי חרש וממצא עד שיהיה הדם נכר במים, וחופר וקובר הצפור השחוטה בפניו, ודבר זה קבלה מפי השמועה. ונוטל עץ ארז, ומצותו שיהא ארכו ועביו כרביע כרע מכרעי המטה. ואזוב שאין לו שם לוי לא יהא פחות מטפת. ושני תולעת משקלו שקל, ואם טעמו פסלו כצביעת התכלת שנפסלו בטעימה. וכל השעורין (עירובין ד א) הלכה. ולוקח עם שלשתן הצפור החיה. וארפעת מינין אלה מעכבין זה את זה (מנחות כז א). ועץ ארז ואזוב שנתקלפו פסולין, וכורך האזוב עם הארז בלשון של זהורית, ומקיף להם ראשי אגפים וראש הזנב של [ה] צפור החיה, וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליהן, ומזה שבע פעמים על גב ידו של מצרע ומשלח הצפור. וכיצד משלחה? (קידושין נז ב) עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לאהלים ולא לעיר אלא למדבר, שנאמר (שם יד נג) אל מחוץ לעיר אל פני השדה. שלחה וחזרה חוזר ומשלחה, אפילו מאה פעמים.

ואחר כך מגלח הכהן את המצרע, וכיצד מגלחו? מעביר תער על בשרו הנראה, ואפילו בית השחי ובית הערוה ושאר כל הגוף עד שיעשה [ו] כדלעת, שנאמר (שם שם ט) את כל שערו. אם כן למה נאמר ראשו וזקנו וגבות עיניו? לרבות כל כיוצא בהן ולמעט שער שבתוך החטם לפי שאינו נראה. ואחר כך מכבס בגדיו וטובל ויטהר בכך מלטמא בביאה ומלטמא במשכב ומושב ויכנס לפנים מן החומה. ומונה שבעת ימים, והוא אסור בשבעת הימים אלו בתשמיש המטה, שנאמר מחוץ לאהלו מלמד שאסור בתשמיש המטה, אבל מצורעת מתרת בתשמיש המטה. כל שבעת הימים אלו עדין הוא אב הטמאה ומטמא אדם וכלים במגע ואינו מטמא במשא, שהרי הוא אומר (שם ט) והיה ביום השביעי וגו' וכבס בגדיו, מלמד שהיה מטמא בגדים. וכשם שהיה מטמא בגדים במגע, כך מטמא אדם במגע, שכל המטמא אדם מטמא בגדים, ושאינו מטמא אדם אינו מטמא בגדים. (כלים א א) וביום השביעי מגלחו הכהן תגלחת שניה כתגלחת ראשונה, ומכבס בגדיו וטובל ויטהר מלטמא אחרים, והרי הוא ככל טבולי יום ואוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא כפרתו אוכל בקדשים. שחיתת הצפור והתגלחת וההזאה ביום, ושאר כל מעשיו בין ביום בין בלילה. ואלו באנשים וכל השאר אפילו נשים, ואלו בכהנים וכל השאר אפילו על ידי ישראל. ואותו כהן שטמאו מצוה (לטהרו, שנאמר) (שם יג נט) לטהרו או לטמאו. ויתר פרטיה במסכת נגעים. ונוהגת טהרה זו בכל מקום ובכל זמן שיש כהן חכם בנגעים, כן פרש הרמב"ם זכרונו לברכה, (וכן ראיתי בספרא) ועובר עליה ולא עשאה כמשפט, בטל עשה.

קעד. מצות תגלחת מצרע ביום השביעי.

שיגלח המצרע את כל שערו והיא הטהרה השניה כמו שאמרו זכרונם לברכה בנגעים (יד ג) שנאמר והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', ואמרו זכרונם לברכה (שם ד) שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה הנזיר והמצרע והלויים. ולויים צריכים תגלחת כמצרע, וזה היה במדבר.

משרשי המצוה. קצת מן הטעם שאמרנו למעלה (מצוה קעג) במים כדי שיראה האדם כאלו היום נברא והיום מתחיל שערו לצמח ויחדש מעשיו לטוב, כי בהיות האדם מנקה מכל שער אז ינקה יפה מכל לכלוך, ולכן ראוי לו לעלותו מטמאת צרעתו לעשות בעצמו מעשה הנקיות בכל כחו, כדי שינקה מעשיו גם כן בכל כחו ויהפכם מרעה לטובה ולהכשיר.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (סוטה טז א) כיצד הוא הגלוח? מעביר תער על כל בשרו הנראה, ואפילו בית השחי ובית הערוה וכל שאר הגוף עד שיעשה [ו] כדלעת, שנאמר את כל שערו. וכשהוא מגלח בשתי התגלחות אינו

מגלח אלא בתער, ואם גלח שלא בתער או שהניח שתי שערות, לא עשה כלום. ויתר פרטיה במסכת נגעים [הלכות טומאת צרעת פ"י]

ואמר הרמב"ם זכרונו לברכה בזו המצוה (עשה קיא) וזהו לשון המעתיק ואבאר עתה מה הסבה אצלנו בתגלחת מצרע מצוה בפני עצמה והבאת קרבנותיו מצוה בפני עצמה, ולא עשינו כן בניזיר (מצוה שעז), אבל שמנו תגלחתו והבאת קרבנותיו מצוה אחת, וזהו שהמצרע אין קשר לתגלחתו עם הבאת הבאת קרבנותיו, ותכלית המגעת מתגלחתו בלתי התכלית המגעת מהבאת קרבנותיו. וזהו שהמצרע טהרתו תלויה בתגלחתו, ובפרק ששי מניזיר (מד ב) אמרו מה בין ניזיר למצרע? אלא שזה טהרתו תלויה בימיו, כלומר הנזיר, ומצרע טהרתו תלויה בתגלחתו, וכשיגלח המצרע ותשלם תגלחתו השניה טהר מלטמא בשרץ, כמו שהתבאר בסוף נגעים (יד ג) וישאר מחסר כפורים עד שיביא קרבנותיו כשאר מחסרי כפורים כמו שנתבאר שם.

وهוא תכלית תגלחתו טהרתו מלטמא בשרץ, הביא קרבנותיו או לא הביא, ותכלית הבאת קרבנותיו תשלום כפרתו כשאר מחסרי כפרה, כלומר זב והזבה ויולדת. וכבר קדם לנו לשון מאמרם (כריתות ח ב) ארבעה מחסרי כפרה, ושם נתבאר שהנזיר אינו מחסר כפרה, אבל המלאכה ההיא בכללה כמו התגלחת והבאת הקרבן יתירו לו שתית היין, ולא יספיק האחד מהם בלתי האחר, ותגלחת קשורה בקרבן והקרבן תלוי בתגלחת, ובקבוצם תגיע התכלית באחת והוא שיתרו לו הדברים שהיו נמנעים ממנו בימי נזרו. ובפרק ששי מניזירות (מו ב) אמרו, גלח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו. והנה התבאר שהתגלחת היא מתנאי הזבח, והזבח מתנאיה.

ובתוספתא (נזיר פ"ב) נתבאר כמו כן שהנזיר שכלו לו ימיו אסור לגלח ולשתות יין ולטמא למתים עד שיעשה המלאכה ההיא כלה, והיא תגלחת טהרה כמו שהתבאר בפרק ששי מניזיר (מה א ב) והוא שיגלח פתח אהל מועד, וישליך שערו תחת הדוד, ויקריב הקרבנות כפי מה שבא בכתוב, ואתה תמצאם בסוף המצות (עשין קיא) יקראו הבאת הקרבנות תגלחת ובבאור אמרו בפרוש המשנה (שם יא ב) הריני נזיר ועלי לגלח נזיר, ירצה לומר בזה שיביא קרבנות נזיר ויקריבם בעדו. הנה התבאר לך שהתגלחת נופלת על הבאת הקרבנות. והטעם בזה, היותה חלק מהם כמו שבארנו, ובקבוצם יוסר דין הנזירות וישתה הנזיר יין, אמנם תגלחת טמאה היא מדקדוק, פרוש מענין המצוה ולא מצוה בפני עצמה, כמו שבארנו במה שקדם, עד כאן.

ונוהגת בזכדים ונקבות בכל מקום ובכל זמן שיש כהנים חכמים גדולים ראויים להורות בצרעת. והעובר עליה ולא גלח בטל עשה, והוא טמא.

קעה. מצות טבילה לטמאים.

שנטבל במי מקוה ואז נטהר מאיזה מין ממיני הטמאות שנטמאנו בו, שנאמר (ויקרא יד ט) ורחץ את בשרו. ובאה הקבלה מים שכל בשרו עולה בהן, ושערו חכמים (עירובין ד ב) שהן ארבעים סאה, וזהו שעור מקוה. ומן התורה בין שיהיו המים שאובין או שהמשיכו אותן מן המעינות או מן הגשמים הכל כשר, שהתורה אמרה מקוה מים מכל מקום, אבל חכמים פסלו כל מקוה שמימיו שאובין, ולא עוד אלא אפילו עברו בכלי שלם בעת שממשיכין אותן לתוך החפירה, פסלוהו. וזה השעור של ארבעים סאה, בעינין במי מקוה אפילו להטביל בו מחט, לדעת קצת מפרשים אבל במים נובעין, כלומר מים היוצאים ממעינות, אין להם שעור כלל, אלא כל זמן שיתכסה האדם כל גופו בהן ביחד או שיתכסו בו הכלים הטמאים ביחד, ראוי לטבל בו.

וכתב הרמב"ם זכרונו לברכה (בסמ"צ עשה קט) ואין כונתנו באמרנו שהטבילה מצות עשה שיהיה מצוה על כל טמא שיטהר על כל פנים, כמו שחייב כל מי שיתכסה בכסות שיעשה ציצית, וכן כל מי שיש לו גג שחייב לעשות לו מעקה, אבל הענין הוא שהודיעתנו התורה שמי שירצה להטהר מטמאה לא יתכן לו זה אלא בטבילה במים, וצותנו לקבל הענין ולעשותו כן כשנרצה להטהר, אבל אם ירצה להשאר בטמאתו ולא יכנס למחנה שכינה זמן רב, הרשות בידו. תוספת ומכל מקום אין זה ממדת החסידים ואנשי מעשה להיותם מטמאים בטמאתם, כי הטמאה מאוסה, והטהרה אהובה, ונפשו של אדם מתעלה ומזדככת בטהרה, עד כאן. ולשון ספרא (אחרי מות ה' ג) ורחץ את בשרו, יכול גזרת מלך? תלמוד לומר ואחר יבוא אל המחנה, כלומר שאין האדם מצוה להטהר, אבל כשירצה להטהר, מצוה עליו לעשות זה המעשה לטהרתו.

משרשי מצוה הזו של טהרת המים מה שכתבנו למעלה בראש הסדר (מצוה קעג) להשיב את הילדים כפשטן של דברים כדרך הפשטנים עד שיגדלו ויבינו את אשר יבינו. ועוד נאמר בענין, שיש בטבילה רמז אל הטובל שינקה נפשו מכל חטא, כמו שטבע המים לנקות כל דבר המתכבס בהן.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (מקואות א ח) שמי מקוה ראויים להטהר בהם מכל טמאה, כגון נדה וזבה ושאר כל הטמאות של אדם וכלים חוץ מטמאת זב לבד, לפי שהכתוב פרש בו לבד מים חיים לטהרתו, פרוש מים נובעים. וכן מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות עד ב) שאף על פי שטבילת קצתם ביום לא תשלם טהרתם עד הערב השמש, כמו שכתוב (שם יא לב) במים יובא וטמא עד הערב וטהר, ושצריך לטבל גופו מגלה, כלומר שנוגע לשטח המים כלו, כלומר, שלא יהא שום דבר חוצץ בין כל הגוף והמים, ואם טבלו בבגדיהם בדיעבד עלתה להם טבילה, מפני שהמים באין בהן, וגם הנדה בדין זה דיעבד ומתרת לבעלה, והוא

שלא יהיו הבגדים מהדקים יותר מדאי. וכל חיבי טבילות טבילתן ביום חוץ מנדה ויולדת שטבילתן בלילה, ובעל קרי טובל והולך מתחלת הלילה עד הערב השמש. ודיני חציצה שאמרו זכרונם לברכה (עירובין ד ב) כי דבר תורה אם היה דבר חוצץ חופה את רב האדם או רב הכלי, לא עלתה להם טבילה, והוא שיקפיד האדם בדבר, אבל אם אינו מקפיד, עלתה לו טבילה, ואם הדבר החוצץ אינו אלא על מעוטו, אפילו מקפיד עלתה לו טבילה דין תורה, אבל מדברי סופרים שכל דבר החוצץ ואפילו כל שהוא אם מקפיד עליו לא עלתה לו טבילה, גזרה מעוטו משום רבו שהוא אסור מן התורה כשמקפיד, ואם היה דבר החוצץ חופה רבו, אף על פי שאינו מקפיד, לא עלתה לו טבילה, גזרה רב שאינו מקפיד משום רב המקפיד שאסור דבר תורה. נמצא לפי זה שאם היה דבר חוצץ על מעוטו ואינו מקפיד, עלתה לו טבילה אפילו מדרבנן, דהשתא יש בדבר תרתי לטיבותא.

ודיני מקואות רבים, ודין מים שאובין בכמה פוסלין המקוה, וכיצד, ובאיזה כלי יקדאו המים שאובין, שאלו שאבוה בכלי נקוב כמוציא רמון, אין אלו נקראים מים שאובין, שאין עליו תורת כלי מעתה. ואפילו סתמו הנקב סתימה שאינה יפה כגון שנתנו בו אבן או פרי לפי שעה שאינו סותמו סתימה יפה שעדין ישארו בו נקבים וסדקים בכונס משקה, גם בזה שמעתי ממורי שלא תקרא שאובה וראויה לטבל בה.

ודין חקק הכלי עד שלא קבעו או קבעו ואחר כך חקקו, וכמה חקק ראוי לפסל, והחלוק שבין כלי חרס לשאר כלים, שכלי חרס אינו פוסל עד שיהיה החקק כדי לקבל רביעית, וכלי עץ פסול בכל שהוא. ומה שאמרו (שבת יד א) שאין המקוה נפסל לא בשנוי הריח ולא בשנוי הטעם אלא בשנוי מראה בלבד, וכל דבר שאין עושין בו מקוה, לכתחלה פוסל את המקוה בשנוי מראה, כגון היין והחלב והדם ומי כל פרות גם כן, אבל נפלו מהם למקוה ולא שנו מראיו, אינם פוסלין, דדוקא במים שאובין גזרו ואמרו דשלשה לגין מהן פוסלין, אבל לא מי פרות עד שישתנה מראה המים בעבורן (עי' מקואות ז ה).

ודיני חציצות רבים. וסוף הדברים, הכלל הצריך אלינו זהו, מדין תורה (ב"ק פב א) היתה צריכה כל אשה לעיין כל גופה סמוך לטבילתה שלא יהא דבר חוצץ בגופה ודיה, ועזרא ובית דינו תקנו שתהא חופפת בכל מקום שער שבה במים חמים ומסרקת או מפספסת שערותיה בידיה או במסרק אם יש לה יפה יפה, כדי שאם היו שערותיה נקשרים תתיר אותם, ובנות ישראל החמירו על עצמן לשטף כל גופן בחמין, וכל המשנה ממנהגן ימתח על העמוד (עי' מכות כב ב).

וחפיפה זו צריכה סמוך לטבילה, כלומר שלא תתעסק בדבר אחר בינתים. ומכל מקום אם נזדמנה לאשה טבילה בלילי שבת ויום טוב התירו אפילו לכתחלה שתהא חופפת ביום וטובלת בלילה, וכך מפני חשש שיכנסו המים בכל מקום

שבגופה אמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדה סז א), שצריכה האשה לעמד בשעת טבילה בענין שתהא נראית כאורגת וכמינקת את בנה שעומד תחת הדד, וצריכה להזהר גם כן בטבעות שבידה והצמידים אם הם מהדקים לטלם מידיה בשעת טבילה, וכן הרצועות שבראשה להתירן, ותדיח את פיה ושניה, שאף על פי שכל המקומות שבבית הסתרים אין צריכין שיבואו בהם מים, צריכין הם להיותם ראויים לביאת מים, ומעשה היה (שם סו ב) באשה שטבלה ונמצא לה עצם בין שיניה והצריכה חכמים טבילה אחרת. טבלה ונמצא עליה שום דבר חוצץ כגון בצק או זפת או דם יבש וכיוצא בהן, מכל הדברים שמנו חכמים שחוצצין אפילו כטפת חרדל, כל זמן שמקפדת עליו ודרכה להעבירו, לא עלתה לה טבילה, ואפילו היה הדבר החוצץ תחת הצפרן ואפילו כנגד הבשר, מכיון שמקפדת, חוצץ. ולפיכך נהגו בנות ישראל לטל צפרנן בשעת טבילה. ויתר רבי פרטיה של דיני חציצות ודיני מקואות וטבול יום, מבארים במסכת מקואות ובמסכת טבול יום.

ונוהגת מצוה זו של טבילה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, שמצוה עליהם כשירצו להטהר מטמאתן שיטבלו במים כענין שאמרנו במים ראויין, ושלא יהא בהן דבר חוצץ, ויתר הענינים שכתבנו. אבל מכל מקום אין המצוה שיטהרו עצמן על כל פנים אם רצו להשאר בטמאתן, אלא אם כן בא לכנס למקדש או לאכל קדשים, וזהו בזמן הבית, כי אז בזמן ההוא אם עשה כן, בטל עשה זה, מלבד החיוב שעליו באכלו קדש בטמאה והכנסו למקדש, כמו שכתבנו למעלה (מצוה קסז).

קעו. מצות קרבן מצרע כשיתרפא מצרעתו.

שיקריב כל מצרע קרבן כשיתרפא מחליו, והוא שלש בהמות אחת לעולה ואחת לחטאת ואחת לאשם ועוד לג שמן. ואם הוא עני, כבש אחד לאשם ועשרון סלת ולג שמן ושתי תורים או שני בני יונה, האחד חטאת והאחד עולה, שנאמר (ויקרא יד י) וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת, וכתב בפרשה שאחר זה (שם כא) ואם דל הוא וגו'. וזה המצרע נקרא מחסר כפרה עד שיקריב זה הקרבן. וארבעה מחסרי כפרה הן (כריתות ח ב) זה שאמרנו זב, וזבה, ויולדת. והענין שנקראו מחסרי כפרה הוא לומר שכל אחד מהם אף על פי שטהר מטמאתו וטבל והעריב שמשו ביום השביעי, עדין הוא חסר כפרה זו ואינו יכול לאכל בקדשים עד שיקריבנה ביום השמיני. ואל יקשה עליך למה אנו מונין קרבן כל אחד מארבע אלה מצוה אחת ולא נכללו כלן במצוה אחת, שנאמר שיקריבו ארבעה מחסרי כפרה ואחר כך יהיו מכפרין, כמו שאנו אומרים בטהרת מי מקוה שיטבל כל טמא ואחר כך יטהר, ואין אנו מחלקים בעניני הטמאות לחשב טהרת כל אחת מצוה, כי הענין הוא מפני שקרבנות ארבעה אלה אינם שוים, ונמצא שהדבר שישלים כפרתו של אחד מהם לא ישלים כפרת האחר, ולכן ימנו כל אחד מצוה, מה שאין כן במי

מקוה שהטהרה שוה בכלם, כן תירץ הרמב"ם זכרונו לברכה. (בספר המצות עשה עז)

משרשי ענין הקרבן, כתבנו למעלה (מצוה צה) על צד הפשט, כי בו דמיון להשפיל יצר הגוף החוטא ולהגדיל מעלת הנפש, ולכן המצרע חייב בו, כי הצרעת לא יהיה באדם רק מצד המשכו אחר תאוות הגוף או בדבור או במעשה, וראוי להתיסר. מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נדרים לה ב) שכל מחיבי קרבן אין מקריבים אחרים קרבנן אלא מדעתן, חוץ ממחסרי כפרה שאין צריכים דעת בעלים, ומפני כן אמרו (שם) שאדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים אם היו מחסרי כפרה ומאכילין בזבחים. ויתר פרטיה מבארים בהרבה מקומות בגמרא, ועקר בזבחים בפרק שני, וערכין פרק שני, ובסוף נגעים וקנין נה' מחוסרי כפרה פ"ד].

ונוהגת בזמן הבית בזכרים ונקבות. והעובר עליה ולא הקריב קרבנו בזמנו, בטל עשה.

קעז. מצות ענין טמאת בית שיהיה בו נגע.

לטמא בית מנגע. כלומר שנעשה בבית שיהיה בו צרעת כמשפט הכתוב בפרשה, כמו שנאמר (ויקרא יד לה) ובא אשר לו הבית וגו'. כמו שכתוב שם, ושנחזיק מי שנכנס לבית בטמא, כמו שכתוב בפרשה (שם מו) והבא אל הבית יטמא וגו'. ומצוה זו כוללת כל עניני טמאת הבית איזה צריך הסגר או הריסה בקצת הקירות או בכלן. וזה הענין של צרעת ההווה באבנים שמעתי שאיננו דבר טבעי, אבל הוא ענין מופתי (ע"י רמב"ן עה"ת שם יד לה). יבא לפעמים לבתי ישראל להוכיחם כי מאהבת השם אותם יודיעם מוסרו במה שהוא חוץ לגופם כדי שיחזרו בתשובה טרם יתחיבו לענש אותם בגופם. וכן היה הענין שאם לא עשה תשובה יתפשט הנגע גם בבגדיו, לא הרגיש עדין, יתפשט גם בגופו. ועוד אמרו זכרונם לברכה (ויק"ר פי"ז ו) כי בתחלה כשכבשו הארץ הביא השם יתברך בקצת בתים נגע צרעת לטובתם כדי שיהרסו הבית ויתגלה להם מטמון שטמנו שם האמוריים, ואף על פי שהיה אפשר להודיעם זה על ידי נביא מבלי נגע, ידוע הוא שהאל יעשה נסים לבני אדם דרך סתר כמו שכתבנו למעלה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נגעים יד ג) ששעור נגעי בתים כשני גריסין זה בצד זה, ושלשה סימני טמאה בבית ירקרק אדמדם ופשיון, וכלן מפרשים בכתוב. ושני המראות מצטרפין זה עם זה לשעור שני גריסין, וכל השעורין הלכה למשה מסיני. וכשיראה נגע בבית, אפילו חכם שיודע שהוא נגע, לא יגזר ויאמר נגע נראה לי אלא כנגע כי לכהן נתן לטמא ולטהר נגעים ולא לאדם אחר. ואין בית אפל מטמא בנגע לפי שאין פותחין בו חלונות לראות בו נגע, שנאמר (שם

לה) נראה לי, ופרשו רבותינו זכרונם לברכה (ספרא אחוי ה יא) לי ולא לאורי.
שמא תאמר יראה את הנגע בנר, הראיה בנר אינה שלמה, ולפיכך בית אפל אינו
מטמא לעולם בנגע.

וכן אין הבית מטמא בנגע עד שיהא בו ארבע אמות על ארבע אמות או יותר,
שאין קרוי בית בפחות מכך, והתורה אמרה בית, וכן בעינין שיהא לו ארבעה כתלים
ובנוי על הארץ באבנים ועצים ועפר. שנאמר (שם מה) את אבניו ואת עציו ואת כל
עפר, והלבנים והשיש אינן חשובים כאבנים. וירושלים וחוצה לארץ גם כן אין בהם
דין טמאת בתים, שנאמר (שם לד) בבית ארץ אחזתכם. וחוצה לארץ אינה אחזה,
וירושלים גם כן לא נתחלקה לשבטים, ולפיכך אינה בכלל אחזתכם. ויתר פרטיה
בנגעים [הלכות טומאת צרעת פי"ד].
ונוהגת בבית של זכר או נקבה בארץ, ובכל זמן שיש כהנים ראויים לדבר. והעובר
עליה, בטל עשה.

קעת. מצות ענין טמאת זב להיות טמא ומטמא.

שיהא הזב טמא ומטמא את אחרים, שנאמר (ויקרא טו ב ג) איש איש כי יהיה זב
מבשרו וגו' וזאת תהיה טמאתו וגו'. ובא הפרוש מבשרו כלומר, זב מפי האמה,
וכמו שדרשו זכרונם לברכה כי יהיה זב (עפ"י ד"ו) יכול זב מכל מקום יהא טמא?
תלמוד לומר מבשרו ולא כל בשרו. אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר זכיתי לדון
דין טמא בזב וטמא בזבה, מה זבה מן המקום שהיא מטמאה, וכו'.
וענין זיבה הוא שיוצא מן האדם מפי האמה כעין לחה ואין לו ביציאתו תאוה ולא
הנאה. ואמרו זכרונם לברכה (נדה לה ב) שהוא דומה למי בצק של שעורים, וכמו
כך דומה ללבן ביצה המוזרת, ושכבת זרע אינו כן, כי הוא ידמה ללהן ביצה שאינה
מוזרת, וזהו החלוק בהן להכיר בין זה לזה.

וצוה הכתוב שכל מי שיקרה בו. ענין זה שיוצא ממנו זיבה שיהא טמא ומטמא עד
שיטהר, ובא הפרוש, שאינו טמא משום ראית פעם אחת לבד אלא בשתי ראיות,
כלומר שיזוב ממנו אותו ענין שתי פעמים בין סמוכין או חלוקין, ובלבד שיהיו ביום
אחד ושלא יזוב בפעם אחת ממש, ואין לו שעור (שם מ א) אלא אפילו כל שהוא.
וזהו אמרם זכרונם לברכה (מגילה ח א) מנה הכתוב שתיים וקרא טמא, שלש וקרא
טמא, הא כיצד? שתיים לטמאה ושלוש לקרבן, כלומר שאף על פי שהוא טמא
בשתיים, לא יתחייב להביא קרבן בטהרתו עד שלש. ומכל מקום אם ראה ראייה
אחת ארכה כשלש ראיות שנמצא מתחלתה ועד סופה כשתי טבילות ושני ספוגין,
הרי זו נחשבת כשלש ראיות ומביא קרבן.

משרשי המצוה. לפי שהשם ברוך הוא הרחיקנו מאד מן המותרות וצונו להיות
קדושים וישרים בענין המאכל והמשתה ובכל שאר עניני האדם, ואין ספק כי ענין

הזיבה יקרה באדם בצאתו מדרך הישר בהתמדה במאכליו ושקויו, ויגדל בגופו מתוך כך אותו המותר הסרוח המאוס והטמא, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (קידושין ב ב) דרכה דמיכלא יתירא לאתויי לידי זיבה. והודיעתנו התורה שהאדם שיהיה בו כן, נקרא טמא, והטמאה שם כולל כל דבר נמאס ונאלח. ובהרחיקנו מזה, נקנה בנפשנו מדת הישר וההשויה בכל דעותינו ובכל כחנו. ומזה הענין הוא שאינו טמא בראיה אחת, לפי שלא נתחזקה בגופו אותה הלחה כל כך, והמעוט הזה איננו הוראה, להיותו מרגל הרבה לצאת מדרך הישר, וכיון שכך, אין ראוי לטמאו במועט, כי האדם בנוי בענין שאי אפשר לו בשום צד להנצל שלא לצאת מקו הישר כלום, אבל בצאתו הרבה אז יקרא אשם וראוי להיותו טמא. ואף על פי שאמרו זכרונם לברכה (שם ב ב) בשבעה דרכים בודקין את הזב במאכל ובמשתה, בקפיצה, במשא, בחלי, במראה, בהרהור. כלומר, ואם ארע לו מפני זה אינו טמא, לא תסתר טענתנו זאת בזה, כי הענין הוא שיש לנו לבדק אם נהיתה הזיבה בו בדרך מקרה של פעם אחת ואין לטמאו בה, או נהיתה בו חזקה בגופו מתוך הרגל רע שהרגל פעמים רבות וראוי לטמאו. וכן כתב הרמב"ן זכרונם לברכה (בפי לתורה ויקרא טו יא) וזה לשונו וטעם טמאת הזב מפני היותו חלי כבד מן החלאים הנדבקים, עד כאן. ואלו נהיה מצד המקרה, כלומר מאחת מן הדרכים הידועים, לא יהיה חלי נדבק ואין ראוי לטמאו. וזאת הבדיקה אין עושין אותה כי אם בראיה שניה, לפי שאין טמאת זיבה אלא בשתי ראיות, כמו שאמרנו, שכן בא לנו הפרוש האמתי.

דיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה שהזב מטמא המשכב והמושב והמרכב בחמשה דרכים, ואלו הן עומד, יושב, שוכב, נתלה, נשען. ופרוש מרכב הוא אותו הלוח שהוא ככלי העשוי לרכיבה הנקרא ארצון (רש"י ויקרא טו ט) שאין לומר שיהא אותו שיושבין עליו, דאם כן, הינו מושב וזה דבר ברור. ויתר פרטים רבים מבאדים במסכתא הבנויה על זה והיא מסכת זבים [הלכות מטמאי משכב ומושב פ"ז]

ונוהג ענין זה, שבעל זיבה נקרא טמא, בכל מקום ובכל זמן, אבל עכשיו בעונותינו שאין לנו מקדש ולא טהרות, אין לנו לחשב טמאת הזב במצוה נוהגת, לפי שאין לנו לעשות בענין הזיבה שום דבר, ובזמן הבית נוהג להביא עליה קרבן. והעובר עליה ונכנס למקדש או אכל קדש קדם שיטהר, בטל עשה מלבד שיש עליו ענש, כמו שכתוב למעלה (מצוה קסז).

קעט. מצות קרבן זב כשיתרפא מזובו.

להקריב הזב קרבן אחר שיתרפא מזובו, שנאמר (ויקרא טז יג יד) וכי יטהר הזב מזובו וגו' וביום השמיני יקח לו שתי תורים וגו'. והקרבן ההוא הוא שתי תורים או שני בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה, והוא נקרא מחסר כפרה עד שיקריבהו. משרשי המצוה. מה שכתבנו למעלה (מצוה צה), כי ענין הקרבן לרמז להשפלת יצר הגוף המתאוה ולעלות נפש השכל, ולכן כשנתרפא הזב ראוי לו להכיר רע תאותו, ולהישיר גופו בכל כחו ובענין הקרבן יתחיל לקחת מוסר.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נדרים לה ב) שקרבן מחסר כפרה אינו צריך דעת בעלים, כמו שכתבנו למעלה (מצוה קעו). ויתר פרטיה מבארים במקומות שכתבנו למעלה בקרבן מצרע. ונוהגת בזמן הבית. והעובר עליה ולא הקריב קרבן בטל עשה, והוא מחסר כפרה, וחבל על רישיה אי מאית וישא עונו בגופו.

קפ. מצות ענין טמאת שכבת זרע שהוא טמא ומטמא.

להיות שכבת זרע טמא ומטמא, שנאמר (ויקרא טו טז) ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע.

משרשי המצוה. לפי שענין זה לא יקרה רק מצד מחשבות התאוות הגופניות, הודיעתנו התורה השלמה כי הגוף נקרא טמא בהן, כי עקר היותו בעולם אינו רק להבין במשכלות ולעבד בוראו, לפיכך כשיקרה בו אותו דבר שמראה בו הטיותו אל התאוה החמרית ראוי לעמד יום אחד בטמאתו כדי שתתנקה מחשבתו יפה ואחר כך יטהר.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נדה מג ב) ששעורו לנוגע בכעדשה ולרואה הקרי בכל שהוא, ואחד רואה קרי באונס או ברצון טמא, וזרע של קטן אינו מטמא, וזרע אדום אינו מטמא אלא לבן, וכל זרע שאין האדם מרגיש בו לא בתחלה ולא בסוף, אינו טמא, והמהרהר בלילה וראה ששמש בחלום ועמד ומצא בשרו חם, אף על פי שלא ראה שכבת זרע, טמא. ויתר פרטיה מבארים במסכת זבים [ה' מחוסרי כפרה פ"א]

ונוהגת טמאת שכבת זרע בכל מקום ובכל זמן, אבל עכשין בעונותינו, שאין לנו לא מקדש ולא קדשים, אין אנו צריכין להזהר בענין הטמאה. ואף על פי כן עזרא תקן טבילה לבעלי קריין כדי שיהיו נקיים וטהורים יותר במחשבתן ולא יהיו בני אדם מצויין עם נשותיהן כתרנגולין. ובזמנו לא היה אדם מתפלל ושונה בתורה עד אחר טבילה. ובזמן הזה פסקו בגמרא (ברכות כב א) דבטלוה חכמים לטבילותא. ואין אדם נמנע מעתה מלהתפלל ולשנות גם להניח תפלין בשביל קרי, ואפילו לנטילותא, דהיינו הדחת הגוף בתשעה קבין מים, גם כן בטלו, ועכשו לא יטבלו

ולא ידיחו כלל. ואמנם בעל נפש המטהר לקריו גם היום מדה טובה ומשבחת היא לו ותבוא עליו ברכה. ויודע דרך הטהרה ורב טובה, יחזיק בה.

קפא. מצות ענין טמאת נדה שטמאה ומטמאה.

להיות הנדה טמאה ומטמאה אחרים. שנאמר (ויקרא טו יט) וכל הנוגע בה יטמא עד הערב.

שרש המצוה וקצת פרטיה, נכתב כמנהגנו בלאו דנדה בסדר אחרי מות (מצוה רז) בעזרת השם.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ולא התנהג עמה בטמאה, וכן היא שנהגה פעצמה מנהג טהרה בטל עשה זה מלבד הענש שיש בה, כמו שנכתב למטה בעזרת השם.

קפב. מצות ענין טמאת זבה שטמאה ומטמאה.

להיות הזבה טמאה ומטמאה, שנאמר (ויקרא טו כה) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים וגו'. רמז שרש המצוה כתבתיו ביולדת (מצוה קסו) כי ענין הרחוק מהן וטמאתן, מפני המחלה שבהן שמזקת הרבה בני אדם וכל שכן השוכב אותן, כי לפי רב קרבתו עמהן, ההזק יותר.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (נדה עב ב) שאחד עשר יום הם שהם בין נדה לנדה. כלומר שהאשה נעשית בהם זבה, כך היא הלכה למשה מסיני. ופרוש הדבר כך הוא שכל אשה בעת שתראה דם בתחלת ראיתה תקרא נדה. וענין הנדות כך דינו שאם תראה יום אחד דם, או אפילו שבעה ימים רצופים, כל זמן שתפסק הדם ביום השביעי מבעוד יום, טובלת לערב, דהינו הלילה שמחרתו יום שמיני לתחלת ראיתה. ואחר טבילתה טהורה לבעלה. ואחר שבעת ימי הנדות אם תראה דם בתוך אחד עשר יום אחר השבעה, יקרא אותו הדם דם זיבה, ודינו כן, שאם תראה ממנו יום אחד, בין שתראה בתחלת הלילה או בסוף היום, משמרת יום אחד כנגדו וטובלת, וטהורה לבעלה לערב. וטבילתה אפילו ביום משתנן החמה, וזאת היא זיבה קטנה. וכן אם תראה דם שני ימים ותפסק בשלישי, דינה כמו כן לשמר יום אחד, ובכך יספיק לה אפילו לשני ימים ותטהר. וזאת גם כן תקרא זבה קטנה. ואם תראה דם בתוך אחד עשר יום אלו שלשה ימים רצופים, תקרא זבה גדולה וצריכה לישב שבעה ימים נקיים ואחר כך טובלת וטהורה לבעלה. ואחר אחד עשר יום אלו אם תראה, חוזרת לתחלת נדות ויש לה שבעה ימים כדין נדה, כמו שאמרנו למעלה. וכן יהיה הדבר לעולם, שאחר הנדות יש לה

אחד עשר יום שבהן נעשית זבה. ואחר שעברו אותן האחד עשר יום אינה נעשית זבה לעולם עד שיעברו עליה שבעה ימי נדות.

ומפני שכבר טעו בזה אחרים וחשבו שהחשבון הוא שתמנה שבעה ימים של נדות ואחד עשר יום של זיבות, ושבע של נדות, ואחד עשר של זיבות, וכך לעולם, הארכתני בענין לומר שאינו כן, אלא לעולם אין ימי זיבה אלא אחד עשר יום אחר שבעה של נדות ולא אחר כך לעולם עד שתחזור לתחלת הנדות. רצוני לומר שאם תעמד ולא תראה אחר האחד עשר יום אפילו שנה, אין לה דין זבה עד שיעברו עליה שבעת ימי נדות.

ויתר פרטיה במסכת זבים ובמסכת נדה גם כן קצת מדיני זיבה [י"ד סימן קפ"ג].
ובלאו דנדה בסדר אחרי מות (מצוה רז) נכתב בעזרת השם מה שנהוג היום בענינים אלה. והעובר על מצוה זו והוא מקל בענינים אלו ובענין טמאתה, בטל עשה זה, מלבד הענש שהשוכב עמה הוא בכרת, כמו שנכתב בלאו דנדה בעזרת השם.

קפג. מצות קרבן זבה כשתתרא מזובה.

שתקריב הזבה קרבן כשתתרא מזובה, והוא שתי תורים או שני בני יונה, שנאמר (ויקרא טו כח כט) ואם טהרה מזובה וגו'. וביום השמיני תקח לה שתי תורים.

שרש מצוה זו. וקצת פרטיה כעין מה שכתבנו למעלה בקרבן הזב. וכתב הרמב"ם זכרונו לברכה (ספר המצוות עשה עה) כי מפני כן נחשב לשתי מצוות שתי קרבנות אלו של זב ושל זבה, ואף על פי שהם קרבן אחד ממש, מה שלא עשינו כן בשאר קרבנות הרבה, שאין אנו חוששין למנות מצוה בפני עצמה כל קרבן וקרבן בשביל חלוק המביאים אותן כל זמן שהקרבן אחד, לפי שטמאתן של אלו אינה שוה כלל שהאיש מטמא בלבן והאשה מטמאה באדם, ובהפך לא יטמא זה ולא זה. וכיון שהם חלוקים כל כך ראוי למנותם לשתי מצוות. ואין דומה ענין זה כלל לענין מצרע ומצרעת שהוא נחשב למצוה אחת, שהצרעת דבר שוה בכלן. והביא ראיה קצת לדבריו ממה שאמרו בכריתות (ח ב) ארבעה מחסרי כפרה, ואלו הן הזב והזבה והיולדת והמצרע, הרי שחשבו זב וזבה, בשנים לפי שחלוקים בחלין, ומצרעת ומצרע כאחת לפי שהחלי שוה בשניהם.

ונוהגת בזמן הבית. והעוברת ולא תקדיב קרבנה כשתתרא מזובה, בטלה עשה זו, מלבד שהיא מחסרת כפרה.

6.1 . שלום לעם / מבט לחיים

רווח שהוא הפסד / הרב אבי בן אבנר

רשימת ההישגים שאליה הגיעו תלמידי מכון 'אמנות הציור' עם סיום הקורסים הייתה מרשימה. המנהל מר יצחק גושן ואשתו מטילדה היו אמנים מבטן ומלידה, הידע המקיף שלהם בתחום הציור הוביל את בוגרי המכון ליצירות משובבות עין. למרות ההצלחה הגדולה של התלמידים, המכון מעולם לא הצליח למנף את עצמו מעבר לקורס יחיד שנפתח מדי תקופה. החזון של בני הזוג גושן היה לפתח את המכון לבית ספר מושלם ולמלא כיתות לימוד במתכונת קבועה, אך מכיוון שנושא השיווק היה חלש אצלם במיוחד, והם לא השקיעו בפרסום הקורסים השונים, בפועל השתתפו בהם רק תלמידים בודדים שהגיעו על פי המלצות שקיבלו מבוגרי המכון בעבר.

באחד הימים נתקלה מטילדה במודעת פרסום באחד העיתונים. רפרוף מהיר על המודעה הבהיר לה כי מכון חדש לאמנות הציור ששמו 'לצייר חלום' נפתח וכעת מתפרסמים מגוון הקורסים. היא הניחה את המודעה לעיון מעמיק של בעלה, ובסופו של דיון היה נראה שהמכון החדש נותן את הכלים האומנותיים והידע הדרוש כדי להגיע לרמה המקצועית שאותה הם מעניקים לתלמידיהם. 'אין שום טעם להמשיך בצורה כזאת! הודיעה מטילדה לבעלה. 'תראה איזו מודעה בולטת ומושכת עיניים! בקצב הזה לא יבואו אלינו תלמידים יותר!' מר גושן משך בכתפיו במבוכה והניד בראשו, במעמקי לבו הוא קיווה שפתיחת המכון החדש לא תפגע בפתיחת הקורסים המדולדלים בלאו הכי שפתח מדי מספר חודשים, אבל לא היה ביכולתו לעשות מאומה. הזמן חלף והמכון 'לצייר חלום'

נחלהצלחה מסחררת. בני הזוג גושן הרגישו היטב את הצלחתו של המכון החדש, כאשר המתעניינים המעטים נעלמו מן האופק. לא היה להם בכך שום ספק – כל אלו שהתעניינו בקורסים לציור הגיעו מידיית למכון הציור המתחרה. הפרסומים הרבים בעיתונות, בהם הופיעה כמות הקורסים הרבה שפתח המכון המתחרה, גרמה להם לזעם נורא. כל אימת שמטילדה הייתה נתקלת בפרסומת של מכון הציור 'לצייר חלום' היא הייתה מסוגלת לקרוע את העיתון בחמת זעם.

לאחר מספר חודשים שעברו על בני הזוג בתחושת ייאוש, החליטה מטילדה לפעול בנושא. בירור מעמיק שעשתה, הבהיר לה כי שמו של מכון הציור 'לצייר חלום' אינו מופיע ברשימת מכוני הציור, או בספרי הטלפונים והרשת המקוונת. היא החליטה לשנות את שמו של המכון שבבעלותם מ'אמנות הציור' למכון 'לצייר חלום'. היא פרסמה את שמו של המכון תחת מספרי הטלפון של בני הזוג גושן, והמתינה לטלפונים של המתעניינים שהגיעו עד מהרה. היא הופתעה לגלות עד כמה אנשים אינם טורחים לשמור את מספרי הטלפון שעל מודעות הפרסום, אלא מחפשים לאחר מכן את מספרו של המכון בספרי הטלפונים או בשירותים דומים. ההצלחה הייתה גדולה ובמשך שבועות ספורים הצליחה מטילדה לפתוח שלושה קורסים מלאים במשתתפים, דבר שלא קרה מאז פתיחת המכון. לאחר תקופה של מספר חודשים, גילה מר אורי ולדמן בעליו של מכון הציור המתחרה את הטריק שבו השתמשו בני הזוג גושן. למרות הכעס שתקף אותו על השימוש בשמו של המכון שבבעלותו, הוא החליט להבליג ולא לפרסם את האמת על פרצופם האמיתי של בני הזוג גושן. 'הטוב ביותר ינצח' חשב לעצמו וחתם את הנושא.

עם הזמן, כאשר ראתה מטילדה שאיש אינו מגיב על הפרסום השקרי, החליטה להעלות בחוצפתה פרופיל נוסף. אם בתחילה הייתה מנסה לדבר בצורה שלא יהיה אפשרי להשתמע ממנה כי אכן היא המכון שפרסם את פרסומי החוצות, כעת לא הייתה מהססת לומר שהיא המפרסמת למרות הכזב שבדבריה. שנים חלפו והמכון של מר ולדמן החל לעבוד עם חברת פרסום חדשה, שהכניסה לליין הפרסומי גם מודעות רחוב ושלטי חוצות. הם הכינו מודעות מאירות עיניים ומסרו אותם למדביק מודעות שידביק אותם ברחובות העיר. המדביק שהיה חדש בתחום לא ידע באופן מדויק מה הם המקומות המותרים להדבקה על ידי העירייה.

ולכן ביצע הדבקה מסיבית של מאות מודעות על כל עמודי הרחוב ותחנות האוטובוס. הפקחים שנתקלו במודעות הרבות שנתלו, לא הבינו כיצד לא חוששים בעלי מכון 'לצייר חלום' מדוחות פקחי העירייה ומיהרו להוריד עשרות מודעות כדי לרשום קנסות גבוהים במיוחד עבור בעלי המכון.

הפקחים מיהרו לחפש ברשת המקוונת את מספר הטלפון של מכון הציור 'לצייר חלום' ואיך לא... הגיעו אל מספר הטלפון של מטילדה. הפקח מיהר להרים טלפון אל המכון ולברר את הנושא. כאשר הרימה מטילדה את הטלפון הוא שאל האם הגיע למכון שעומד מאחורי הפרסום המסיבי של שלטי החוצות. היא אישרה שאכן המכון שבבעלותה עומד מאחורי מסע הפרסום, כך שהדרך למשלוח הקנסות הגבוהים בדואר רשום הייתה קצרה. כאשר הגיעו הקנסות שהטילה העירייה על המכון, לא נותר למטילדה כי אם למרוט את שערות ראשה בייאוש. לו הייתה מערערת על הקנסות ומוכיחה שלא היא ביצעה את מסע הפרסום, הדבר היה חושף את פרצופם האמיתי של מנהלי המכון...

כל אדם ואדם, נקצב מצבו הכלכלי משמים. יש לך האפשרות לעשות השתדלות כדי להרוויח יותר כספים ונכסים, אך ההשתדלות מוגבלת לאופנים המותרים ולא על ידי גזל וגניבה. דע לך! דברים שלעיתים נראים כרווח גדול בטווח הקרוב, יכולים להתברר כהפסד בטווח הרחוק. מטילדה שרצתה לקבל מוצר מוכן בלי לטרוח עליו, קיבלה ממנו לבסוף את העוקץ. לכן חובה עלינו לשמור על הגינות ויושר שיעניקו לנו את הברכה בכל מעשה ידינו.

הצווחה החדה שנשמעה ברחבת הכניסה למעון הסטודנטים הייתה מחרישת אוזניים. הסטודנטים הביטו סביבם בתימהון, דמות עטופה במעיל חמקה פנימה כשפניה מוסתרות בכפות הידיים. היה זה בשנותיה הראשונות של המדינה עת הוקמה האוניברסיטה העברית, בליל הסטודנטים הורכב מבני העליות השונות, והפרופסורים המלמדים הובאו ללמד מארצות שונות, כך שלמרות שהשפה הרשמית הייתה עברית הלימודים התנהלו באנגלית. הסטודנטים עדיין לא הצליחו ליצור ביניהם קשרים חברתיים משותפים, רובם היו זרים אחד לשני, בתרבות, בלבוש ובמנטליות. אך למרות זאת הצווחה שנשמעה לא הייתה מקובלת והם ניסו להבין במה מדובר.

האדם שחמק פנימה עם המעיל, הוא זה שצעק? שאל גידי את חברו. 'כן, זה יוסף הסטודנט השקט שיושב כל הזמן בפינת החדר ולא מחליף מילה עם איש, אני חושב שהוא סובל מאיזושהי הפרעה נפשית...' התזז שאל בארסיות. יוסף היה תלמיד יוצא דופן בקהיליית הסטודנטים שנהגו להשאיל אחד לשני את החומרים הלימודיים ולעזור לחבריהם בהבנת החומר. יוסף היה האיש הבודד, שישב בתמידות בפינת החדר מבוצר בחומת שתיקה. כל ניסיון לשתף אותו בשיחה כלשהי, היה נתקל בשתיקה רועמת. בקשה לעזרה בחומר, הייתה נתקלת בהתעלמות מוחלטת. כך שהסטודנטים התרחקו מחברתו ולא הצליחו להבין מה הוא עושה בין כותלי האוניברסיטה. הצרחות החדות שהיו נפלטות מפיו כאשר היה

יוצא משערי האוניברסיטה בריצה כאחוז אמוק, נודעו בקרב הסובבים. היו אנשים שניסו לעזור לו ולנסות להבין מהי הטראומה שעברה עליו אך הוא לא שיתף פעולה והתבצר בשתיקתו, רק עיניו הגדולות שידרו את הכאב שהיה אצור בהן. כאב ועצב שלא היה ניתן לתאר אותו במילים...

בסוף הסמסטר לקראת טקס חלוקת תעודות הסיום, התפרסמה על לוח המודעות רשימת הסטודנטים שזכו במקומות הראשונים בהגשת העבודות המצטיינות.

פליאה הופיעה על פניהם של הסטודנטים, כאשר הבחינו שבראש הרשימה עומד לא יותר מאשר יוסף... הסטודנט בעל ההפרעה הנפשית. הפליאה התגברה כאשר

בטקס חלוקת תעודות הסיום העניק רקטור האוניברסיטה פרופסור יעקובס את תעודת ההצטיינות ליוסף. האחרון עמד על הבמה, כשהוא חיוור, רועד וקפוא על

מקומו. הוא לחץ במבוכה את ידו של הפרופסור שהזמין אותו לומר מספר מילות תודה לצוות המרצים ולהנהלת האוניברסיטה בשם התלמידים. היה נראה

שהתלבטות עזה מטלטלת את נשמתו, אבל הוא ניגש למיקרופון והביט סביבו. דממה הושלכה באולם, כולם ציפו לשמוע את נאום התודה של הסטודנט השתקן.

תודה רבה לכולכם, על שהייתה לי את האפשרות ללמוד אתכם. אני רוצה להודות לצוות המסור שטרח להקנות לנו את הידע בצורה טובה ומועילה. אני

רוצה לומר כמה מילים לחבריי הסטודנטים: שמת לי לב למבטים המוזרים שנעצתם בי במשך כל התקופה, לא היה לי העוז לפתוח את הפצע הפתוח, השותת דם,

לחשוף בפניכם את הפצע שלא יגליד לעולם. הגעתי לכאן לארץ כאחד מניצולי מחנות ההשמדה. עבדתי במחנה עבודה שבו העבידו אותנו בפרך עד לאפיסת

כוחות, עד צאת נפשנו, וכאשר הגיעו אל כלות הכוחות נלקחו מידיית אל תאי הגזים. עבדנו במחצבות עבודת פרך ארבע עשרה שעות ביממה, מדי בוקר היינו

צריכים לרדת מאה ועשרים מדרגות אבן גבוהות כדי להגיע אל המחצבה. באותם ימים ספורים שלפני השחרור, הימים שבהם רעם ההפצצות של בעלות הברית על

גרמניה נדמו לנו כצלילי החופש. הנאצים ימיש שהריחו את סופם המתקרב פקדו עלינו בצעקות ומכות לעמוד

במסדר על מדרגות המחצבה, לאחר שעמדו כמאה ועשרים יהודים על מדרגות המחצבה. הורו לנו להרים מעל הראש את האבן ששימשה כמדרגה, הייתה זו אבן

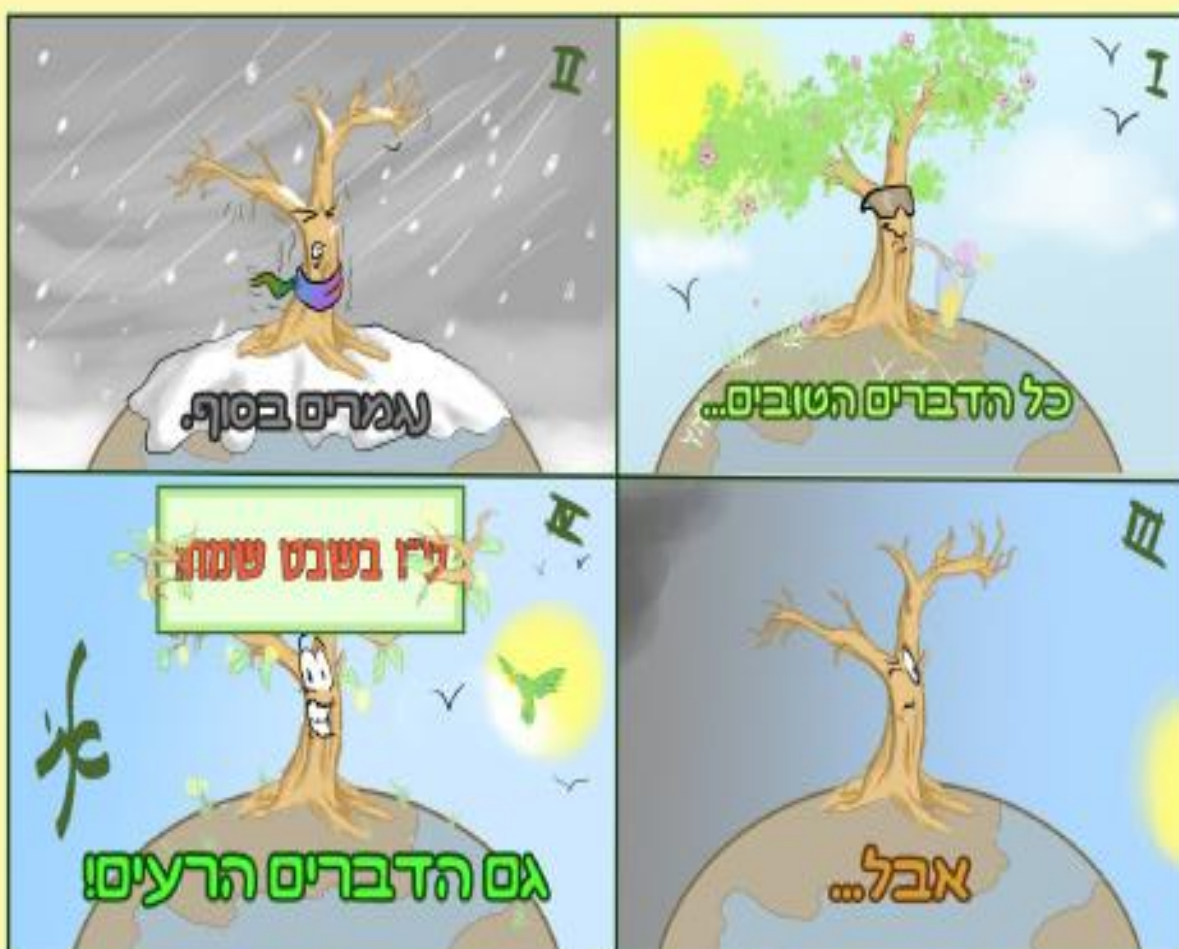
במשקל ארבעים קילוגרם ואנו למודי הסבל והפורענות לא האמנו עד לאיזה דרגות של אכזריות מסוגלים היו להגיע ברגעים הספורים שלפני השחרור המיוחל. כאשר עמדנו כולנו כשאבני המדרגות מורמות מעל לראשינו בשארית כוחותינו, דחף הקצין האכזר את היהודי שעמד בראש המדרגות עם האבן מעל ראשו. וכך קרסו כל המדרגות כמגדל קלפים, בצווחות מקפיאות דם, בדומינו אנושי. צחוק השטני של חיות האדם הצטלצל באוזנינו, עד הרגע שבו דממה המחצבה. מתוך מאה ועשרים יהודים נותרו חמש עשרה בלבד שהארורים לא טרחו לוודא את מותם, הדבר היחיד שהציל אותי מהאבנים הכבדות היו הגופות של חבריי שסוככו עליי. מאז, בכל פעם שאני עובר בשערי האוניברסיטה על יד אנדרטת האבן הגדולה אני חוזר אחורנית לזוועת הדומינו, ונזכר בצעקות מקפיאות הדם, שנשמעות באוזניי ומאיימות להטריף את דעתי. רק כאשר אני מתרחק מאנדרטת האבן שמזכירה לי את הזוועות שחוויתי, אני יודע שאני כאן, חי וקיים. ושאו חזקים אף יותר מאבן...'

דממה מחשמלת שררה באולם, פה ושם נראו דמעות בזוויות העיניים. כשרעם מחיאות הכפיים ליווה את יוסף בעת ירידתו מן הבמה...

חז'ל מלמדים אותנו כי שורש כל הגלויות הוא 'פרעה' וכפי שעברנו את גלות מצרים בזכות אמנותנו בבורא עולם, כך נזכה לעבור את כל הגלויות. בידיעה שרק בזכות האמונה שרדנו עד היום ונזכה להגיע לביאת משיח צדקנו במהרה.

6.3. פתגם שבועי / משל / סיפור עם ומוסר השכל מצידו

כשם שהאילן צומח לאחר שהגרעין נרקב באדמה,
כך הדברים הטובים צומחים לאחר השקעה ולפעמים גם אכזבה

הסגולות הרפואיות של עשבי התיבול

מאת: **בועז מזרחי**

בתוך האדנית או העציץ הקטן שלנו, חבוי עולם שלם של יתרונות בריאותיים מועילים וטעימים. המכנה המשותף של כל הצמחים הללו, מלבד היותם תבלינים מעולים וחיוניים לגוף, הוא שפשוט מאוד לגדל אותם בצורה ביתית. לא צריך חצר רחבה ואפילו לא צריך מרפסת. כל שאתם צריכים הוא מעט מקום סמוך לחלון, ויש לכם בית מרקחת טבעי אצלכם בבית.

עירית

הצמח, שמקורו במזרח הרחוק, הוא קרוב משפחה של השום, וכמוהו, גם לה יש תכונות רפואיות מועילות. היא מכילה ויטמינים A ו-C כמו גם סידן ואשלגן. בנוסף, יש בה גופרית המקנה לה תכונות אנטיביוטיות ופלבונולים המסייעים להילחם בגידולים ולמניעת סוגים שונים של סרטן. טעמה המרענן של העירית מעולה לתיבול בצורה הטרייה ומומלץ להוסיף אותה למטבלי יוגורט או גבינה. כמו כן, היא קישוט מעולה המוסיף הרבה ירוק לאוכל.

כוסברה

שמו העברי של הצמח הוא גד השדה ומקורו פה בארץ ישראל, כמו בשאר אגן הים התיכון ומדינות דרום אירופה. בכוסברה קיים מגוון רחב של פיטוכימיקלים החוסמים פעילויות הורמונליות הקשורות להתפתחות סרטן. כמו כן, הקוריאנדרול הוא חומר שעל שמו קרוי התבלין בלעז והוא ידוע כמסייע למניעת סרטן. בנוסף לכל אלה, הכוסברה היא גם מפחיתה כולסטרול רע, אנטי דלקתית, אנטי סוכרתית וזרעי הצמח גם מסייעים להפגת גזים. בדומה

לפטרוזיליה, גם בכוסברה ניתן להשתמש בצורה טרייה או מבושלת, בעיקר בתבשילים ואפילו כממרח עם שמן זית.

בזיליקום

בשמו הישראלי נקרא ריחן וגדל בקלות בכל עציץ. בריחן יש כמה חומרים פעילים עיקריים שבזכותם הוא כל כך חיוני לבריאות: לינלול, לימונן, ציטרונלול ועוד. כמו כן, העלים מכילים ויטמינים A ו-C ואף חלבונים וכספית. הצמח משמש למלחמה בריח הרע מהפה ולמניעת עששת, יש בו פיטוכימקלים הנחשבים לנוגדי סרטן, הוא מכיל חומרים אנטי בקטריאליים ומחקרים אף גילו שהוא מסייע לאזן את רמות הסוכר בדם. מלבד רוטב פסטו, הריחן משמש גם לתיבול פסטות, פיצות, סנדוויצ'ים, מנות בשר ועוד, כל זה כמובן בצורתו הטבעית.

נענע

נענע נחשבת למלכת החורף בישראל ולאורח קבוע בכוסות התה שלנו. הצמח מספק שפע של יתרונות בריאותיים בשל תרכובתו הכימית והמנתול המצוי בו. הצמח מוכר כתרופת סבתא מהיעילות ביותר כנגד הצטננות וחום, שפעת, בחילות, שלשולים והקאות, כאבי ראש ועוד פגעי חורף. כמו כן, הנענע מסייעת במקרים של קלקולי קיבה וצרבת. חליטת נענע היא הדרך המקובלת ביותר לצרוך את הצמח, אך ניתן להוסיף עלי נענע טריים גם לסלטים, פיצות, סנדוויצ'ים, חביתות ובעצם לכל מאכל.

אורגנו

אחד התבלינים הבולטים ביותר במטבח האיטלקי, המחזיק גם בתכונות רפואיות חיוביות. עוד בתקופת יוון העתיקה נהוג היה להשתמש באורגנו לטיפול בכאבי שרירים ובפצעים. במדע המודרני נמצא כי הפיטוכימיקלים הנמצאים בצמח משמשים כנוגדי חמצון ויש להם אף יכולת להילחם בחיידקים פתוגניים. האורגנו ידוע כמחטא, מקל על חום, שלשולים, הקאות, שיעול ועוד מגוון חולאים. כאמור, זהו אחד התבלינים הבסיסיים ביותר באיטליה והוא מתאים לכל מנה מהמטבח הזה, אך גם לתיבול דגים, גבינה בולגרית וכדומה.

שמיר

עוד עשב תיבול שמקורו באזורנו הוא השמיר. השמיר עשיר מאוד בסידן ומכיל מספר רכיבים כימיים פעילים שמעניקים לו את תכונותיו הבולטות. מבחינה רפואית שמיר ידוע כמסייע לטפל בסוכרת, לרענון הנשימה, לשינה טובה יותר ולהרגעת הקיבה. גם לזרעי הצמח יש שימוש רפואי עשיר, כמו הרגעת כאבי בטן, גזים, קשיי עיכול, טחורים וצפדינה. השמיר הוא חלק בלתי נפרד כמעט מכל מרק יהודי וכמרכיב המנצח בציזיקי. הוא מתאים מאוד לתבשילים וכתוספת טרייה ומרעננת לסלטים קרים.

רוזמרין

אחד הצמחים הנפוצים ביותר בגינות הנוי בישראל ומרוב זמינותו, אנו לפעמים שוכחים את סגולותיו. צמח הרוזמרין מכיל פנולים, חומצת קרנוסול וחומצה קרנוסית שהם חומרים נוגדי חמצון המעניקים לצמח מגוון סגולות רפואיות, ביניהן שיפור הזיכרון, תכונות אנטי בקטריאליות, חיזוק השיער והגנה מפני אלצהיימר. ניתן להכין חליטת רוזמרין או לתבל איתו מגוון מנות של בשרים על האש או בגריל וכן תפוחי אדמה, בטטות, אנטיפסטי וירקות שורש מבושלים ואפויים.

פטרזיליה

העלים הירוקים מוסיפים נגיעה מרעננת לגוף. הפטרזיליה מונעת היווצרות אבנים בכליות, מגבירה את פעילות העיכול, מורידה את הסיכון לדלקות מפרקים, טובה לטיפול בדלקות אוזניים, מנקה את כלי הדם ומקלה נפיחות בורידים. היא אף מורידה את ההסתברות למחלות לב ומסייעת להגדלת קיבולת נוגדי החמצון בדם. כל התכונות הללו קיימות בפטרזיליה בזכות השמנים החיוניים הקיימים בה. בנוסף לכך, בפטרזיליה תמצאו גם את הויטמינים A, C, E, חומצה פולית, ברזל, מגנזיום, אשלגן, סידן ומנגן. פטרזיליה מתאימה במיוחד כעלים טריים קצוצים על סלטים קרים ובמרקים.

מרווה

זהו הצמח עם העלים בעלי המגע הקטיפתי, שריחו הנעים מופץ בנגיעה קלה. חומצות פנוליות ומגוון חומרים נוספים במרווה, הם בעלי תכונות נוגדות חמצון המסייעות לקטילת חיידקים. כמו כן, המרווה מורידה חום, מסייעת ליתר לחץ דם, מחטאת ומסייעת להסדרת פעילות מערכת העיכול. כמו כן, היא מקלה על כאבי בטן, צינון וכאבי גרון. את המרווה ניתן להוסיף למים רותחים ולשתות כחליטה, וניתן גם לתבל איתה מגוון של גבינות, סלטים ומאכלי בשר.

זעתר (אזוב מצוי)

למעשה, הזעתר הוא תערובת התבלינים שהמרכיב העיקרי שלה הוא צמח האזוב המצוי. עוד במימי הרמב"ם היו ידועות תכונותיו הרפואיות של האזוב: חיטוי וחיסון הגוף, שיפור הזיכרון וחיזוק כוח הגברא. בנוסף לאלה, האזוב שבזעתר מסייע גם לטיפול בדלקות גרון, צינון, כאבי ראש, כאבי בטן, בעיות פה ושיניים וכן בעיות במערכת העיכול. התבלין המוכר יכול לשמש למגוון רחב של מאכלים, מחומוס בסיסי ועד למנות בשרים בגריל ותבשילים שונים.

לימונית (למון גראס)

העשב הירוק בעל טעם הלימון גדל באזורים הטרופיים של אפריקה ואסיה. המרכיב העיקרי בצמח הוא הציטראל, אותו חומר שמעניק לעשב את טעמו הלימוני. בנוסף לכך בלמון גראס יש גם ציטרונולול, לימון, הפטון מתיל ועוד רכיבים כימיים המזכים את הלימונית בתכונות רפואיות שונות. העשב הוא אנטי דלקתי, אנטי בקטריאלי ואנטי פטרייתי. כמו כן, הוא מרגיע את מערכת העצבים וגולת הכותרת היא החומר בו פתחנו, ציטראל, הגורם לתאים סרטניים להשמיד את עצמם. הלימונית היא מרכיב קבוע במטבח התאילנדי ובכל מנת מוקפץ, פאד

קורנית (טימין)

כתבלין, הצמח מוכר יותר בשם טימין והוא מכיל חומרים הנקראים סאליסילטים, שהם למעשה רכיבים טבעיים דמויי אספירין. כתוצאה מחומרים אלה ואחרים, הטימין הוא בעל יכולות לסייע לבעיות נשימה, שיעול, הורדת חום, פעילות המעיים, כאבי גרון, ברונכיט, נדודי שינה, בעיות במחזור הדם וכאבי שרירים. הטימין הוא בעל נוכחות חזקה, אך כזו שלא פוגעת בטעמים הנוספים שלצידם הוא נמצא. מתאים לבשרים, מרקים וביצים.

לואיזה

לואיזה, או בשמה המלא - לואיזה לימונית, היא צמח בעל טעם לימוני בדומה ללמון גראס, כשגם היא שואבת אותו מהציטראל. לכן, גם הלואיזה נמצאה במחקרים כבעלת יכולת לגרום לתאים סרטניים "להתאבד". אבל מעבר לכך, יש לה גם יכולות להוריד חום, להרגיע את מערכת העיכול, לשפר את מצב הרוח ולהוריד את המתח נפשי. בשל טעמה הדומיננטי, הלואיזה היא צמח מעולה לחליטת תה. אך הטעם המרענן שלה הופך אותה אידיאלית עבור מגוון מאכלים, מעוף ובשר ועד עוגות וגלידות.

ט"ו שבט תש"ט 16.1.1949 "יום הולדתה" של הכנסת

בתאריך זה התכנסה לראשונה בבנין הסוכנות בירושלים "האסיפה המכוננת" (שמה הקודם של הכנסת) וקיימה את ישיבתה הראשונה לאחר הקמת המדינה. את הישיבה פתח נשיא מועצת המדינה הזמני חיים וייצמן תוך שימת דגש הן למיקום הישיבה קרי בירושלים והן לתאריך שהוא ראש השנה לאילנות בדברי הפתיחה שלו לישיבת הפתיחה של האספה המכוננת אמר נשיא מועצת המדינה הזמנית "ברגש של יראת כבוד והדרת קודש אני קם לפתוח את האספה המכוננת של מדינת ישראל, את כנסת ישראל הראשונה בימינו, בעיר הנצחית ירושלים. ברגע הגדול הזה בתולדות עמנו ניתן שבח והודיה לאלוהי ישראל שבחסדו זכינו לראות בגאולה לאחר דורות של סבל וייסורים... אישי הכנסת! שאו ברכה לכינוסכם הראשון. זכרו כי עיני כל העם היהודי אליכם נשואות וכי הכיסופים והתפילות של דורות עברו מלוות את צעדיכם. מי ייתן והיינו כולנו ראויים לגודל השעה ולכבוד האחריות". (אקטואלי לימים אלו בתום הבחירות, כנראה שבימינו שכחו נבחרי הציבור התנהגות זו ועיני העם היהודי לא בהכרח נשואות לנבחריו!!!! ונקווה ש-50!! הנבחרים החדשים אכן יהיו ברוח הדברים שלעיל).

לאחר דברי הפתיחה של וייצמן נבחר יוסף שפרינצק ליושב הראש של האספה המכוננת. יומיים לאחר מושב הפתיחה של האספה המכוננת הוחלט לשנות את שמה ל"כנסת". מקור המילה "כנסת" הוא במקורות היהודים שלפני 2000 שנה ב"כנסת הגדולה" מוסד שהוקם לאחר שיבת ציון מגלות בבל במאה החמישית לפני הספירה. ה"כנסת הגדולה" הייתה מעין סנהדרין מורחבת. מקום מושבה לא היה קבוע, אך היו בה 120 חברים. לכן הוחלט, שבבית הנבחרים של מדינת ישראל יהיו 120 חברים. בתחילת פעילותה שכנה הכנסת בתל אביב ואולם בעקבות הצהרתו המפורסמת של דוד בן גוריון ראש ממשלתה הראשון של מדינת ישראל, כי "ירושלים היהודית היא חלק אורגני ובלתי נפרד ממדינת ישראל, כשם שהיא חלק בלתי נפרד מההיסטוריה הישראלית, מאמונת ישראל ומנשמת עמנו" החליטה הכנסת להעביר את מושבה לירושלים. (ושוב, נראה שחלק מנבחרינו לא מכירים את המשפט הזה של בן-גוריון). בשנת 1966 עברה הכנסת למשכנה הנוכחי לבניין שהוקם על בסיס תרומתו של הברון ג'ימס רוטשילד שציווה בצוואתו סכום של 6 מיליון לירות לטובת הקמת משכן הקבע

ט"ו שבט תש"ל 22.1.1970 "מבצע רודוס" הפשיטה על האי שדואן

לאחר מלחמת ששת הימים בה הביס צה"ל את הכוחות המצרים פתחו המצרים במלחמת התשה כנגד ישראל בה הפגינו מידי יום מוצבים ישראלים, בצעו פשיטות קומנדו ועוד. בתקופה זו נפלו בידי המצרים שבויים ישראלים. בעקבות כך הוחלט בצמרת צה"ל על מבצע שבין מטרותיו היה לתקוף מקומות לא צפויים על מנת לפגוע במורל שלהם וכן ללכוד שבויים אשר ישמשו כקלף מיקוח במשא ומתן לשחרור חיילינו.

לצורך כך נבחר המבצר באי שדואן שבים סוף. המבצע הוטל על חטיבת הצנחנים בסיוע חיל האויר וכוחות חיל הים. כח הצנחנים השתלט על האי בהתאם לתוכניות והחזיק בו כ-36 שעות, חיל האויר טיבע ספינות מצריות שניסו להביא תגבורת לאי ואילו חיל הים פינה מהאי אמצעי לחימה. הכיבוש הושלם במהירות. נתפסו למעלה משישים שבויים מצריים, נלקח ציוד רב והמבנים פוצצו. לכוחותינו היו שלושה הרוגים ושבעה פצועים. את המבצע ניהלו הרמטכ"ל חיים בר לב ופיקד עליו רפאל איתן ("דפול"). למרות שהמבצע הוכתר כהצלחה ליוה אותו אסון. כאשר העבירו כוחות חיל הים את המוקשים אשר נתפסו כשלל, התפוצץ אחד המוקשים וגרם למותם של למעלה מעשרים חיילים.

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבני, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.

רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
 טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
 נ"ד: 050-5333949
 דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

